

provincie limburg

Limburgs
Parlement

Concept Notulen Statencommissie Economie en Samenleving (ESA) van 11 april 2025

Inhoud

Voorzitter	3
Aanwezig:	3
1.1 Opening, mededelingen voorzitter, inventarisatie rondvraag/mondelinge mededelingen portefeuillehouder/actualiteiten IPO en vaststelling agenda	5
1.2 Spreekrecht externen	5
1.3 Notulen	6
1.4 Overzicht aanbevelingen, moties en toezeggingen	6
1.5 Voorraadagenda	6
1.6 Lijst (AVG) ingekomen stukken en (AVG) uitnodigingen	6
1.7 KWALITEIT OPENBAAR BESTUUR	6
1.7.1a Rondvraag	6
1.7.1b Mondelinge mededeling portefeuillehouder	6
1.7.1c Actualiteiten IPO.....	6
1.8 CULTUUR EN MAATSCHAPPIJ	6
1.8.1 Sonderend stuk Jongerenparticipatieplan 2024-2027	6
1.8.2 Sonderend stuk Rapport Visitatie Provinciale Musea 2024	48
1.8.3 Sonderend stuk inzake Groeiplan Noord- en Midden-Limburg	87
1.8.4a Rondvraag	98
1.8.4b Mondelinge mededelingen portefeuillehouder	98
1.8.4c Actualiteiten IPO.....	98
1.9 REGIONALE ECONOMIE	99
1.9.1a Rondvraag	99
1.9.1b Mondelinge mededelingen portefeuillehouder	99
1.9.1c Actualiteiten IPO.....	99
1.10 FINANCIËN EN OVERHEAD	99
1.10.1a Rondvraag	99
1.10.1b Mondelinge mededelingen portefeuillehouder	99
1.10.1c Actualiteiten IPO.....	99
1.11 Sluiting	99

Presentielijst van de leden van de commissie ESA voor de vergadering van 11 april 2025

Voorzitter

Mertens, mevrouw mr. K.G.M. (agendapunt 1 tot en met 1.8.1)
Nijenhuis, D.J. (agendapunt 1.8.2 tot en met 1.11)

Griffie

Weesepeel, mevrouw D.
Schulkens, mevrouw J.A.M.

Leden

Partij

Aanwezig:

Absil, mevrouw drs. M.G.J.A.C.	CDA
Bijnen, H.M. van	PVV
Bloi MA, J.M.	VVD
Bommel, C.P.G. van	BBB
Fischer, mevrouw A.M.J.N.	50PLUS
Goossen, I.J.G.	BBB
Jenneskens, MA, mevrouw M.T.P.	D66
Jetten, mevrouw T.G.M.	GroenLinks
Jiménez Hastenrath, mevrouw C.L.	PVV
Hoks, F.J.R.	PVV
Koopman M SEN, mevrouw S.N.	VVD
Kuiper, mevrouw L.Y.M.	SP
Loomans, ir. P.J.M.	Horizon
Mülders, M.T.G.	GroenLinks
Queisen, A.G.M.	BBB
Smeets, mevrouw C.A.H.	SP
Wesseling, mevrouw A.	D66
Wolters, mevrouw L.C.C.M.	PvdA
Zeedzen, D.	BBB

Afwezig

Wetemans, C.C.M.	oos limburg
------------------	-------------

Het College van Gedeputeerde Staten

Demollin-Schneiders, mevrouw E.A.M.B.
Kuntzelaers, J.J.M.

Burgercommissieleden

Beckers, N.J.H.T.	JA21
Est, drs. A.M.B. van	50PLUS
Jacobs, S.	Forum voor Democratie
Kraa, J.F.F.	Partij voor de Dieren
Loijer BSc, S.A.M. de	BBB
Luttels, B.J.G.	BBB
Pfoster, D.D.W.	PVV
Roso, R.L.W.	JA21

Overige aanwezigen**Agendapunt 1.8.1**

De heer Gommans (op persoonlijke titel)

De heer Olischlager (Consortium Young Perspective)

Agendapunt 1.8.2

De heer Huijts (Bonniefantemuseum)

De heer Mennings (Limburgs Museum)

Mevrouw Olijve (Discovery Museum)

De heer Loganathan (wethouder Erfgoed, gemeente Roermond)

De heer Hupperetz (voorzitter Visitatiecommissie)

Notulist

Het Notuleercentrum

1.1 Opening, mededelingen voorzitter, inventarisatie rondvraag/mondelinge mededelingen portefeuillehouder/actualiteiten IPO en vaststelling agenda

De voorzitter: Goedemorgen allemaal. Ik wil jullie vragen jullie plaats in te nemen, voor zover jullie dat nog niet gedaan hebben. Dan wens ik jullie vandaag, op deze mooie morgen, allemaal van harte welkom bij deze ESA-vergadering van 11 april 2025. Wij hebben quorum en daarmee kan ik deze vergadering ook openen. We hebben vandaag één afmelding ontvangen en dat is van de fractie oos limburg. Voordat wij beginnen enkele mededelingen vanuit mijn zijde. Deze ochtend zit ik voor. Deze namiddag zal de heer Nijenhuis het stokje van mij overnemen. Op een logisch moment zal ik de vergadering schorsen voor de lunch. In deze commissie is per agendapunt één woordvoerder extra per fractie toegestaan. Bij agendapunt 1.8.1 zal daar door de BBB gebruik van worden gemaakt. Ik herinner u aan de vergaderorde. U voert het woord en doet uw interrupties uiteraard via de microfoon. U dient uw hand op te steken als u het woord wenst en als voorzitter geef ik u dan het woord. Wij komen bij de rondvraag. Zijn er vanuit uw commissie onderwerpen voor de rondvraag? Nee. Zijn er vanuit GS mondelinge mededelingen of overige zaken te melden? Dat is het geval.

Gedeputeerde Demollin-Schneiders: Nee.

De voorzitter: Kijk. Dat is niet het geval. Dan heb ik begrepen van de heer Bloi dat hij een mededeling heeft in verband met het IPO. Mijnheer Bloi.

De heer Bloi (VVD): Dank u wel, voorzitter. Voorzitter, wij hebben drie weken bij elkaar gezeten met het AV in de buurt van Amersfoort. We hebben drie uitgekristalliseerde scenario's globaal gesproken. Die zijn ook in een mededeling portefeuillehouder naar onze Provinciale Staten gegaan. Wij als AV-leden, samen met ons bestuurslid voor het IPO, hadden zoiets: misschien is het een goed idee om die scenario's eens een keer in een infosessie met elkaar door te nemen. Wat betekenen nu die scenario's en hoe gaat het nu verder? Voordat we echt in de commissie daarover gaan spreken.

De voorzitter: Dus concreet is de vraag aan de commissieleden of zij ook interesse hebben in een infosessie over de drie mogelijke modellen van het IPO.

De heer Bloi (VVD): Ja.

De voorzitter: Ja. Dan kijk ik even naar uw commissie. Is het voor uw commissie goed dat daarover een infosessie georganiseerd wordt, want dan gaat de Griffie aan de gang met het plannen daarvan? Ja? Ik zie iedereen instemmend knikken. Dank u wel. Dan wordt dat zo doorgegeven. Dan komen wij bij het vaststellen van de conceptagenda. Kunt u als commissie instemmen met deze agenda? Ik zie niemand nee schudden. Dan is dat hierbij het geval.

1.2 Spreekrecht externen

De voorzitter: We komen bij de insprekers. Er hebben zich voor vandaag zes insprekers gemeld. De twee eerste insprekers zullen zo dadelijk aan het woord zijn bij het eerste agendapunt van vandaag. Dat zijn de insprekers bij het sonderend stuk Jongerenparticipatieplan 2024-2027. Dat betreft de heer Gommans op persoonlijke titel en de heer Olischlager namens Young Perspective. Alle insprekers zullen inspreken voorafgaand aan het agendapunt. Dat betekent dus dat de vier volgende insprekers pas zullen inspreken rond het middagtijdstip.

1.3 Notulen

De voorzitter: Dan gaan we over naar de vaststelling van de notulen van de commissievergadering van 14 februari 2025. Kunt u de notulen vaststellen? Dat is het geval.

1.4 Overzicht aanbevelingen, moties en toezeggingen

De voorzitter: Zijn er op- of aanmerkingen op de lijst met moties, toezeggingen of aanbevelingen? Ik zie niemand zijn hand opsteken. Dan constateer ik hiermee dat uw commissie de lijsten heeft vastgesteld.

1.5 Voorraadagenda

De voorzitter: Dan komen we bij agendapunt 5. Dat is de voorraadagenda. Kan uw commissie de voorraadagenda vaststellen? Ja, dat is het geval.

1.6 Lijst (AVG) ingekomen stukken en (AVG) uitnodigingen

De voorzitter: De lijst ingekomen stukken en uitnodigingen. Kan ik deze lijst met uw goedkeuren vaststellen? Ja, dat is het geval.

1.7 KWALITEIT OPENBAAR BESTUUR

1.7.1a Rondvraag

1.7.1b Mondelinge mededeling portefeuillehouder

1.7.1c Actualiteiten IPO

Punt 1.7 is niet besproken.

1.8 CULTUUR EN MAATSCHAPPIJ

1.8.1 Sonderend stuk Jongerenparticipatieplan 2024-2027

De voorzitter: Dan komen wij bij het eerste agendapunt. Dat is het sonderend stuk Jongerenparticipatieplan 2024-2027. Maar voordat wij overgaan tot de behandeling van het stuk geef ik graag de gelegenheid aan de sprekers. We beginnen met de heer Gommans. Hij spreekt in op persoonlijke titel. U mag naar het spreekgestoelte gaan. Nadat u gesproken heeft is er de gelegenheid voor de commissie om verduidelijkende vragen aan u te stellen.

De heer Gommans: Dank u, voorzitter. Beste commissieleden, dank u dat ik hier mag inspreken. Ik zal zo beginnen, anders zijn mijn vijf minuten zo om. In 2020 zijn wij met het G-debat Horst aan de Maas begonnen in Limburg. Het initiatief kwam van mij uit. Dan ga je ook kijken: is dit iets voor de doelgroep? Daags erna pakten we het mede op met de burgemeester. Dat is een grote eer. Sorry. Eens even kijken. In 2020 zijn we het eerste G-debat begonnen in Limburg. Die avond waren de thema's wonen, vrije tijd en verkeer. De hele tribune zat bomvol met mensen. De wethouder heeft die avond heel veel toezeggingen gedaan, samen met het College van B&W. In 2024 zijn we met het vierde G-debat begonnen. Thema's waren die avond wonen, vrije tijd, verkeer en opkomen voor mensen met een beperking. Waarom is het G-debat belangrijk voor Limburg? Zodat je ook mensen met een beperking beter leert kennen. Als er echt een muur staat, dan weet de gemeente niet waar

mensen met een beperking tegenaan lopen. Zo leer je de mensen met een beperking beter kennen. Als je ze beter kent weet je ook wat zich afspeelt achter die gesloten deur. Dan moet je ook goed kijken. Daarom is het ook heel belangrijk dat er in heel Limburg G-debatten komen om te zien waar de mensen tegenaan lopen. Ja. Het is ook belangrijk: helpt het die mensen ook? Als je die mensen helpt, komen ze verder. Ook in de samenleving. Het moet zo gezien worden: je moet mensen niet in een hokje gaan duwen in een samenleving. Ze moeten zich juist ook betrokken voelen, ook in de samenleving. Dat was het.

De voorzitter: Dank u wel. Zijn er voor nu vanuit uw commissie verhelderende vragen? De heer Van Bommel, zie ik.

De heer Van Bommel (BBB): Mijnheer Gommans, een vraagje. Waar lopen jullie onder andere tegenaan, mensen met een beperking, bijvoorbeeld in het G-debat en wat zou het positieve zijn richting het G-debat voor de Provincie? Wat zou daar moeten gebeuren volgens u?

De voorzitter: Mijnheer Gommans.

De heer Gommans: Zou u de vraag nog één keer willen herhalen, want ik heb hem volgens mij niet goed gehoord.

De heer Van Bommel (BBB): Waar lopen jullie tegenaan bij het G-debat? Jullie hebben vier jaar ervaring. Dus waar lopen jullie tegenaan en wat zou het positieve zijn van een G-debat in de Provincie?

De heer Gommans: Als je een G-debat in heel Limburg doet? De gemeenten die al een G-debat hebben ... Je moet dan kijken wat de effecten van ... Daar word je wel mee geholpen. Als je de mensen niet helpt, dan kom je ook niet verder. Dan kom je niet verder. Dan blijven de mensen alleen maar haken. 'Ik loop hier tegenaan en de gemeente doet niks.' Dan kunnen mensen ook niet geholpen worden. Het is belangrijk dat er een G-debat komt in alle gemeenten, zodat de mensen ook geholpen kunnen worden.

De voorzitter: Dank u wel. Ik zie een vraag van mevrouw Absil.

Mevrouw Absil (CDA): Ja, dank u wel, mijnheer Gommans. Wat u zei over elkaar beter leren kennen sprak mij heel erg aan. Heeft het G-debat in Horst naar jullie ervaring dat ook opgeleverd? Misschien eigenlijk een beetje in het verlengde van de vraag van Christian, mijnheer Van Bommel: wat kunnen wij daar nog beter in doen, met name om elkaar beter te leren kennen?

De voorzitter: Mijnheer Gommans, ga uw gang.

De heer Gommans: Het is moeilijk om daar antwoord op te geven.

De voorzitter: Als u op dit moment geen antwoord weet; u kunt ook nog altijd achteraf met mevrouw Absil of mijnheer Van Bommel. Dat staat u uiteraard vrij, als u dat veel prettiger vindt.

Gommans: Als je mensen beter leert kennen, dus je gaat met mensen in gesprek, dan weet je ook: daar loopt die tegenaan, kunnen wij daar iets mee doen of kunnen wij daarbij helpen? Door met mensen in gesprek te gaan – net als ik bijvoorbeeld, waar loop ik tegenaan? – kan de gemeente daar iets mee doen. 'Waar kunnen we jou mee helpen?'

De voorzitter: Zijn er verder nog vragen vanuit de commissie? Dat is niet het geval. Dan dank ik de heer Gommans voor het inspreken. U mag terug plaatsnemen op de tribune. Dan nodig ik de heer Olischlager uit. De heer Olischlager spreekt in namens Young Perspective. Ook u van harte welkom bij deze commissievergadering. U krijgt ook vijf minuten en achteraf is er een mogelijkheid voor het stellen van verduidelijkende vragen.

De heer Olischlager: Dank, voorzitter. Dank dat ik hier sowieso mag zijn. Dat is een grote eer. Geachte aanwezigen. Vandaag markeren wij een mijlpaal in de versterking van de stem van Limburgse jongeren, het Provinciaal Jeugdplan, dat nu ter besluitvorming aan u voorligt. Dat is niet zomaar een plan. Het onderschrijft het belang te luisteren naar jongeren en zorg te dragen voor generaties die na hen komen. Voor mij persoonlijk is dat een drijfveer om vrijwillig bestuursvoorzitter voor het Jongeren netwerk Limburg te zijn. In tijden van zwaarwegende geopolitieke ontwikkelingen en toenemende onzekerheid over de toekomst van jongeren is het versterken van hun positie belangrijker dan ooit. Limburg is een provincie met veel kansen, maar ook flinke uitdagingen. Juist daarom is het aan u, mede aan u als volksvertegenwoordigers, om Limburg ook een provincie van toekomstige generaties te maken. Vanuit het werk dat wij als Jongeren netwerk Limburg, penvoerder van het samenwerkingsverband Young Perspective, al jaren doen, weten we dat jongeren heel welwillend zijn om mee te praten. Vraagstukken over de woningmarkt, jeugdhulp, armoede, het klimaat of de leefbaarheid in onze provincie; hun perspectieven zijn niet alleen waardevol, maar zijn ook vaak vernieuwend. Als je jongeren echt betreft, vergroot je hun gevoel van eigenaarschap en stimuleer je hen bij te dragen aan hun eigen leefomgeving. Het plan dat voorligt bevat een rijkdom aan ideeën en data. Ja, het kan hier en daar nog wat aangescherpt worden. Daar zijn we het mee eens. Dat zien wij zelf ook. Maar hier ligt een stevige basis. We herkennen ons eigen initiatief Young Perspective erin terug, een initiatief waarin tientallen Limburgse maatschappelijke organisaties en onderzoeksinstituten samenwerken met en voor jongeren. Hier is lang en in stilte aan gebouwd, achter de schermen, misschien buiten uw zichtveld, maar altijd met volle toewijding. In de tussentijd hebben wij een breed netwerk opgebouwd en talloze verbindingen gelegd met projecten door heel Limburg. Een online jongerencommunity zit nog in de pipeline. Dit alles met het doel om jongeren een stem te geven. Dit plan betekent niet het einde, maar het begin van iets groots, van een Limburg waarin jongeren niet alleen gehoord worden, maar ook worden gezien, erkend en serieus genomen. Wij hopen dan ook van harte op uw stem voor het plan, voor de toekomst van alle jongeren in deze provincie. Dank u wel.

De voorzitter: Dank u voor het inspreken. Zijn er verhelderende vragen vanuit uw commissie? Ik zie er één, twee, drie, vier. Dan begin ik hier bij mevrouw Smeets.

Mevrouw Smeets (SP): Ja, dank, voorzitter. Dank u wel voor het inspreken. Wat moeten wij nou als politiek doen om jongeren echt serieus te nemen en wat vooral ook niet, volgens jou?

De voorzitter: Mijnheer Olischlager.

De heer Olischlager: Ik spreek vanuit mijn eigen ervaring dat jongeren graag gehoord worden, ook in de hoogste lagen van de samenleving, dus op politiek niveau. Het lijkt mij van belang dat de politiek ook zichtbaar wordt voor jongeren en echt daadwerkelijk de jongeren opzoekt.

De voorzitter: Dank u wel. Mevrouw Wesseling.

Mevrouw Wesseling (D66): Ja, heel veel dank voor het inspreken. Je gaf aan dat er een goede basis ligt voor jongerenparticipatie, maar dat het plan ook nog op een aantal punten verder aangescherpt zou mogen worden. Kun je nader toelichten waar dat in zit?

De voorzitter: De heer Olischlager.

De heer Olischlager: Wij missen nog vooral de samenhang en onder verschillende benamingen wordt ons project genoemd, dus er mag duidelijker één lijn in het plan komen.

De voorzitter: Dank u wel. Mevrouw Koopman had ook een vraag.

Mevrouw Koopman (VVD): Ja, dank u wel, voorzitter. Ja, dank voor het inspreken. Ik hoorde u zojuist een aantal onderwerpen noemen, waarover jongeren ook willen meepraten en meedenken. Zou ondermijning daar ook toe behoren volgens u?

De voorzitter: De heer Olischlager.

De heer Olischlager: Zeker. Een belangrijk punt, ook voor de Provincie Limburg. Ja.

De voorzitter: En tot slot, de heer Luttels had ook nog een vraag.

De heer Luttels (BBB): Dank u wel. Dank u wel voor uw bijdrage. Mijn vraag werd ook al gesteld door mevrouw Wesseling. Ik had nog een vraag: hoe vindt u zelf nu dat de communicatie van de Provincie en andere politieke instanties in Limburg verloopt richting jongeren?

De voorzitter: De heer Olischlager.

De heer Olischlager: Ja, je merkt wel dat er vooral vanuit gemeenten best een korte lijn ligt richting jongeren. Vanuit de Provincie merken wij dat dat nog een te grote afstand is, richting de jongeren, en daar zien wij graag verandering in, want jullie zijn ook vrij belangrijk voor de jongeren in Limburg.

De voorzitter: Dank u wel. Dan dank ik de heer Olischlager voor zijn aanwezigheid en voor het inspreken. U mag weer plaatsnemen op de publieke tribune. Dan komen wij aan bij de inhoudelijke behandeling van het stuk. De commissie wordt gevraagd in te gaan op de sonderende vragen die voor zijn gelegd. Wij behandelen dit onderwerp zoals gebruikelijk bij een sonderend stuk in één termijn, met een voorgestelde spreektijd van maximaal vijf minuten per fractie. Daarbij zal de BBB dus, zoals gezegd, met twee woordvoerders spreken. Dat zijn de heer Goossen en de heer Luttels. Ik heb met hen afgesproken dat zij mij aangeven wanneer zij het stokje aan elkaar overgeven, zodat het voor mij en ook voor de notulist duidelijk is wie er aan het woord is. Ik begin graag een keertje achteraan in de zaal. Wie kan ik het woord geven bij de PVV? Ja, dat is de heer Pfoster. Ga uw gang.

De heer Pfoster (PVV): Dank u wel, voorzitter. Allereerst stelt het plan zich als doel om alle jongeren te bereiken, maar een aanzienlijk knelpunt ligt in het bereiken van jongeren uit praktisch of lager onderwijs. Deze groepen jongeren hebben vaak minder affiniteit met beleidsmatige thema's en politieke participatie. Het is daarom noodzakelijk dat duidelijker wordt uitgewerkt hoe deze groepen concreet betrokken zullen worden. De huidige formulering blijft te algemeen en te abstract, waardoor het risico bestaat dat participatie slechts symbolisch blijft voor deze belangrijke doelgroep. Daarnaast valt de uitwerking van actielijnen om concretisering. De op papier gestelde ambities, zoals jongeren betrekken via het debat en dialogen, zijn waardevol, maar missen een gedetailleerde uitwerking over

hoe men jongeren blijvend betrokken houdt buiten deze eenmalige evenementen. Het structureel inbedden van participatie vraagt om heldere, realistische plannen, die ook op langere termijn effectief blijven. Ook ontbreekt een duidelijke visie op hoe jongeren concreet invloed kunnen uitoefenen op beleidsvorming buiten deze projecten. Verder verdient de financiële onderbouwing extra aandacht. Hoewel wordt gesteld dat budgetten reeds zijn vastgelegd, moet duidelijk worden gemaakt hoe precies financiële middelen over de voorgestelde projecten verdeeld worden, vooral met betrekking tot nieuwe pilots. Een te vrij blijvende financiële planning brengt risico's met zich mee en dreigt de doelstellingen van het plan te ondermijnen. Dat is denk ik niet de bedoeling. Bovendien, voorzitter, is het essentieel dat de Provincie niet doorslaat in participatie als doel op zich, maar dat het helder blijft in haar primaire taak. Participatie mag niet verworden tot een vrijblijvende inspraak, maar moet duidelijk gekoppeld zijn aan concrete beleidsdoelen en maatschappelijke uitdagingen. Tot slot mist het plan een realistische reflectie op beperkingen. Jongeren hebben weliswaar recht op betrokkenheid, maar het is essentieel dat dit gebeurt op een manier die aansluit bij hun directe leefwereld en reële mogelijkheden om invloed uit te oefenen. Dan de beantwoording van de vragen zoals ze gesteld zijn. Is de versterking van de positie van jongeren voldoende in het plan meegenomen? Hoewel de intenties duidelijk zijn, ontbreekt een concrete uitwerking van hoe jongeren, vooral uit lager of praktisch onderwijs, structureel beter gepositioneerd worden. Er is ruimte voor verbetering om bredere doelgroepen effectief te bereiken. Zijn de voorgestelde actielijnen voldoende helder geformuleerd en uitgewerkt? Nee. De actielijnen zijn volgens de PVV nu te algemeen. Er missen praktische en realistische uitwerkingen over de daadwerkelijke uitvoering en structurele betrokkenheid. Heeft u aanvullingen binnen de actielijnen die nog meegenomen moeten worden? Ja, het plan zou expliciete strategieën moeten bevatten om jongeren uit praktisch en lager onderwijs te betrekken, zoals ik eerder heb genoemd, en tevens dienen de financiële plannen beter onderbouwd te worden en moeten ze gekoppeld worden aan beleidsdoelen, die verder uitgewerkt moeten worden om vrijblijvendheid te voorkomen. Tot zover.

De voorzitter: Dank u wel. Dan geef ik graag het woord aan de heer Loomans.

De heer Loomans (Horizon): Ja, dank u wel, voorzitter. Ik heb het jongerenparticipatieplan met veel interesse gelezen en ik ben blij te constateren dat het een groot aantal activiteiten en initiatieven vermeldt die de positie van jongeren in Limburg een flink eind in de goede richting kunnen veranderen. Ik zeg expres 'kunnen', omdat ik me toch wat zorgen maak over of dat wel gaat lukken. Alleen al het organiseren en begeleiden van deze activiteiten zal veel capaciteit vragen en het plan gaat maar ten dele in op de vraag hoe dat dan gerealiseerd gaat worden en wie de kosten gaat dragen. Daarnaast hebben veel jongeren het al erg druk, regelmatig te druk om hun huiswerk te maken. Ik ben dan ook benieuwd hoe de Gedeputeerde ervoor gaat zorgen dat al deze jongeren de ruimte krijgen om aan activiteiten uit dit plan deel te nemen. Een deel van de plannen is gericht op groepen jongeren. Ik vraag me dan ook af of de Gedeputeerde al in gesprek is met scholen die mee willen werken aan activiteiten uit dit plan en die het eventueel een vast onderdeel in het curriculum willen maken. En hoe worden de meer individuele activiteiten voor jongeren geborgd? Krijgen die dan ook de ruimte en de tijd om mee te doen, bijvoorbeeld doordat ze voor dit soort leerzame activiteiten een buitengewoon verlof of zo van school kunnen krijgen? En bevorderen we deelname van iedere jongere door eventuele reiskosten te vergoeden? Een ander punt van zorg is of de deelnemende jongeren wel voldoende resultaat zien van hun inspanning. We vragen jongeren mee te denken, te debatteren, adviezen te geven en nog veel meer. Heel leerzaam allemaal, maar de valkuil is dat aan het einde van de dag de jongere een reep chocola krijgt, de adviezen in een la verdwijnen en het gevoel blijft hangen dat het allemaal voor spek en bonen is. Ik zou daarom willen voorstellen een stap verder te durven gaan en de jongeren ook concreet te laten participeren. Een paar suggesties. Waarom reserveren we binnen het Leefbaarheidsfonds van de Provincie niet een bedrag – zeg 1 of 2

ton – voor initiatieven ingediend door jongeren? En waarom geven we de schaduwstaten niet het recht om één keer per jaar of één keer per commissie per jaar een onderwerp te agenderen dat we in dit huis in een commissie gaan bespreken? En bijvoorbeeld het recht om enkele keren per jaar schriftelijke vragen aan GS te stellen. Kunnen we jongeren betrekken bij de verbeteringen in het ov en verbetering van fietsverbindingen of doen we dat misschien al? Daarnaast kunnen we als aanvulling op de Jongerendagen – vermeld in de bijlage bij punt 11 – ook een leergang ‘hoe krijg ik invloed op maatschappelijke besluitvorming?’ organiseren, waarin wordt ingegaan op welke rechten en mogelijkheden jongeren hebben om actief deel te nemen aan het publieke debat, bijvoorbeeld door ze te leren hoe ze een campagne kunnen organiseren, een petitie kunnen starten, hoe in te spreken bij vergaderingen van de gemeenteraad of PS en misschien zelfs welke mogelijkheden het protestrecht geeft? Moeten we het niet aanmoedigen dat de jongeren onze luis in de pels worden? Dan nog een korte opmerking over Young Perspective-XL, een organisatie die in het plan meerdere keren genoemd wordt. Tijdens het werkbezoek van enkele weken geleden werd duidelijk dat de financiering van deze organisatie op niet al te lange termijn gaat stoppen en dat het onzeker is of ze hun werk hier voort kunnen zetten. Het zou mooi zijn als we vanuit de Provincie kunnen onderzoeken of we deze organisatie op enige manier kunnen ondersteunen. Om af te ronden zou ik aan het participatieplan nog willen toevoegen de optie dat jongeren in het kader van hun profielwerkstuk kennis kunnen maken met de provinciale organisatie, bijvoorbeeld door hun de mogelijkheid te geven om informatie op te halen bij ambtenaren of een dag mee te lopen met iemand. Wat hierbij zou helpen is als er op de website van de Provincie een pagina, een loket, wordt ingericht waar hulpvragen gesteld kunnen worden. Voorzitter, ik hoop dat u mijn zorgen en suggesties bij dit participatieplan niet als kritiek ziet, maar eerder als een aansporing om die participatie nog meer inhoud te geven. Ik zou daarom om af te ronden het College aan willen moedigen om dit plan nu voortvarend te gaan concretiseren en realiseren. Dank u wel.

De voorzitter: Dank u wel. Dan geef ik graag het woord aan mevrouw Wolters.

Mevrouw Wolters (PvdA): Dank u wel, voorzitter. Mijn twee voorgangers hebben al ontzettend mooie bijdrages gegeven, waar ik graag bij wil aansluiten, beginnend met het feit dat ik in het plan ook gezien heb dat er een aantal dingen in gebeuren die wij als Provincie al gewoon doen. Vanuit dat startpunt – dat is een heel positieve insteek – heb ik wel een aantal opmerkingen, waaronder dat ik mij een klein beetje zorgen maak op dit moment over de borging van de inhoud die de jongeren ons meegeven. We hebben een aantal lijnen opgezet waarin jongeren kunnen participeren, om kennis te maken met hoe wij hier in dit huis werken, maar wat wordt er nou expliciet met de inhoud en met de meningen die jongeren ons meegeven gedaan? Hoe kunnen jongeren daar hun inspraak op leveren? Daarnaast wil ik me aansluiten bij de heer Pfoster, die een opmerking maakte over het bereiken van alle doelgroepen jongeren. We zien vaak in die constructies dat jongeren die deelnemen aan allerlei constructen zoals het MEP vaak al buitengewone interesse tonen in wat wij hier in dit huis doen. Hoe bereiken we mensen die niet zo snel in het zicht liggen of niet zo snel geneigd zijn zich voor dit soort constructen aan te melden en hoe horen we ook hun stem? Aanhakend op het verhaal van Young Perspective-XL ...

De voorzitter: Ik zie een vraag van de heer Luttels voor mevrouw Wolters.

De heer Luttels (BBB): Dank u wel, voorzitter. Ik onderstreep alle woorden en ik hoor ook steeds zeggen, de heer Loomans ook, van: wat wordt er gedaan met de input van jongeren? Ziet u het ook niet als onze taak als volksvertegenwoordiging om daar iets mee te doen? We kijken steeds naar de Provincie en de gemeenten. Zij moeten iets doen met wat binnenkomt, maar is dat ook niet onze taak?

De voorzitter: Mevrouw Wolters.

Mevrouw Wolters (PvdA): Mijnheer Luttels, daar heeft u absoluut gelijk in. Sorry, via de voorzitter. Daar heeft u absoluut gelijk in. Het is ook onze taak, maar het heeft er ook mee te maken dat jongeren zich ook geroepen voelen om die antwoorden neer te kunnen leggen. Dat heeft soms ook te maken met bekendheid met het gremium, dus bekendheid met wat wij hier doen. Heel eerlijk, ik weet het niet, er zullen verschillende collega's hier aan deze tafel die mail ook hebben gekregen. Ik word – mijn geboortjaar is 1992 – gezien als een jongere, met het verzoek om me aan te melden om deel te nemen als jongerenvolksvertegenwoordiger. Als wij ruimte maken voor de jongeren ... Dat is even een oproep aan ons allen en niet zozeer aan alleen de Gedeputeerde. Wij moeten ook ruimte maken om de jongeren hier aan tafel te laten zitten. Dat is ook een oproep aan ons. Wat dat betreft sluit ik me daar volledig bij aan. Soms moet je dat gremium ook zelf inzetten. Dat is ook een suggestie die ik doe aan de Gedeputeerde. Denk eens na – de heer Loomans heeft net al een hele hoop suggesties gedaan die daar allemaal in passen – over het inrichten van een jongerenadviesraad, of dat ons zou helpen om meer perspectief te bieden en om ruimte te maken voor deze jongeren aan tafel. Maar dat is even een suggestie. We hebben in dit stuk een heleboel hulp gehad van allerlei jongerenorganisaties, die wij ook via onze Provincie leverden. Dat is alleen maar extra werk boven op wat zij al doen. Ik maak me eigenlijk een beetje zorgen over of zij de capaciteit kunnen behouden om ons hiermee te helpen, maar ook om hun standaardwerk te doen. Ze krijgen op dit moment ... Ik zag in de technische vragen die mevrouw Absil had gesteld over de financiën dat daar eigenlijk alleen maar de exploitatiesubsidie, die wij sowieso al geven, voor staat, maar ik maak me wel zorgen voor de continuïteit van de capaciteit die zij voor ons daar inzetten. Als wij steeds meer van hen vragen weet ik niet of zij altijd kunnen blijven leveren wat wij nodig hebben om dit voldoende aan tafel te hebben. Dit was mijn bijdrage. Dank u wel, voorzitter.

De voorzitter: Dank u wel. Dan geef ik graag het woord aan mevrouw Wesseling.

Mevrouw Wesseling (D66): Dank, voorzitter. Om te beginnen nogmaals veel dank aan de sprekers. Ook ik deel de woorden van de voorgaande sprekers. D66 vindt jongerenparticipatie ontzettend belangrijk. Als jongste Statenlid in deze Provincie moet ik dan ook kritisch zijn over het stuk dat hier voorligt. Het is supergoed dat we bezig zijn met jongerenparticipatie en dat we daar ook onderzoek naar doen, maar als we kijken naar paragraaf 7.2 zitten er wel wat nieuwe ideeën in de pijplijn, maar we zien eigenlijk geen koppeling met het voorafgaande onderzoek in de voorgaande hoofdstukken. Deze ideeën zijn voor ons nog te weinig uitgewerkt en dat vinden we jammer. Bij de Burgertop in 2018 hebben we geleerd dat als we dingen niet goed genoeg uitwerken aan de voorkant, we vervolgens ook weinig kunnen met de resultaten hiervan. Dus bij dezen ook de oproep aan GS om die plannen verder uit te werken en scherpe doelen eraan te verbinden. Als we kijken naar de plannen die in de pijplijn zitten valt het ons op dat we middels dit plan voor een groepje jongeren zorgen dat zij kennis kunnen maken met politiek en beleid. Hoewel dat zeker belangrijk is, hebben we ook stiekem al best wel wat initiatieven om politiek geïnteresseerde jongeren kennis te laten maken met politiek en beleid. Nu creëren we nog veel meer van datzelfde soort initiatieven. De gemiddelde middelbare scholier bereik je daar misschien niet mee. D66 zou het daarom willen omdraaien: laat vooral de politiek en het beleid ook kennismaken met de jongeren en laat beleidsmakers hun perspectief betrekken, want, voorzitter, jongeren zijn niet slechts een doelgroep om iets mee te doen. Zij zijn inwoners van onze provincie, met hun eigen ideeën, zorgen en ambities. Dus als we spreken over woningbouw, de culturele sector, sport of de energietransitie, dan moeten we ons telkens de vraag stellen: wat betekent dit nou voor onze jongeren? Kunnen zij straks een woning betalen? Biedt dit voor hen een gezonde toekomst? Om goed beleid te maken moeten we ons verplaatsen in het perspectief van

jongeren en dat betekent dat we in onze provincie en in ons beleid ook structureel ruimte moeten maken voor het perspectief van deze jongeren. Een belangrijke vraag bij elk participatietraject is: hoe bereik je nou de jongeren die niet vanzelf naar je toe komen, de 'not so usual suspects'? D66 heeft er grote vraagtekens bij of dit middels dit plan gaat lukken. Er is een grote groep jongeren die misschien niet direct mee wil praten, maar wel gehoord wil worden. Voor hen stelt D66 voor om een jongerentoets toe te voegen aan onze beleidscyclus, bij beleidsstukken die jongeren specifiek raken als woningbouw, sport, cultuur of de energietransitie. Een structureel moment waarop we ons als organisatie dwingen om na te denken: wat betekent dit beleid nou voor jongeren? Hoe hebben we jongeren en het perspectief van jongeren betrokken bij de totstandkoming van dit nieuwe beleid en sluit dit ook aan op hun leefwereld? Ik hoor graag hoe het College hiertegenover staat. En dan, voorzitter, beleid maken voor jongeren begint ook bij beleid laten maken door jongeren. Maak daarom de Provincie als werkgever ook aantrekkelijker voor jongeren. Het traineeship RichtingZuid is daar volgens mij al een heel mooi voorbeeld van, want op deze manier leiden we elk jaar circa twintig jongeren op om voor de Provincie te werken. Maar laten we dat nog verder uitbouwen, want als Provincie kunnen we naast het aanbieden van een traineeship nog veel meer doen om beleidsmedewerkerfuncties aantrekkelijker en toegankelijker te maken voor jongeren. Laten we daar ook mee aan de slag gaan. Graag een reactie van GS op dit idee. Tot slot nog een laagdrempelig idee, dat volgens mij ook erg makkelijk uitvoerbaar is. Organiseer dat een groepje PS-leden zich actief via de provinciale website beschikbaar stelt om gastlessen te geven op scholen. Volgens mij zijn best wel veel van ons daartoe bereid. Door ons actief ook aan te bieden voor het verzorgen van gastlessen op onze website bijvoorbeeld, verlagen we ook die drempel voor scholen om iets dergelijks te organiseren. Ook hier graag een reactie op. D66 zou erg gelukkig zijn als deze ideeën worden overgenomen en worden betrokken bij het jongerenparticipatieplan, maar indien niet, dan bereiden we ook met veel plezier moties voor. D66 blijft zich graag inzetten voor beleid waar jongeren echt in worden meegenomen, niet alleen als doelgroep, maar als partners. Tot zover.

De voorzitter: Dank u wel. Dan geef ik graag het woord aan mevrouw Fischer. Maar eerst nog een vraag van de heer Jacobs voor mevrouw Wesseling.

De heer Jacobs (Forum voor Democratie): Ik vind het een heel mooi verhaal van u, maar mijn vraag is een beetje: het plan dat u niet schetst, is dat niet te veel bottom-up? Ik ben ooit ook een keer jong geweest. Er zijn gewoon veel jongeren die überhaupt niet in politiek geïnteresseerd zijn. Moeten we die daarnaartoe willen trekken? Laat jongeren vooral jong zijn en de politiek komt wel een keer. Ik snap uw verhaal, maar ik merk heel erg: we moeten beleid maken, van bovenop moeten we een beetje gaan pushen. Zo voelt het. Ja, zo komt het een beetje bij mij over.

De voorzitter: Mevrouw Wesseling.

Mevrouw Wesseling (D66): Dank, voorzitter. Nee, daar reageer ik graag op. Dat bedoel ik juist absoluut niet. Volgens mij zijn er juist heel veel jongeren die hun leven prima vinden, die zich wel zorgen maken over of ze een woning krijgen, maar niet direct de behoefte hebben om hier als inspreker te staan wanneer we over woningbouw praten. Daarom zeg ik: laten we onszelf als organisatie dwingen om aan de voorkant, wanneer we beleid maken voor woningbouw, na te denken: wat voor effect heeft dit beleid op jongeren? Dat zouden we juist graag met die jongerentoets ook willen initiëren. Ik werk zelf ook in het dagelijks leven als ambtenaar. Als jong persoon kan het soms best wel moeilijk zijn om bepaalde functies binnen de ambtenarij te bekleden. Daarvoor heb je dus zo'n traineeship, RichtingZuid. Maar er wordt vaak wel werkervaring gevraagd, dat soort dingen. Dan denk ik: zouden we niet als Provincie kunnen kijken hoe we onszelf als organisatie laagdrempeliger kunnen inrichten, zodat ook jongeren zich aangesproken voelen door de beleidsfuncties die we hier

openzetten. Als wij zorgen dat wij ons beleid laten maken door een groot aandeel jongeren, dan veranker je dat jongerenperspectief daar ook automatisch in. Dus mijn idee is helemaal niet om jongeren die niet mee willen praten dat op te leggen. Mijn idee is juist om te waarborgen en te verankeren dat het jongerenperspectief standaard in onze organisatie wordt meegenomen.

De voorzitter: Dank u wel. Ik zie geen vervolgvraag, dus dan geef ik graag het woord aan mevrouw Fischer.

Mevrouw Fischer (50PLUS): Dank u wel, voorzitter. Allereerst, sorry dat ik veel te laat was, maar ik moest een sanitaire stop doen en dat duurt bij mij gewoon iets langer dan bij anderen. Vandaar. Naar aanleiding van dit agendapunt: zoals gebruikelijk bij sonderende stukken moeten we drie vragen beantwoorden. De eerste vraag is: is de versterking van de positie van jongeren voldoende in het plan meegenomen? In grote lijnen vindt 50PLUS dat dat inderdaad het geval is, maar we missen bij de geformuleerde doelstellingen en pilots de SMART-formulering. Wat ik nu ga zeggen heeft 50PLUS bij herhaling bij andere, al dan niet sonderende stukken verwoord. Er zijn vage doelen geformuleerd, maar deze zijn niet voorzien van meetbare doelen. De tijdlijn is nog vrij globaal en we missen de financiële onderbouwing. Er wordt verwezen naar diverse beleidsterreinen, waaronder bepaalde projecten zouden kunnen vallen. Dat is 50PLUS te vaag. Dit is meteen dan ook een antwoord op vraag 2: zijn de vastgestelde actielijnen voldoende helder geformuleerd en uitgewerkt? Dat brengt me bij vraag 3, aanvullingen binnen de actielijnen die nog meegenomen moeten worden. Op 14 maart jongstleden, voorzitter, waren Statenleden en burgercommissieleden, ook van 50PLUS, op bezoek bij (afgekort) YP-XL. Dit was een informatieve, leerzame en interactieve bijeenkomst. YP heeft ons laten zien waar deze overkoepelende jongerenorganisatie mee bezig is. Diverse jongerenraden, gemeenten, scholen en ook GGZ-partners binnen onze provincie hebben zich al aangesloten bij YP-XL. Tot nu toe kregen zij subsidie van de Provincie. Graag een reactie van GS ten aanzien van subsidies of andere gelden waar zij misschien nog recht op kunnen hebben. Ik kan hier niets over terugvinden in dit stuk. YP-XL gaf aan dat al diverse mooie projecten en events georganiseerd zijn door hen, mede met als doel het bevorderen van de jongerenparticipatie. Jongeren willen graag gehoord en gezien worden, dus we moeten – dat vindt 50PLUS zeker – zoals in het stuk vermeld inderdaad niet alleen maar over jongeren praten, maar met jongeren praten. Maar voorzitter, niet alleen praten, ook doen. Bij dat doen is het belangrijk om te bezien of het verstandig is om de subsidiekraan voor de jongerenorganisatie dicht te draaien, zoals de jongeren die middag hebben gesteld. 50PLUS hoopt dat dat zeker niet het geval zal zijn. YP-XL gaf aan dat er binnen onze Provincie nog veel gemeenten, lokale jongerenorganisaties en jeugdzorginstellingen alleen opereren als het gaat om brede verbetering en bevordering van jongerenparticipatie. 50PLUS vindt dat het wenselijk is en doeltreffend zou zijn als meer lokale initiatieven, gemeenten en scholen zich zouden bundelen en zouden aansluiten bij YP-XL. Van deze jongerenbijeenkomst op 14 maart is volgens 50PLUS een verslag gemaakt. Is dit verslag voor PS beschikbaar of is dit verslag al beschikbaar en heb ik het gemist? Het kan zijn namelijk dat ik dat vanmorgen gelezen heb in een overzicht van waar wij naartoe zijn gegaan met zijn allen. Daar staat het kort vermeld. Ik weet niet of dat alles is, maar mocht er meer zijn, dan houden wij ons aanbevolen hiervoor. Tot zover. Dank u.

De voorzitter: Dank u wel. Dan geef ik graag het woord aan de heer Kraa.

De heer Kraa (Partij voor de Dieren): Ja, dank u wel, voorzitter. Wij als Partij voor de Dieren zien dit jongerenparticipatieplan als een positieve ontwikkeling. Het biedt jongeren in Limburg immers de kans om actief mee te denken over provinciaal en regionaal beleid. Tegelijkertijd constateren wij in het plan nog een aantal aandachtspunten die naar onze mening versterkt moeten worden om de effectiviteit en het draagvlak van het plan te vergroten. Allereerst vragen wij ons af hoe Gedeputeerde Staten

waarborgt dat alle jongeren, ongeacht achtergrond of sociaaleconomische positie, daadwerkelijk kunnen deelnemen aan het plan. Wordt specifiek aandacht besteed aan jongeren die moeilijker te bereiken zijn en hoe wordt gezorgd voor een representatieve en democratische betrokkenheid? Daarnaast horen wij graag op welke manier wordt bepaald welke thema's serieus worden opgepakt. Wordt de stem van jongeren echt leidend of blijft het College sturen op wat wenselijk wordt geacht? En worden alle aangedragen onderwerpen gelijkwaardig behandeld? Ook vragen wij aandacht voor thema's die niet altijd bovenaan staan in de leefwereld van jongeren, maar die wel van groot maatschappelijk belang zijn, zoals preventieve gezondheidszorg, duurzaamheid, klimaatbewustzijn, dierenwelzijn en biodiversiteit. Hoe worden jongeren gestimuleerd om zich hierover uit te spreken en zich hierin te verdiepen? Verder zijn wij benieuwd naar hoe de transparantie wordt gewaarborgd. Op welke manier wordt teruggekoppeld wat er met de inbreng van jongeren gebeurt en hoe voorkomt GS dat jongeren valse hoop krijgen over plannen die in de praktijk, bijvoorbeeld vanwege het coalitieakkoord of wettelijke beperkingen, niet uitvoerbaar zijn? Wij hopen dat GS met deze vragen en suggesties kan bijdragen aan het daadwerkelijk verkleinen van de kloof tussen burger en overheid, zoals ook beoogd wordt in het voorliggende stuk. Tot zover.

De voorzitter: Dank u wel. De heer Jacobs heeft een vraag voor de heer Kraa.

De heer Jacobs (Forum voor Democratie): Ja, ik wilde daar even een interruptie op plegen. Ik hoor u praten over duurzaamheid, biodiversiteit. Moeten we er niet voor waken dat we middels dit plan de jeugd, de jongeren in een bepaalde hoek, een ideologische hoek proberen te duwen? Kijk, duurzaamheid, biodiversiteit, die zaken hoor ik vaak langskomen. Maar vindt u niet dat een jongere een eigen mening daarover moet gaan vormen? Ik hoor dat heel erg, dat u dat in een hoekje probeert te duwen, terwijl ik vind of terwijl onze partij vindt: laat die jongeren daar zelf een mening over vormen, over wat er aan de hand is met de natuur en dergelijke. Hoe ziet u dat?

De voorzitter: De heer Kraa.

De heer Kraa (Partij voor de Dieren): Ja, dank u wel. Ja, dat is juist waar ik toe oproep, dat jongeren worden gestimuleerd om over alle onderwerpen na te denken, niet alleen onderwerpen waar zij misschien in hun leefwereld mee bezig zijn. Ik werk zelf op een middelbare school en ik zie jongeren echt niet bezig zijn elke dag met biodiversiteit. Terwijl ik vind dat jongeren eigenlijk, als ze moeten worden meegenomen in een jongerenparticipatieplan, over alle onderwerpen moeten nadenken, niet alleen over de onderwerpen die op dat moment voor hen van belang zijn. Ik weet niet of ik daar uw vraag mee heb beantwoord.

De voorzitter: Mijnheer Jacobs heeft een vervolgvraag.

De heer Jacobs (Forum voor Democratie): Ja, volgens mij hoor ik daar het woord 'moeten'. U bent leraar. U zegt terecht: jongeren zijn daar niet mee bezig. Laat ze daar dan ook niet mee bezig zijn. Laat dat vanuit henzelf komen. Ik denk dat je een jongere helemaal niet angst moet aanpraten voor wat dan ook. Bent u dat enigszins met mij eens?

De voorzitter: De heer Kraa.

De heer Kraa (Partij voor de Dieren): Ik wil niet zeggen 'angst aanpraten'. Ik zeg alleen: willen we de jongeren laten participeren, dan denk ik dat wij van mening zijn dat ze dan over alle onderwerpen moeten nadenken, ook over onderwerpen waarvan zij denken dat dat misschien op dat moment niet voor hen van belang is. Een voorbeeld dat ik noemde was die preventieve gezondheidszorg. Er zijn

nog te veel jongeren die daar nog niet mee bezig zijn op die leeftijd, met gezond eten, met dat soort onderwerpen. Dus ik weet niet of we jongeren moeten steunen om daarover na te denken. Het is niet zo dat we moeten sturen, dat ze per se een mening moeten vormen in een bepaalde richting, maar dat ze wel over die onderwerpen gaan nadenken en dat ze daar een mening over gaan vormen.

De voorzitter: Mevrouw Absil.

Mevrouw Absil (CDA): Dat laatste ben ik van harte met u eens, maar ik worstel in het stuk met de rol die wij daar als Provincie in nemen. U zegt zelf, u werkt op een middelbare school, dus u hebt dagelijks contact met jongeren. Een van de doelen is het kritisch vermogen – dat is eigenlijk wat ik u hoor zeggen – bevorderen. Hoe ziet u de rol van Provincie of van bijvoorbeeld de school, waar ze eigenlijk gewoon alle dagen komen? Wat zegt dat over onze rol?

De voorzitter: De heer Kraa.

De heer Kraa (Partij voor de Dieren): Kunt u die vraag nog een keer concreet herhalen?

Mevrouw Absil (CDA): Ja. Ik worstel of wij die rol als Provincie wel moeten gaan nemen. Jongeren kritisch laten denken vind ik bij uitstek ook absoluut een rol voor scholen. Daar gebeurt dat ook. Dus in hoeverre kunnen wij dat als Provincie waarmaken?

De voorzitter: De heer Kraa.

De heer Kraa (Partij voor de Dieren): Ja, ik snap nu uw vraag iets beter. De vraag die er hier ligt is: hoe kunnen we jongeren meer laten participeren? Wij denken: als we ze dan willen laten participeren, wat wij als positief iets zien, moeten we dat compleet maken en moeten we hen over alles laten nadenken wat ook hier besproken wordt, niet alleen in hun leefwereld. Dus het stukje 'moeten' en 'onze rol' ... Om dat van boven op te leggen, ik weet niet of dat goed is, maar we moeten tegen hen wel zeggen: dit zijn de onderwerpen die worden besproken. Wat is jullie mening hierover? Dat we niet gaan sturen 'wat willen jullie eigenlijk?' en dat we daar maar mee aan de slag gaan. Ik denk dat we hun ook een bepaald kader moeten geven om ervoor te zorgen dat ze zo breed mogelijk kunnen gaan nadenken.

De voorzitter: Dank u wel. Dan kom ik nog heel even terug op de vraag van mevrouw Fischer over het verslag van het contact met de Limburgers. Daar heb ik even naar geïnformeerd. Dat verslag wordt via de nieuwsmail van de Griffie verstuurd. Dan kan het dus inderdaad zijn dat het er nog aan komt. Ja? Dan geef ik graag het woord aan de heer Mülders.

De heer Mülders (GroenLinks): Dank u wel, voorzitter. Voorzitter, niet over jongeren praten, maar vooral met de jongeren blijven praten. Dat is het advies van GroenLinks. We gaan vandaag sonderend in gesprek over het stuk dat voorligt, maar het is vooral belangrijk om het gesprek te blijven voeren met de jongeren. Daarmee bedoel ik de jongeren in onze mooie provincie Limburg. De jongeren in Limburg voor wie wij alle 47 beslissingen nemen. Maar hoe denken deze jongeren over wonen, stikstof en Maastricht Aachen Airport. Dank voor de organisatie van het werkbezoek op 14 maart jongstleden, waar ik onder andere met mijnheer Kraa van de Partij voor de Dieren en mevrouw Wesseling van D66 te gast was. Ook dank aan de Gedeputeerde, met wie ik afgelopen week twee constructieve gesprekken heb gevoerd in voorbereiding op deze ochtend. Voorzitter, GS wil graag antwoord op drie voorliggende vragen. Is de versterking van de positie van jongeren voldoende in het plan meegenomen? Zijn de voorgestelde actielijnen voldoende helder geformuleerd

en uitgewerkt? En ten slotte, heeft u aanvullingen binnen de actielijnen die nog meegenomen moeten worden? De vraag die bij mij rijst is: er zijn veel gesprekken gevoerd, zeker met kwetsbare jongeren, maar in hoeverre is er contact geweest met bijvoorbeeld de universiteit? In het stuk spreekt men over het mbo en het hbo, maar op de universiteit zitten mogelijk ook kwetsbare jongeren. Naar aanleiding van de bijdrage zojuist: het G-debat heeft prioriteit wat GroenLinks betreft, omdat het ook belangrijk is dat de stem van deze jongeren, van deze mensen, vertegenwoordigd is. Voorzitter, er staat veel op papier, maar ik zou vooral willen zeggen: ga aan de slag en wacht niet te lang. Laten we experimenteren met de plannen die voorliggen en vooral bijschaven als in de praktijk blijkt dat het nodig is. We hebben het hier over een groep inwoners die moet presteren op school, op het mbo bijvoorbeeld, of die behalve studeren ook nog lid is van de voetbalvereniging of van de fanfare. Wat GroenLinks betreft is het belangrijk om te benadrukken dat wij als PS besluiten nemen over belangrijke thema's, zoals stikstof, wonen en Maastricht Aachen Airport. Maar hoe denken jongeren over deze aankomende besluiten? Daarom zijn we voornemens om tijdens de eerstvolgende PS-vergadering samen met D66 en de SP een motie in te dienen om te onderzoeken wat de kansen en mogelijkheden zijn van een jongerencollege van GS. Ik heb er ook met de heer Olischlager in voorbereiding op deze vergadering contact over gehad. Zij zijn ook zeer positief over deze voorgenomen motie, want, voorzitter, in veel gemeenteraden zien we kinderraden, met een kinderraad en een kinderburgemeester binnen het primair onderwijs. Maar kunnen we in Limburg ook kijken of we met middelbare scholieren en studenten, of jongeren die net zijn afgestudeerd, op het mbo en het hbo, een jongerencollege in het leven kunnen roepen ...

De voorzitter: Mijnheer Mülders, er is een vraag ...

De heer Mülders (GroenLinks): Mag ik even mijn zin afmaken?

De voorzitter: Ik was aan het afwachten op een punt, maar ik hoorde het nog niet. Maakt u even uw zin af en dan geef ik het woord aan de heer Pfoster.

De heer Mülders (GroenLinks): Ja, dus dat we een jongerencollege in het leven kunnen roepen, dat gevraagd, maar ook ongevraagd advies kan geven, maar dat tegelijkertijd ceremoniaal vertegenwoordigd kan zijn op momenten met bijvoorbeeld de CdK samen.

De voorzitter: De heer Pfoster.

De heer Pfoster (PVV): Ja, voorzitter, ik heb met interesse het betoog beluisterd, maar u zei net: om jongeren te betrekken bij onderwerpen zoals stikstof, Maastricht Aachen Airport ... Volgens mij noemde u nog een aantal andere thema's. Dat zijn best wel complexe materies. Ik ben eigenlijk bang dat jongeren daardoor afhaken. Wij als politiek komen daar nog niet eens uit, laat staan jongeren. Daar wil ik de jongeren niet tekort mee doen, maar bent u het met me eens dat we het wel gewoon behapbaar moeten houden, over de leefomgeving en de leefwereld van jongeren zelf, omdat ik denk dat het anders te complex en te ingewikkeld gaat worden.

De voorzitter: De heer Mülders.

De heer Mülders (GroenLinks): Dank u wel, voorzitter. Voorzitter, ik denk dat het vooral belangrijk is dat de jongeren zich ertoe aangesproken voelen om over deze onderwerpen mee te denken. We leggen dat niet top-down op, maar stel dat het hier in het stuk bijvoorbeeld gaat over Maastricht Aachen Airport voelen zij zich misschien uitgenodigd om daar toch ongevraagd iets van te vinden, of wellicht gevraagd, maar ik denk vooral dat we het niet top-down op moeten leggen.

De voorzitter: Gaat u verder met uw betoog.

De heer Mülders (GroenLinks): Dank u wel, voorzitter. Voorzitter, dus het jongerencollege, dat bijvoorbeeld ook ceremonieel de CdK kan ondersteunen bij bijvoorbeeld 80 jaar bevrijding of straks 85 jaar bevrijding. Maar hoe mooi zou het ook zijn als jongeren uit Mook, Middelaar en Eckelrade ceremonieel een rol hebben als lid van een jongerencollege? Dus niet alleen uit de grote steden, maar ook uit de dorpen, uit de kernen. De uitnodiging aan PS is om constructief met GroenLinks in gesprek te gaan over deze motie. Ik stuur dit weekend het concept van deze motie graag rond. Met de Gedeputeerde heb ik een positief gesprek gehad over deze motie. Zij adviseert de motie ook positief.

De voorzitter: Momentje, mijnheer Mülders. Er is een vraag van de heer Luttels.

De heer Luttels (BBB): Ja. Dank u wel, voorzitter. Hoe rijmt zich dat met de eerdere verhalen van de usual suspects? Aan de ene kant zeggen we: we willen vooral de jongeren die zich normaal niet laten horen een stem geven. Aan de andere kant gaan we een College opzetten waar de jongeren uit zichzelf gaan praten. Ik ben bang – dat zie ik in mijn eigen kring ook – dat het juist weer de usual suspects zijn die daar zitten en dat juist de mensen die niet gehoord worden daar niet zitten. Hoe rijmt zich dat met elkaar?

De voorzitter: De heer Mülders.

De heer Mülders (GroenLinks): Dank u wel, voorzitter. Kijk, als die motie wordt uitgevoerd, dan is het denk ik ook aan de afdeling Communicatie van de Provincie Limburg om juist de content te creëren om bijvoorbeeld te werken met een publiek persoon, een voetballer of een rapper, die juist de doelgroep aanspreekt die zich misschien niet meteen aangesproken voelt om lid te worden van een jongerencollege, maar dat we een aantal instrumenten gaan inzetten die juist die doelgroep weet te bereiken die we standaard niet weten te bereiken.

De voorzitter: Mevrouw Wesseling.

Mevrouw Wesseling (D66): Dank, voorzitter. Volgens mij is juist ook het idee van zo'n jongerencollege dat zij advies geven aan het College, namens de hele jongerendoelgroep, en op die manier het jongerenperspectief in beleid laten verwerken. Is de heer Mülders dat met mij eens?

De voorzitter: De heer Mülders.

De heer Mülders (GroenLinks): Ja, voorzitter, ik ben het zeker met mevrouw Wesseling eens. We hebben daar natuurlijk ook afgelopen week met elkaar over gebeld. Laten we er ook geen Roodkapje over spelen met elkaar. Op het moment dat we zo'n jongerencollege hebben – dat staat ook in het dictum van de motie, over zeven tot veertien jongeren hebben we het – dan vertegenwoordigen zij een grote groep jongeren. Althans, dat hopen we uiteraard. Ik ga verder met mijn betoog, voorzitter. Mevrouw Wesseling gaf ook zojuist aan: hoe mooi zou het zijn als wij gastlessen gaan verzorgen op middelbare scholen of bij andere gremia? Maar ik zou ook inderdaad een oproep willen doen aan de Gedeputeerde: op het moment dat wij weten dat hier schoolklassen in huis zijn ... Dat heb ik een aantal weken geleden meegemaakt. Ik liep hier door de gangen vanuit de kantine. Er was een schoolgroep uit Kerkrade. Ik herkende toevallig de docent. Hoe mooi zou het zijn als wij weten dat op een vrijdag schoolklassen in huis zijn, dat wij worden geconsulteerd via de Griffie en ook via de Gedeputeerde, dat wij op dat moment ook gewoon een aantal jongeren te woord kunnen staan? Een

soort meet en greet of iets in die trant, maar dat het niet altijd is: wij gaan de Provincie in. Dat doen we met alle plezier, maar op het moment dat wij hier schoolklassen in huis hebben, zou het ook mooi zijn als we die dialoog hier ter plekke met deze doelgroep aan kunnen gaan. Voorzitter, ingaande op de vraag 'zijn er nog zaken die meegenomen moeten worden?', oftewel, 'heeft u nog aanvullingen?'. GroenLinks zou het fijn vinden als er met de afdeling Communicatie goede content wordt gemaakt, gericht op jongeren, om hen te betrekken bij de pilots in het stuk. De video, voorzitter, van Emile Roemer in een Metallica-T-shirtje ging viraal de afgelopen weken. Is GS van plan om een bekende voetballer, John Tana of de Herfshane Band in te zetten om juist de jongeren te bereiken, voor wie dit plan nog belangrijker is? Hoe worden wij, voorzitter, als PS geïnformeerd over de voortgang van dit stuk? Is de Gedeputeerde bereid toe te zeggen dat wij periodiek, bijvoorbeeld drie keer per jaar of zo nodig vaker, worden geïnformeerd met een mededeling portefeuillehouder over de voortgang van de jongerenparticipatie? Tegelijkertijd geven we ook graag mee: ga naar de jongeren toe, ga op locatie, vooral in onze mooie Limburg, want GroenLinks vraagt zich af hoeveel procent van de jongeren weet wat er vandaag überhaupt in dit huis over hen besproken wordt. Dank u wel.

De voorzitter: Dank u wel. Dan geef ik graag het woord aan mevrouw Smeets.

Mevrouw Smeets (SP): Ja, dank, voorzitter. De leiders van morgen groeien vandaag op. Dat betekent ook dat we hen moeten zien en moeten stimuleren, maar hun ook een plek moeten geven aan de tafel en hun initiatief echt moeten horen. Dat is ook precies wat ik zelf heb ervaren toen ik 19 was, een vroegtijdig schoolverlater. Ik stopte met school, ik werd gestimuleerd om vrijwilligerswerk te gaan doen en ik koos zelf voor de cultuursector, waarin ik in aanraking kwam met een nog onbekende wereld en mensen die ik nog nooit eerder in mijn leven had ontmoet. Ik participeerde en ik voelde me serieus genomen. Ik leerde dat ik een bijdrage kon leveren aan de samenleving. Ik dacht mee over beleid en nieuwe initiatieven en ik kan oprecht zeggen: dat heeft de koers van mijn leven veranderd. Zie waar ik nu zit. Later mocht ik zelf de jongerendebatten van het Jaar van de Mijnen organiseren en een kindercollege voor de gemeente vormgeven. Met sommige mensen hier op de publieke tribune hebben we echte stappen gezet in jongerenparticipatie. Jongeren een kans geven is iets waar iedere overheid zich voor zou moeten inzetten, vind ik, want voor veel jongeren is het toekomstperspectief niet rooskleurig. Mijnheer Olischlager zei dat ook al. Veel jongeren voelen prestatiedruk, hebben psychische klachten of zien hun toekomst somber in. Of dat nu de woningmarkt, hun studieschuld of de staat van de aarde of oorlog is. Tenslotte is het allemaal politiek.

De voorzitter: Ik zie een vraag van de heer Jacobs.

De heer Jacobs (Forum voor Democratie): Dank u. Mevrouw Smeets, ik vraag me dan af; u heeft het over geluk van jongeren. Ik vraag me altijd af: wat is de taak van de overheid om geluk van jongeren te ... Ja, geluk komt volgens mij vooral vanuit jezelf. Ik denk dat daar van bottom-up weinig aan te doen is door de overheid. Ik hoor u over de woningmarkt. De woningmarkt zit helemaal vast. Dan kunnen jongeren met allerlei ideeën komen, maar we zitten natuurlijk met een woningmarkt die helemaal oververhit is. Ik vraag me af wat daar de rol van jongeren zou moeten zijn.

De voorzitter: Mevrouw Smeets.

Mevrouw Smeets (SP): Mijnheer Jacobs, ik denk dat dat precies het probleem is. Het gaat hier om het maken van politieke keuzes die daadwerkelijk invloed hebben op de toekomst van onze jongeren. Het is dan dus heel belangrijk dat de politiek ook echt luistert naar hun toekomst, dat we niet het probleem van daar afwentelen op de volgende generatie. Dat bent u toch met me eens, hoop ik?

De voorzitter: Ik zie dat de heer Jacobs wil reageren. Via uw voorzitter, alstublieft.

De heer Jacobs (Forum voor Democratie): Via de voorzitter, richting mevrouw Smeets. Natuurlijk is dat zo. Maar goed, dan kunnen we een heel groot verhaal gaan houden. Wij zadelen inderdaad de volgende generatie met een groot aantal problemen op, maar goed, is het niet juist de overheid die deze problemen allemaal heeft veroorzaakt? De oververhitting op de woningmarkt bijvoorbeeld.

De voorzitter: Mevrouw Smeets.

Mevrouw Smeets (SP): Ja, dank u wel, voorzitter. Kijk, u zit hier aan deze tafel en volgens mij bent u met mij de overheid. Dan betekent dat ook dat wij dus moeten luisteren naar de jongeren die daar op de publieke tribune zitten.

De voorzitter: U heeft een nieuwe vraag, neem ik aan?

De heer Jacobs (Forum voor Democratie): Ik heb alleen een aanvulling. Ja, goed, als ik mede de overheid ben, dan ben ik daar natuurlijk ook debet aan.

De voorzitter: Even voor de goede orde. We stellen elkaar vragen, waarop degene die aan het woord is kan reageren en we reageren niet onderling nog op interrupties. Mevrouw Smeets, gaat u verder met uw betoog.

Mevrouw Smeets (SP): Dank u wel, voorzitter. Zoals ik al zei, mijnheer Jacobs, tenslotte zijn de grote opgaven allemaal politiek, dus de politiek raakt iedere jongere in zijn of haar dagelijks leven. Juist daarom is hun stem meewegen zo belangrijk, want wat wij nu besluiten mag nooit een afwenteling zijn op de volgende generaties. Ik wil dat nog maar een keer goed gezegd hebben. Daarom kan vanaf nu iedere Gedeputeerde in het huis waar ik het debat mee voer de vraag verwachten: hoe zijn jongeren hierin meegenomen? In Limburg hebben wij al heel veel prachtige maatschappelijke organisaties en initiatieven die bijdragen aan de participatie van jongeren. Gooi dat alsjeblieft niet weg, maar geef hun juist een rol in de organisatie van de activiteiten die in dit plan worden benoemd. Maar let ook op, want wie worden nou vertegenwoordigd? Soms zijn initiatieven zoals de krant van de buurvrouw in Heerlen-Noord in samenwerking met de Limburger of de Jongerenkrant in Roermond ook al heel serieuze stappen om jongeren te leren over maatschappelijke thema's en hen bereid te maken te participeren en echt verandering teweeg te brengen. Of de versterking van jongeren voldoende in het plan is meegenomen moet nog blijken, maar we vinden ook, net als GroenLinks, dat we moeten beginnen. We missen in ieder geval wel dat duidelijk wordt omschreven voor welke leeftijdscategorie welk initiatief wordt ingezet en om hoeveel jongeren het dan precies gaat. Wat ik echt een heel tof idee vind is het provinciale jongerencoalitieakkoord. Jammer is dat in dit stuk de samenwerking met jongeren in de totstandkoming van de provinciale toekomstvisies ontbreekt. Als iemand daar toch een stem in zou moeten hebben, dan zijn dat toch wel jongeren. Bent u dat niet met me eens, Gedeputeerde? Ik hoor daar graag een reflectie van u op. Een ander mooi voorbeeld en initiatief vinden wij in de Vlaamse jeugdraad. Onze eigen Limburgse jeugdraad of Limburgs College. Mijnheer Mülders heeft dat net ook al gezegd. Dat zouden we ook graag terugzien in Limburg. Daarom steunen wij de oproep ook van GroenLinks. Aanvullend daarop zouden wij jongeren door middel van selectie gekozen willen zien, zodat de spreiding over Limburg en de achtergrond van jongeren is meegenomen. Denk aan de ervaringen bijvoorbeeld met burgerberaden. De input van dit jeugdcollege moet niet alleen adviserend zijn, maar er moet ook echt een zeer goede reden zijn om hiervan af te wijken. Alleen op die manier krijgen jongeren echt een serieuze stem in provinciaal beleid en dat kan echt levens veranderen. Tot zover mijn inbreng, voorzitter.

De voorzitter: Dank u wel. Dan geef ik graag het woord aan de heer Goossen.

De heer Goossen (BBB): Dank u, voorzitter. Laat ik beginnen met een compliment aan de Gedeputeerde. Het is goed dat we als Provincie serieus werk maken van jongerenparticipatie, want als we jongeren echt willen betrekken, moeten we niet alleen naar hun stem luisteren, maar er ook iets mee doen. Dat vraagt inzet, vertrouwen en soms ook lef. Namens de BBB willen we er een paar punten aan toevoegen. Het doet ons goed om te zien dat de motie 't Rèch om in Limburg te kinne blieve, is meegenomen in het voorstel. Jongeren willen en moeten een kans krijgen om hun leven op te bouwen in hun eigen dorp of streek, als ze dat willen, maar dan moeten we wel luisteren naar wat zij nodig hebben. Er zijn duidelijk verschillen tussen jongeren uit de stad en van het platteland. Iedereen die met jongeren praat in Roermond, Echt, Simpelveld of andere dorpen weet dat hun uitdagingen echt anders zijn. Op het platteland gaat het over vervoer, het verdwijnen van buurthuizen of het stoppen van jeugdverenigingen, of over het feit dat je alles met de fiets moet doen.

De voorzitter: Mevrouw Koopman heeft een vraag.

Mevrouw Koopman (VVD): Ja, dank u, voorzitter. Ik raak even in verwarring. Hoor ik u daar nu Roermond noemen als dorp?

De voorzitter: De heer Goossen.

De heer Goossen (BBB): Nee, nee, nee. Nee, nee. Roermond is een stad, maar het was even om te benoemen dat je jongeren in Roermond ook spreekt, maar ook jongeren in dorpen. Goed zo.

De voorzitter: Gaat u verder met uw betoog.

De heer Goossen (BBB): Oké, dat is goed. Ik was gebleven bij het verdwijnen van de buurthuizen en de jeugdverenigingen, of het feit dat je alles met de fiets of met de bus moet doen, als die überhaupt al rijdt. Uiteraard hebben ze in een stad andere uitdagingen, waaronder Roermond. Voor ons is het belangrijk dat het plan daar ook beter op inspeelt. Jongeren zijn niet uniform. Laten we dan ook niet doen alsof één aanpak past. In het stuk staat dat jongeren betrokken worden bij een diepgaande omslag naar een natuurinclusieve samenleving, maar eerlijk gezegd, Gedeputeerde, wat bedoelt u daarmee? Als we willen dat jongeren meedenken en meedoen, dan moeten we duidelijk zijn, in begrijpelijke taal, en moeten we heldere doelen stellen. Als we het dan toch over natuur hebben, waar blijft voedseleducatie? Dat is toch *de* plek waar jongeren kunnen meedenken over natuur, gezondheid en landbouw en samen leren begrijpen waar het vandaan komt en hoe boeren samenwerken in de natuur. Dat betekent dat ze keuzes kunnen maken voor duurzaamheid. Dat missen we nu echt. We zouden het heel sterk vinden als dit alsnog wordt opgenomen. Verder willen we nog een belangrijk punt onder de aandacht brengen, wat onderbelicht blijft. Dat is waar de heer Gommans het vanochtend als inspreker al over had: jongeren met een beperking. We kennen allemaal wel jongeren met een beperking in onze eigen omgeving en anders hebben we er vandaag kennis mee gemaakt. Ook zij horen als volwaardige doelgroep deel te nemen bij jongerenparticipatie. Hoe zorgen we ervoor dat deze jongeren met een beperking zich gehoord en vertegenwoordigd voelen? Op gemeentelijk niveau zien we gelukkig al verschillende mooie voorbeelden, zoals het G-debat. De BBB-fractie vindt dan ook dat deze groep actief betrokken moet worden bij het beleid. We willen dan ook graag de toezegging van de Gedeputeerde om een G-debat in het gouvernement of daar waar het kan in Limburg te organiseren in Q3 of Q4 van dit jaar. Tot slot voor mijn stuk van de inbreng: participatie is mooi, maar alleen als je jongeren ook laat zien dat je er iets mee doet en dat je hen serieus neemt. Uit

het plan is niet duidelijk hoe we op de hoogte blijven van wat er gebeurt. Dat hebben mijn collega's al eerder benoemd. Krijgen we daar een terugkoppeling over, periodiek of maandelijks? Graag zien we daar een antwoord op. Als we het nu niet goed regelen, lopen we het risico dat we jongeren enthousiast maken, maar vervolgens teleurstellen. Dan is het misschien nog veel schadelijker. Mijn vraag aan GS is dus uiteindelijk simpel: hoe gaan we voorkomen dat een mooi plan op papier zonder blijvend effect in de praktijk wordt gebracht? Voorzitter, tot zover mijn inbreng. Mijn collega wil graag wat toevoegen.

De voorzitter: De heer Luttels. Ik maak er bij deze ook nog gebruik van om te zeggen dat u eigenlijk al bijna aan het einde van uw spreektijd zit. Ik weet niet hoelang u ... Ja, precies.

De heer Luttels (BBB): Dank u wel, voorzitter. Als jongste in deze zaal ben ik blij met dit jongerenplan, maar ik mis één belangrijk ding. We willen namelijk jongeren betrekken bij de besluitvorming, maar moeten we niet eerst kijken hoe we jongeren überhaupt gaan bereiken? Het is natuurlijk fantastisch dat we jongeren betrekken bij de besluitvorming van de Provincie, maar de meeste jongeren weten niet eens wat we hier in het Provinciehuis doen. Ik kan zelf als jongere wel aangeven dat we jongeren niet gaan bereiken via de krant of Facebook, maar bijvoorbeeld wel via Instagram, TikTok of via influencers, zoals al eerder genoemd. Erkent de Gedeputeerde dan ook dat het bereiken van jongeren ook aandacht verdient en zou de Gedeputeerde dan ook met een concrete strategie willen komen om jongeren via social media en andere kanalen te bereiken? Dank u wel, voorzitter.

De voorzitter: Dank u wel. Dat was inderdaad kort, maar krachtig. Ja. Er is nog eerst een vraag van de heer Kraa. Mijnheer Goossen, wilt u uw microfoon uitdoen, alstublieft?

De heer Kraa (Partij voor de Dieren): Ja, dank u wel, voorzitter. Ik hoorde de heer Goossen net aangeven dat we vanuit de Provincie meer richting moeten geven aan het onderwijzen van leerlingen wat betreft voedselzekerheid. Vindt de heer Goossen dat een taak van de Provincie of meer van het Ministerie van Onderwijs?

De voorzitter: De heer Goossen.

De heer Goossen (BBB): Wat ik bedoelde was dat we de jongeren daarin meenemen. Het is niet de bedoeling dat wij ze moeten ... Dan komen we weer terug bij de heer Jacobs. We moeten niks, maar de bedoeling was om hen mee te laten denken over voedselzekerheid, wat hun ideeën daarover zijn.

De voorzitter: Had u nog een vervolgvraag, mijnheer Kraa? Ja? Dan krijgt daarna de heer Jacobs de mogelijkheid om een vraag te stellen.

De heer Kraa (Partij voor de Dieren): U zegt nu 'meenemen', maar ik hoorde u net zeggen 'meenemen in het onderwijzen van die leerlingen'. Of heb ik dat dan verkeerd verstaan en is het echt het mee laten denken over de toekomst van die voedselzekerheid?

De voorzitter: De heer Goossen.

De heer Goossen (BBB): Correct. Mee laten denken over de voedselzekerheid. Ja.

De voorzitter: Mijnheer Jacobs, u had ook nog een vraag voor de heer Goossen.

De heer Jacobs (Forum voor Democratie): Ik weet niet of het mag. Mag dat niet? Ja, dan vraag ik hem aan u. Vindt u het niet een beetje vreemd, de vraag die u net kreeg? U had het over voedselzekerheid. Daar werd een kritische vraag over gesteld. Dat zou dan via het onderwijs moeten lopen. Terwijl ik dezelfde mijnheer volgens mij hoorde zeggen: we moeten wel dan via de politiek het hebben over de biodiversiteit en het klimaat. Hoe staat u daar tegenover? Vindt u dat niet een beetje in tegenspraak met elkaar?

De heer Goossen (BBB): Ik ga niet over de woorden van de heer Kraa, maar dat klopt, ja. Dat werkt met elkaar samen inderdaad. Het is niet zo dat ... Wat mijn stuk betreft gaat het erover dat de jongeren meegenomen moeten worden in wat voedselzekerheid voor hen betekent en voor hun toekomst. Daar gaat mijn stuk over in dit verhaal.

De voorzitter: Dank u wel. Dan geef ik graag het woord aan mevrouw Absil.

Mevrouw Absil (CDA): Yes, dank u wel. Dank nogmaals aan de sprekers, aan de heer Gommans, die ons op het hart drukt om elkaar beter te leren kennen, en aan de heer Olischlager, die eigenlijk een vergelijkbare oproep doet, om op bezoek te gaan bij de jongeren, elkaar te ontmoeten. Participatie is wat ons betreft een belangrijk en wezenlijk onderdeel van onze democratie, zeker jongerenparticipatie, juist omdat iedereen onder de 18 nog geen stem heeft bij de verkiezingen. Ik heb ooit op de cursus Ubuntu geleerd dat je in ieder overleg een lege stoel in de kring zet, om je zo bewust te worden van het feit dat er ook stemmen gehoord moeten worden van degenen die niet aan de besluitvormingstafel zitten: de jeugd, onze kinderen, onze kleinkinderen. Wij zijn positief over het ophalen en stimuleren van de stem van onze jeugd. Het is van grote waarde om hen te betrekken, te versterken en te bekrachtigen. U heeft een drietal vragen aan ons, maar voordat ik tot beantwoording overga eerst graag een drietal vragen aan u. Wij zouden graag een reflectie hebben op wat er gedaan is met de geleerde lessen van de Burgertop. Wij zijn bezorgd over of we op deze manier wel een brede afspiegeling gaan vinden of alleen maar de usual suspects en ook over, dat hebben we ook geleerd op die Burgertop, dat er al heel snel verwachtingen gewekt worden – u schrijft dat ook daadwerkelijk op – dat er veranderingen in beleid gaan komen. Wij hebben toen gemerkt dat juist het scheppen van die verwachtingen heel snel tot teleurstellingen kan leiden. Ja. Hoe denkt u dat waar te maken? Dat is eigenlijk de belangrijkste vraag daarin. Wat wij missen in het stuk is een heldere onderbouwing wie wat voor hoeveel geld gaat doen en waarom die bepaalde partij dat gaat doen. We hebben om een financieel overzicht gevraagd en ook gekregen, waarvoor dank. Hierdoor kunnen we wat ons betreft als commissie beter onze rol vervullen en ook sturen, want in dat overzicht vinden wij terug dat er voor ondermijning € 100.000 gealloceerd staat, terwijl dat juist de vraag bij ons oproept: hoort dat bij onze rol als Provincie? Hoort dat niet bij politie, bij de GGD, bij scholen of bij Young Perspective. Dus het gaat ons er niet zozeer om of het onderwerp relevant is, maar wie gaat met die jongeren aan de slag? Ook over preventie en gezag hebben wij dezelfde vraag. Wij zouden graag dat u wat concreter ingaat op wat u met die projecten bedoelt. Wat wilt u ermee bereiken? Wie gaat het uitvoeren? Ook hebben wij een vraag gesteld over de verdeling van de directe en indirecte kosten. Nu lijkt er in het stuk ook nogal wat capaciteit naar databeheer te gaan. Ik hoop dat u die zorg kunt wegnemen. Voor ons wordt in het stuk onvoldoende duidelijk waarom partijen wiens corebusiness het is, bijvoorbeeld Burgerkracht, niet worden ingezet. Alle lof voor Young Perspective. Zij zijn degenen met kennis en ervaring met en over onze jeugd. Wij zouden liever zien dat u voor meer projecten juist de organisaties en scholen bijvoorbeeld buiten dit huis zou inzetten, ieder in zijn rol en expertise. Dat vergroot onzes inziens de kans dat we de jongeren ook echt bereiken. Dat is wat ons betreft ook de belangrijkste feedback op het stuk: leun op de organisaties die hier verstand van hebben en al in contact zijn. Dan worden zij in hun kracht gezet en op hun beurt kunnen zij de jongeren weer in hun kracht zetten. Nu lijkt het af en toe dat wij op de verkeerde stoel gaan zitten. Dat gezegd hebbende

zijn we vooral blij dat er nu werk gemaakt gaat worden van allerlei vormen van participatie, met een bijzonder warme waardering voor het G-debat. Heel mooi dat het is toegevoegd. Nu naar uw vragen. 1. Is de versterking van de positie van jongeren voldoende meegenomen? Ja, zij worden op vele manieren en in allerlei lijnen betrokken. Aandachtspunt blijft wat ons betreft of wij de juiste partij zijn om dat te initiëren of dat je bijvoorbeeld via scholen niet een veel breder bereik kunt vinden, waarmee je alle jongeren bereikt, ongeacht opleidingsniveau, achtergrond, dorp of stad. 2. Zijn de voorgestelde actielijnen voldoende helder geformuleerd en uitgewerkt? Ja, met die opmerking die ik net heb gesteld. Ik heb ook gevraagd aan u om daarop te reflecteren, omdat het met name bij de nieuwe pilots nog wat onduidelijk blijft wat we gaan doen, welke rol wij als Provincie hebben en welke rol u voor de Staten ziet. Ook daar zou ik graag uw reflectie op hebben. 3. Heeft u aanvullingen? Houd ruimte voor eigen initiatief. Er staat een potje van € 50.000 voor eigen initiatieven. Wat ons betreft is het heel belangrijk dat we echt van onderop kunnen werken, vraaggestuurd. Mocht bijvoorbeeld Young Perspective goede ideeën tegenkomen, een eigen jongerenbus bijvoorbeeld in plaats van al die middelen in onze bussen zetten, zou dat hartstikke mooi kunnen zijn. Is die pot daar ook daadwerkelijk voor bedoeld? En in het verlengde daarvan: hoe kunt u zorgen dat Young Perspective ook echt aan de bak kan blijven gezien de financiële uitdagingen die zij hebben? In het overzicht vind ik terug dat zij puur gefinancierd worden in de reguliere exploitatiesubsidies die wij aan hun organisaties geven. Tot zover.

De voorzitter: Er is een vraag van de heer Luttels.

De heer Luttels (BBB): Ja. Ik hoorde mevrouw Absil net zeggen: moeten we niet meer kijken naar scholen om jongeren te betrekken? Maar hoe gaan we dan vooral de praktisch geschoolde jongeren die al niet gehoord worden bereiken? Die zijn vaak met 20, 21 jaar al van school af. Hoe zorgen we dan dat we hen alsnog betrokken krijgen, zonder dat we daar op school invloed op hebben?

De voorzitter: Mevrouw Absil.

Mevrouw Absil (CDA): Volgens mij kan dat precies hetzelfde werken als dat je bij een voortgezet onderwijs een havo/vwo-klas aan het MEP deel laat nemen. Volgens mij kan er ook prima iets vergelijkbaars voor jongeren uit het praktijkonderwijs of mbo georganiseerd worden. Het is mijn zorg juist: de route die nu gekozen wordt lijkt juist om een selectief groepje te gaan. Wij zouden graag zien dat we breed inzetten. School is wel de plek waar iedereen tot zijn 18^e minimaal in principe vijf dagen in de week zit.

De voorzitter: Dank u wel. Dan geef ik graag het woord aan mevrouw Koopman.

Mevrouw Koopman (VVD): Ja, dank u wel, voorzitter. Ja, allereerst dank aan de sprekers en aan mevrouw Absil voor het stellen van de vragen over de financiën, wie wat doet voor hoeveel. Bij de sonderende vragen sluiten we ons aan bij de eerste drie sprekers voor vraag 1 en 2. Op sonderende vraag nummer 3 ga ik nu in. Het betrekken en betrokken worden van jongeren bij de verdere uitwerking en realisatie van de beleidskaders is een belangrijk onderdeel van dit participatieplan. Prettig vinden wij dan ook dat we in bijlage 2 kunnen vinden of zien hoe en waar de jongeren dan in de beleidskaders zijn meegenomen of zijn geland. Wordt bij dit participatieplan ook verbinding gelegd met jongerenparticipatie op gemeentelijk niveau? Is ook input gevraagd aan het jongerenambtenarennetwerk van de Provincie, LINK? Gezien de ligging van onze provincie zijn wij blij met de aandacht voor euregionale initiatieven. Recent heeft een zitting plaatsgevonden met betrekking tot grensoverschrijdende jongerenparticipatie in de Landtag von Nordrhein-Westfalen. Heeft Limburg een bijdrage gestuurd? Ten aanzien van de pilots en de nieuwe pilots inzetten: ja, wij

lezen dat u de werkvorm schaduwstaten met Statenleden wil gaan uitwerken. Welke rol wordt dan verwacht concreet van ons? We vinden het een mooi initiatief dat u jongeren een mening wilt laten geven over geagendeerde provinciale debatthema's, maar welke thema's zijn dit en welke jongeren bereiken we? Bereiken we alle doelgroepen? Eigenlijk de zorg die al diverse malen is geuit. Ook wij willen geen verkapte vergadering van een politieke jongerenorganisatie en willen dat iedereen bereikt kan worden. Verder: wordt deze manier, een schaduwstaat, al ergens toegepast? Wat is dan de positie van deze schaduwstaten? We denken hierbij aan het tijdig voorhanden hebben van stukken voor alle betrokkenen, de tijdsspanne, het leveren van input, het gesprek, het debat. Dat is een spanningsveld. Gaat dan een vergadering bijvoorbeeld niet door of worden stukken doorgeschoven naar een volgende vergadering als PS nog niet met alle jongeren heeft kunnen spreken? Wij zijn blij met de aandacht voor ondermijning in dit stuk. Het is immers een groot probleem in Limburg, met name ook voor jongeren en voor de hele maatschappij uiteraard. Wat ons betreft mag dat nog meer aandacht krijgen. Zou dit mogelijk zijn? Ten aanzien van de bestaande activiteiten hebben we begrepen dat de grootste debatwedstrijd van Nederland gefinancierd gaat worden. Klopt dat het dat tot 2027 is? In de wedstrijddeelnamevoorwaarden staan vmbo, havo, vwo en gymnasium en de eerste twee leerjaren van het mbo reeds opgenomen, maar in het stuk staat dan: 'We moeten de jongeren van het vmbo en het mbo meer gaan betrekken, actiever betrekken, meenemen.' Hoe bedoelt u dit, waarom is dit nodig en welke middelen zijn hiervoor gereserveerd? Dat was hem.

De voorzitter: Dank u wel. Dan geef ik graag het woord aan de heer Beckers.

De heer Beckers (JA21): Dank u wel, voorzitter. Ik had een heel betoog opgetuigd, want dat heb ik even naar buiten gegooid. Ik zie verschillende dingen. Ik zie in het stuk heel vaak staan 'recht op invloed'. Ik denk dat er twee ... Kijk, iedereen boven de 18 kan zijn invloed uitoefenen door te gaan stemmen bij een verkiezing. Iedereen onder de 18 heeft die invloed niet. Dat is gewoon wat in onze Grondwet staat. Dan vraag ik mij af ... In het stuk staat 'recht op invloed'. Is het niet een recht om gehoord te worden? Ik hoorde aan de overkant ook een aantal keren het jongerencollege voorbijkomen. Maar ik hoorde hier en daar dat het een soort van bindend advies zou moeten zijn. Dat heb ik net enigszins gehoord, dat er heel veel onderbouwing moet zijn om daarvan af te wijken. Dan vraag ik me af: waar ligt de grens? Je gaat stemmen als je 18 bent. Dan word je politiek actief en ga je stemmen. Onder de 18 heb je natuurlijk een recht op inspraak en een recht op meedenken, een recht op een petitie starten, maar dat is iets anders dan direct invloed uit kunnen oefenen op een beleid.

De voorzitter: Mijnheer Beckers, er is een interruptie van de heer Mülders.

De heer Mülders (GroenLinks): Ja, voorzitter, dank u wel. Ik wil eigenlijk mijnheer Beckers even helpen. We hebben die leeftijd verruimd naar 24 in de motie, ook mede op advies van de Gedeputeerde. Het advies van GroenLinks was inderdaad tot 18, want vanaf 18 jaar ben je stemgerechtigd. Maar de Gedeputeerde zag het zo – en ik erken ook wat zij daarin zegt – dat juist de jongeren vanaf 18 of 19 jaar wellicht wat meer ruimte hebben om zitting te nemen in zo'n jongerencollege. Dan zijn ze misschien net afgestudeerd of ze hebben het wat minder druk met huiswerk, met clubjes waar ze naartoe moeten. Dat is ook de bewuste keuze geweest om die leeftijd te verruimen.

De voorzitter: De heer Beckers.

De heer Beckers (JA21): Ja, oké. Dank u wel voor die verheldering. Ik denk dat dat al helpt, dat de leeftijdsgroep wat breder is. Ja. Maar dan nog steeds, in ideologische zin: waar is de grens? Als je 18 bent ga je stemmen en daaronder heb je minder invloed. Daar komen ook de punten uit het stuk voor

Bijvoorbeeld de vraag: de versterking van de positie van jongeren, is dat voldoende meegenomen? Ik denk dat er in het stuk heel veel programmalijnen staan, heel veel initiatieven staan waar jongeren aan mee kunnen doen. Vanuit dat opzicht vind ik het een goed stuk. Ik denk dat er voldoende opties zijn om jongeren te bereiken, maar het is natuurlijk wel de vraag – wat we hier heel vaak al gehoord hebben – of we dan ook echt alle jongeren bereiken. Niet dat we dan weer in een georganiseerde bubbel zit, wat je vaak ziet, dat een jongere uit het hoger onderwijs zich eerder geneigd voelt om aan zoiets mee te doen dan een jongere die op het mbo of vmbo zit. Dus op dat gebied denk ik wel dat het stuk voldoende initiatieven laat zien om jongeren te betrekken, maar of ze dan helder geformuleerd zijn, dat weet ik niet. Vooral bij de inzet van externe partijen vind ik het nog redelijk onduidelijk. Ik had eigenlijk gehoopt dat we iets zouden kunnen zien, iets wat meetbaar is, van: over een aantal jaar willen we zien dat deze partijen dit bereikt hebben. Dat zie ik nu nog gewoon niet. Op dat gebied vind ik dat er nog wel wat ruimte voor verbetering is. Dan aanvullingen binnen de actielijnen. Ja. Inderdaad, ik zou zeggen ... Ja. Even kijken. Ja, om toch op het einde ook te kunnen kijken welke projecten werken en welke niet. Ja, ik denk inderdaad dat de communicatie heel belangrijk is om te zorgen dat we echt alle jongeren bereiken, maar ik denk dat iedereen dat al gezegd heeft hier. Dat was hem.

De voorzitter: Dank u wel. Dan geef ik graag tot slot het woord aan de heer ... O nee, er is nog een vraag van mevrouw Wolters voor de heer Beckers.

Mevrouw Wolters (PvdA): Dank u wel, voorzitter. Ik wilde even bij de heer Beckers checken: u geeft net aan: waar stopt het, waar stopt de invloed van de jongeren die wordt voorgesteld in de motie van de heer Mülders? Maar ik wilde eigenlijk aan de heer Beckers vragen: hoe denkt u vertrouwen te wekken bij jongeren als hun adviezen niet serieus worden genomen?

De voorzitter: De heer Beckers.

De heer Beckers (JA21): Ik denk dat dat een ideologische discussie is. Je hebt stemrecht. Dat kan iedereen uitoefenen boven de 18. Maar aan de andere kant denk ik: als je onder de 18 bent, heb je natuurlijk ... Je hebt altijd recht op inspraak. Dat is gewoon een feit. Maar dat wil niet zeggen dat het advies bindend is. Het moet wel altijd meegenomen worden. Vanzelfsprekend dat het meegenomen moet worden. Maar dat wil niet zeggen dat het altijd bindend moet zijn. Er is een reden dat mensen boven de 18 stemmen en niet onder de 18. Dat staat gewoon in de ... Ja.

De voorzitter: Mevrouw Wolters heeft een vervolgvraag.

Mevrouw Wolters (PvdA): U gaat er al van uit dat dat advies bindend is, maar in mijn optiek is een advies een advies en geen bindend beleid. Maar dat ter discussie. Dat was het, voorzitter.

De voorzitter: Mijnheer Beckers.

De heer Beckers (JA21): Ik zal het even beter formuleren inderdaad. Ik snap dat het niet bindend is, maar dat er wel een heel goede grondslag moet zijn waarom het advies dan niet opgevolgd gaat worden. Ja.

De voorzitter: Er was ook nog een vraag van mevrouw Smeets en daarna mevrouw Wesseling.

Mevrouw Smeets (SP): Ja, dank, voorzitter. Ik wilde het eigenlijk niet doen, maar hoor ik de heer Beckers nu zeggen dat jongeren onder de 18 niet mogen meebeslissen?

De heer Beckers (JA21): Helemaal niet. Helemaal niet. Iedereen heeft recht op inspraak. Iedereen heeft het recht om een petitie te starten. Iedereen mag meepraten. Maar we hebben een democratie. Ja, dat is een heel ideologisch ding en ik denk even een heel lastige discussie, maar wat ik bedoel te zeggen is: iedereen kan invloed ... Het is meer de term 'invloed'. Als je invloed uitoefent, dan ga je stemmen. Dan ga je naar de stembus om te stemmen. Maar als je dan een jongerencollege hebt; ja, voor mij gaat het er meer om: hoe komt dat tot stand? Zijn alle partijen daarin vertegenwoordigd? Dat bedoel ik daarmee te zeggen. Dan heb je dadelijk een heel kleine groep die misschien veel meer invloed kan uitoefenen op het beleid. Dat bedoel ik daarmee te zeggen.

De voorzitter: Mevrouw Wesseling.

Mevrouw Wesseling (D66): Dank, voorzitter. Ja, ik ben wel benieuwd naar het voortzetten van die ideologische discussie. Waarom vindt de heer Beckers ... Hij zegt: het is gerechtvaardigd dat mensen onder de 18 niet mogen stemmen. Waarom vindt hij dat?

De voorzitter: De heer Beckers.

De heer Beckers (JA21): Dat is gewoon ooit vastgesteld.

De voorzitter: Mevrouw Absil heeft ook nog een vraag.

Mevrouw Absil (CDA): Ja, eigenlijk een vraag aan u, voorzitter. Ik merk dat ik het toenemend ingewikkeld vind dat wij het over een motie hebben die niet gedeeld is, die ook volgens mij niet hier hoort, maar in een Statenvergadering, die wel al gesondeerd is. Dat vind ik lastig.

De voorzitter: Die motie was volgens mij onderdeel van het betoog van de heer Mülders. Het staat u nu in de commissie vrij met de heer Mülders in discussie te gaan of in debat te gaan uiteraard. Ik denk dat u hem vooral zo moet beschouwen. Ik zie geen interrupties meer voor de heer Beckers. Dan komen wij tot slot bij de heer Jacobs. Ga uw gang.

De heer Jacobs (Forum voor Democratie): Ja, last but not least, voorzitter. Dank u. Allereerst de complimenten aan de sprekers. Ik wil de mijnheer hier achter mij complimenten maken. Ik vind het echt stoer hoe hij daar staat. Ik weet dat ik de eerste keer achter het sprekersgestoelte moest staan. Volgens mij heb ik een nacht niet geslapen. Maar jij doet dat alsof je er al jaren staat. Ja, goed, er zijn heel veel verhalen voorbijgekomen. Ik zal mij beperken tot de beantwoording van de vragen. Op zich staan wij best positief tegenover dit alles. We vinden het positief dat het plan jongeren serieuze medezeggenschap wil geven en inzet op eigen initiatief en verantwoordelijkheid. We hebben daarbij een kanttekening. Wij zien een risico – ik heb dat net ook al aangegeven – in het te veel top-down organiseren van participatie. Wij zouden willen pleiten voor meer ruimte voor spontane en vrijwillige initiatieven in plaats van een uitgebreide overheidsstructuur rondom participatie. Dat is het antwoord eigenlijk op de eerste vraag. De tweede vraag, of de voorgestelde actielijnen voldoende helder geformuleerd en uitgewerkt zijn: wij vinden dat de actielijnen concreet en operationeel uitgewerkt zijn, met een duidelijke koppeling aan beleidskaders en bestaande initiatieven. Voor ons is dat waardevol. Transparantie, doelmatigheid en meetbaarheid van overheidsinspanningen zijn belangrijke waarden voor ons. Daar hebben we wel weer een kanttekening bij. Wij vinden dat de hoeveelheid acties en projecten nogal groot is. Dat roept bij ons de vraag op of we als Provincie niet te veel regie naar ons toe trekken, waar het stimuleren van private en maatschappelijke initiatieven mogelijk effectiever en efficiënter zou zijn, althans, naar onze mening. Wat betreft de derde vraag, of we aanvullingen hebben binnen de actielijnen die nog meegenomen moeten worden: ik heb daar net ook al over gesproken.

Wij zouden eigenlijk de initiatieven meer van onderop willen versterken. We zouden meer willen investeren in het faciliteren van bottom-upjongerenorganisaties met minimale bemoeienis van ons als overheid. Wij vinden daarbij dat de rol van de overheid faciliterend en niet organiserend zou moeten zijn. Als tweede zouden wij de omvang van de totale projecten willen beperken. We zouden willen kiezen voor focus en schaalbaarheid. Minder pilots met betere resultaten is naar onze mening effectiever dan een breed spectrum aan microprojecten. Tot slot ... Ik zie een interruptie.

De voorzitter: Ja. Een interruptie van de heer Pfoster.

De heer Pfoster (PVV): Ja, dat 'tot slot' had nog gekund, maar het verbaast mij dat u alsnog positief tegenover het voorstel staat. U heeft zo'n beetje alles en iedereen hier de maat genomen. U heeft allerlei vragen gesteld, waarvan ik denk: goh, er komt misschien nog wel een draai. Dus ik vraag me eigenlijk af ... De bedoeling van het voorstel is om jongerenparticipatie structuur te geven. Daarvan zegt u eigenlijk dat dat meer spontaan moet worden ontwikkeld. Dat is op zich wel een prima streven. Maar de rest van uw betoog en de inbreng – ik heb het nog even op me in laten werken – is eigenlijk allesbehalve positief. Dus ik vraag mij af wat dan positief is volgens u.

De voorzitter: De heer Jacobs.

De heer Jacobs (Forum voor Democratie): Ja, volgens mij was ik toch redelijk positief. Het enige wat ik zeg is dat het meer van onderaf moet komen dan van bovenaf. Maar op zich, het plan om jongeren meer te betrekken, vind ik prima. Maar nogmaals, ik zou dat meer van onderop willen hebben in plaats van overheidsgestuurd. Op zich ben ik dan redelijk positief over het totale plan, met wat kritische noten, die ik ook tijdens de interrupties heb proberen te geven. Ja?

De voorzitter: Gaat u verder met uw betoog.

De heer Jacobs (Forum voor Democratie): Ja, kan ik verder? Ik was toch bijna klaar. Het laatste punt – dat hoorde ik hier vaker en daar wil ik toch nog eens een keer met klem op wijzen – is: ik vind, die politieke neutraliteit moeten we waarborgen. Ik vind, participatieprogramma's moeten ideologisch neutraal zijn. Wij hechten veel waarde aan een overheid die jongeren niet vormt naar overheidsidealen, maar hen juist stimuleert om zelfstandig te denken en kritisch te zijn. Tot zover mijn inbreng, voorzitter.

De voorzitter: Er is nog een vraag van de heer Luttels.

De heer Luttels (BBB): Yes. Dank u wel, voorzitter. Ik heb de heer Jacobs net ook horen zeggen: laat die jongeren die niks geven om politiek met rust. Is dat niet juist het probleem, dat juist de jongeren die niks om politiek geven niet gehoord worden? Ik had het er net kort met mevrouw Wolters over. Het is juist die jongere die wat ... Iedereen voelt die impact. Iedereen voelt die impact van wat wij hier doen. Politiek boeit hen niet, maar de impact wel. Is het niet juist die jongere die we moeten aanspreken?

De voorzitter: De heer Jacobs.

De heer Jacobs (Forum voor Democratie): Ik vind het best een moeilijke vraag om antwoord op te geven. Ja, goed, ik was ook zo'n jongere vroeger die zich niet interesseerde in politiek. Ja, goed. Kijk waar ik nu sta. Ik denk dat het vanuit jezelf komt en niet vanuit een overheidsgestuurd programma. Dus ik denk ... Ja, goed. Weet u? Als ik denk aan mijn jeugd; ik was met andere dingen bezig dan met

politiek of met woningbouw of wat dan ook. Ik denk dat we die jeugdige, die jongere, gewoon hun gang moeten laten gaan. Dat komt wel goed. Dat ziet u wel bij mij.

De voorzitter: De heer Loomans.

De heer Loomans (Horizon): Ja, een vraag voor de heer Jacobs. U bent blijkbaar bang dat wij het initiatief zouden nemen om jongeren te gaan indoctrineren met bepaalde onderwerpen. Zo noem ik het maar even overdreven. Nou ga ik even proberen om het helder uit te leggen. Scholen hebben de opdracht gekregen om iets te gaan doen aan burgerschap bij de leerlingen. Een officieel curriculum is in de maak, is er nog niet helemaal. Maar wat wel duidelijk is, is dat een van de onderwerpen die bij burgerschap belangrijk gevonden wordt meningsvorming is. Meningen formuleren, met elkaar bespreken, bediscussiëren, informatie bij bepaalde onderwerpen verzamelen en op die manier met elkaar in debat gaan, bij wijze van spreken. Zou het gezien het feit dat er nog weinig materiaal is, een interessante rol zijn naar uw mening voor de Provincie om een aantal onderwerpen die binnen Limburg actueel zijn ... Dat de Provincie bij wijze van spreken een soort lesbrieven maakt, waarin een aantal posities beschreven is die een docent zou kunnen gebruiken om groepjes leerlingen met elkaar te laten discussiëren op basis van die uitgangspunten. Het probleem is vaak dat een docent vreselijk veel werk heeft als hij dat in zijn eentje allemaal moet gaan doen, dat informatie-uitwisseling tussen scholen heel lastig is en dat je op die manier dit soort discussies met elkaar zou kunnen faciliteren. Door verschillende gezichtsvelden in een lesbrief mee te nemen voorkom je volgens mij dat je leerlingen een mening opdringt. Zou dat volgens de heer Jacobs mogelijk zijn? Of ziet hij dan ook nog een probleem?

De voorzitter: De heer Jacobs.

De heer Jacobs (Forum voor Democratie): Ik denk dat we elkaar daar wel kunnen vinden. Dan gaat het ook niet over het opdringen van een ideologie. Dan gaat het gewoon om het aangaan van een discussie met elkaar en de jeugdige/jongere kritisch leren denken. Volledig met u eens.

De voorzitter: Dank u wel. Dank u wel ook allen voor uw inbreng. Voordat ik de Gedeputeerde het woord zal geven voor de beantwoording van uw vragen schors ik deze vergadering voor vijf minuten, zodat u allemaal even de benen kunt strekken.

[SCHORSING]

De voorzitter: Dames en heren, we gaan zo dadelijk verder met de vergadering, dus gelieve aan tafel te komen zitten. Ik heropen de vergadering. Daarbij geef ik dan graag het woord aan de Gedeputeerde, die 37 minuten krijgt voor de beantwoording van de vragen. Ga uw gang.

Gedeputeerde Demollin-Schneiders: Dank je wel, voorzitter. Allereerst wil ik danken met het hartelijk danken van de sprekers. Ik voel jullie betrokkenheid bij het veld en ik zie ook, zeker bij organisatie Young Perspective, dat er enorm veel kennis is van het werkveld, het werken met jongeren en hoe jongeren deel kunnen nemen. Ik waardeer het ook heel erg, mijnheer Gommans, dat u hier bent komen inspreken om met name de doelgroep mensen met een beperking te vertegenwoordigen hier. Dank u wel daarvoor. Voorzitter, wat ik merk is dat er een enorm brede consensus is in uw Staten rondom het aspect jongeren en hoe jongeren kunnen participeren in datgene wat de Provincie doet. Dat verheugt mij. Dat verheugt GS. Ik kan u in ieder geval vertellen dat we in de voorbereiding van dit jongerenparticipatieplan heel hard gewerkt hebben, ook heel veel geworsteld hebben en nagedacht hebben over: hoe gaan we dat dan doen? Wat mij opviel toen ik pas

Gedeputeerde was, is dat er al een hele hoop initiatieven lopen, maar dat je vaak ziet dat dat de bovenlaag van de jongeren in Limburg bereikt. Het doel was met name om een volledige afspiegeling te krijgen van de jongeren, ook jongeren die niet vaak betrokken zijn bij debatwedstrijden of activiteiten rondom de maatschappij en datgene wat de Provincie doet, om die ook te bereiken. Ik heb al vaker bij een aantal mensen met wie ik gesproken heb gezegd: wat zou het mooi zijn als we kunnen bereiken dat we van afhakers aanhakers kunnen maken in Limburg. Wat wij ook zien – een van de vragen ging daar specifiek over – is het feit dat als je dan zegt ‘waarom doen jongeren dan op dit moment niet mee met die debatwedstrijden?’ ... We hebben veel met jongeren gesproken. Dan is het: ja, ik ga toch niet tussen de vwo’er zitten als mbo’er? Dan leg ik het af. Daar kan ik niet tegenop. Dat is een signaal dat we serieus hebben meegenomen in dit jongerenparticipatieplan, om te kijken hoe we zouden kunnen gaan bewerkstelligen dat iedereen in Limburg meegenomen wordt en een stem kan krijgen. We realiseren ons daarbij heel goed dat het ontzettend belangrijk is om geen verwachtingen te wekken die je niet kunt waarmaken, waardoor je mensen gaat teleurstellen. Daar zijn we ontzettend alert op. Vandaar ook dat we het heel goed monitoren. We zijn heel blij dat we een datafundament hebben bij de Provincie, dat ons ook in staat stelt om met een goede methodiek te kunnen monitoren, om stap voor stap in de gaten te houden wat we doen. Als je dan kijkt ... Ik heb een aantal vragen gehoord, voorzitter ... Dan ga ik op de vragen in van alle mensen. Wat is nou eigenlijk de samenhang in het geheel? Eigenlijk kun je drie lijnen ontdekken. We gaan kijken: wat doen we eigenlijk al, wat wordt ook al gefinancierd en hoe kunnen we dat meer gaan afspiegelen in die zin dat we meer jongeren van alle lagen daaraan kunnen laten deelnemen? Dus hoe zou je op de een of andere manier kunnen bereiken dat vmbo- en mbo-leerlingen ook aan een debat kunnen meedoen? Anderzijds gaan we kijken: welke kennis is daarvoor nodig? We hebben heel bewust ervoor gekozen in het plan om niet alleen maar naar de universiteiten te gaan, maar specifiek dat ook neer te leggen bij het mbo in combinatie met het hbo, dus de practoraten. Als je kijkt naar de Gilde- en VISTA-opleidingen; daar zitten ongeveer 20.000 jongeren, verspreid over Limburg. De mensen die daar lesgeven hebben ontzettend veel kennis van wat er speelt, ook in de leefwereld. Je ziet dat wij als Provincie vaak werken vanuit een systeemwereld. Het is belangrijk dat we de leefwereld van de jongeren begrijpen en ook naar de jongeren toe gaan, want dat is iets wat we ook hebben opgehaald het afgelopen jaar, dat jongeren zeggen: als je iets van mij wil weten, dan kom maar naar mij toe. Ik kom liever niet naar jou toe. Kom maar naar mij toen en dan vertel ik het je wel. Dus dat is belangrijk en iets wat we willen inrichten. En vervolgens hebben we gezegd: hoe gaan we dat dan doen? Ik hoor ook bij jullie heel veel vragen, zaken die jullie bezighouden. ‘Hoe doen we dat dan eigenlijk?’ Daarom hebben we gekozen voor een aanpak van nieuwe projecten, waarbij het op zichzelf misschien lijkt: hoe ga je dat dan samen met elkaar doen? Uiteindelijk hebben we daarmee getracht een bepaalde mate van flexibiliteit in te bouwen, zodat op het moment dat je iets gaat doen en het werkt niet, je in staat bent om dat bij te sturen. Ik zou het enorm jammer vinden als we als Provincie een traject ingaan en dan een aantal jaren eraan vastzitten, een hele hoop geld geven, terwijl je misschien eigenlijk op voorhand al weet: dit gaat toch niet werken. Dus hoe bouw je daar flexibiliteit in? Dat wilde ik op voorhand even aangeven.

De voorzitter: Mevrouw Wesseling.

Mevrouw Wesseling (D66): Dank, voorzitter, en dank ook aan de Gedeputeerde voor deze heldere toelichting. Dat maakt het een stukje meer duidelijk misschien, maar ik mis wel de koppeling van wat de Gedeputeerde nu uitspreekt met wat er dan qua activiteiten staat beschreven. Wat ik had verwacht van dit jongerenparticipatieplan was: we zien dat debatwedstrijden met name de vwo-leerlingen bereikt en we willen de mbo-leerlingen bereiken. Daarvoor gaan we dit en dit extra doen om hen te bereiken. Maar op dat detailniveau is dit plan nu nog niet verder uitgewerkt. Ik ben bang, als we die doelen niet duidelijk koppelen aan de activiteiten, aan de individuele activiteiten, dat het heel moeilijk

zal zijn om die te behalen. Dus ja, er moet flexibiliteit mogelijk zijn in die uitvoering, maar er moet ook een plan liggen. Dat ontbreekt voor mij nu nog in dit plan in enige mate. Dus is de Gedeputeerde ook bereid om nu nog eerst, ook naar aanleiding van wat we hier als commissie ook hebben besproken, die extra slag te maken in het plan, om die dingen wel nog verder uit te werken en op papier te zetten?

De voorzitter: De Gedeputeerde.

Gedeputeerde Demollin-Schneiders: Natuurlijk. Kijk, dat is ook een van de vragen geweest, zeker ook als je kijkt naar de financiën. Uiteindelijk zullen de projecten in consortiavorm worden uitgewerkt. Het is niet zo dat wij als Provincie dat allemaal op onze schouders moeten pakken. Vaak jagen we iets aan, stimuleren we iets, creëren we het organiserend vermogen, maar wij zullen heel erg rolzuiver moeten zijn in datgene wat we willen. We maken hier beleid en het is belangrijk om jongeren te laten participeren in datgene wat wij doen, wat uiteindelijk een effect op hen gaat hebben. Dat is oefenen. Dat is trial and error. Je kunt niet op voorhand zeggen dat iets gaat werken. Dus wij gaan in de uitwerking met de concreetheid van de stappen – wat ga ik dan doen, binnen welke termijn, met welk budget, met welke organisaties? – nu aan de slag. Wat ik net heb aangegeven: we trachten daar zoveel mogelijk flexibiliteit in te behouden, om te blijven focussen om de doelmatigheid, om geen teleurstellingen te organiseren, om ervoor te zorgen dat we daadwerkelijk de informatie ophalen van de jongeren en dat we die kunnen gebruiken in de processen.

De voorzitter: Een vervolgvraag van mevrouw Wesseling.

Mevrouw Wesseling (D66): Ja, dank, voorzitter. Ik snap dat die mate van flexibiliteit en trial and error nodig is. Ik ben misschien ook een beetje op zoek naar een vervolgstap. Zou de Gedeputeerde dan kunnen toezeggen dat wij per activiteit, per idee op de hoogte worden gehouden van het daaraan verbonden plan, hoe we dat in eerste instantie denken aan te vliegen, welke financiële middelen daar dan aan zijn verbonden en bepaalde termijnen? Ik ben een beetje op zoek naar: hoe kunnen wij nou als Provinciale Staten ook zien wat eruit gaat komen en welke verwachtingen wij scheppen richting jongeren, zodat wij GS daar ook op kunnen controleren?

De voorzitter: De Gedeputeerde.

Gedeputeerde Demollin-Schneiders: Ja, ik snap de vraag. Er staat ergens in de antwoorden, weet ik, iets over rapportage. Daar zou ik graag erop terug willen komen, om zo antwoord te geven op die vraag.

De voorzitter: Mevrouw Absil had ook nog een vraag.

Mevrouw Absil (CDA): Ja. Ik hoor u zeggen: het is voor een deel trial and error. Dat snap ik, juist omdat het taai is en ook gewoon lastig om jongeren te bereiken in alle lagen. Maar we hebben die Burgertop gehad, dus je zou kunnen zeggen: we hebben al stevig geoefend in de vorige periode. Kunt u concreet aangeven wat u daarvan geleerd hebt, wat in dit plan staat.

De voorzitter: De Gedeputeerde.

Gedeputeerde Demollin-Schneiders: Heel veel zaken die we al geleerd hebben of gedaan hebben zijn verwerkt in dit plan. Maar we hebben er echt voor gezorgd dat dit geen plan wordt van honderd pagina's. Sowieso ben ik altijd ervan om op zaken die je al hebt en die je opnieuw kunt gebruiken

voort te bouwen en geen nieuwe dingen te gaan doen. Het is wel heel erg belangrijk ... Kijk, we moeten ook heel erg met het tijdsaspect rekening houden. De leefwereld van jongeren nu is ook vaak anders dan de leefwereld van tien jaar geleden, waar er nog niet zo'n grote massaliteit was van social media. Maar het is evident dat als er gegevens zijn uit voorgaande trajecten of initiatieven, zoals u bijvoorbeeld noemt de Burgertop, het enorm jammer zou zijn om dat niet te gebruiken op het moment dat we concrete projecten gaan uitwerken.

De voorzitter: Dank u wel. Mevrouw Wolters.

Mevrouw Wolters (PvdA): Voorzitter, een punt van orde. Ik krijg net door dat het geluid van de livestream niet werkt. Ik weet niet precies wat we nu moeten doen.

De voorzitter: We hebben inderdaad doorgekregen dat er iets aan de hand is. We kunnen heel even schorsen en wachten tot het geluid weer loopt. Waarschijnlijk zal het wel snel opgelost zijn. Dan schors ik nu heel even de vergadering.

[SCHORSING]

De voorzitter: Dames en heren, kunt u weer naar uw plaatsen komen, want het geluid zou het weer moeten doen. Daarbij hef ik deze schorsing ook op en open ik deze vergadering weer opnieuw. De Gedeputeerde was aan het woord.

Gedeputeerde Demollin-Schneiders: Dank je wel, voorzitter. De heer Pfoster had een aantal vragen gesteld. Ik zie dat een van de vragen is: hoe gaat het dan met de concrete beleidsdoelen? Een jongerenplan moet ertoe leiden dat jongeren meer zichtbaar zijn en dat ze invloed hebben op het formuleren van het provinciale beleid, datgene wat onze kerntaak is. Dat werkt vervolgens door in de realisatie van onze beleidsdoelen. Een andere vraag was of de positie van jongeren dan voldoende wordt meegenomen in dit plan. Naar onze mening wel. Het is daarmee ook richtinggevend. Een verdere uitwerking volgt. Dat heb ik net ook al kort toegelicht, hoe we dat willen gaan doen, waarbij de aanhaking met de doelgroep uiteraard het uitgangspunt blijft. De heer Loomans stelde de vraag: is dan die organisatie wel haalbaar? Ja, dat is zo. We hebben er capaciteit voor en we doen dit samen met onze partners, zoals de scholen en Young Perspective als verbinder. We gaan ook kijken: wat doen we eigenlijk al allemaal, ook vanuit de Sociale Agenda, en hoe kunnen we daar slimme combi's, maken? Dat geldt ook voor de scholen. Het is niet zo dat wij van bovenaf dingen gaan opleggen, maar dat we gaan kijken: hoe kunnen we dat op een slimme manier verbinden? Ik heb ook de ervaring dat scholen zeggen: niet weer iets nieuws erbij. Hoe kunnen we dat gaan doen? Dus we hebben daar oog en oor voor. Dan was er een aspect bij mijnheer Loomans: **jongeren concreet laten participeren door bijvoorbeeld een reservering in het Participatiefonds. Ik ga die suggestie doorgeven aan de portefeuillehouder, aan collega Theuns, die portefeuillehouder is van het Leefbaarheidsfonds.** De vraag met betrekking tot jongeren en het ov, wat we daarmee doen. Ja, we hebben in het ov-beleid specifiek aandacht voor de doelgroep jongeren. Dat staat ook in het jongerenparticipatieplan beschreven bij het onderdeel: hoe haken alle beleidskaders aan bij dit plan? U gaf ook nog aan: **waarom hebben de jongeren niet het recht om één keer per jaar vragen te stellen aan GS. Ik stel voor dat we deze suggestie meenemen bij de uitwerking van het aspect van de schaduwstaten.** U had het ook nog over de financiering van Young Perspective. Kijk, Young Perspective – daar zijn meerdere vragen over gesteld – kan gebruikmaken van de financieringsmogelijkheden van de Provincie. In zijn algemeenheid ... Op het moment dat we straks concrete initiatieven gaan uitwerken in consortia – wat ik zei, want wij als Provincie nemen dat niet alleen op ons – gaan we ook op zoek naar partijen die bepaalde taken zoals die voorgesteld zijn goed

kunnen uitvoeren. Als Young Perspective daar een van de partijen is, kunnen ze ook in een consortium deelnemen.

De voorzitter: Mevrouw Absil.

Mevrouw Absil (CDA): Ja. Mijn vraag was daar concreet: krijgen zij daar dan ook extra financiële mogelijkheden voor? Dat kan ik niet uit het overzicht halen. In het overzicht staat dat zij hun activiteiten doen uit de exploitatiedekking die hun moederorganisaties, zou je kunnen zeggen, ontvangen via de maatschappelijke-organisatieregeling. Dus zegt u dan ook: als wij in zo'n consortium met elkaar gaan zitten, dan horen er ook middelen uit dit lijstje naar hen toe te vloeien. Anders lijkt het mij heel lastig, als wij taken gaan geven zonder middelen.

De voorzitter: De Gedeputeerde.

Gedeputeerde Demollin-Schneiders: Dat is een terechte vraag. Op het moment dat je een consortium vormt, dan kijk je: wat is het probleem dat we willen tackelen, wat is het doel dat we willen bereiken, welke resultaten moeten eruit komen en hoeveel uren moet iedereen daaraan besteden om dat resultaat te bereiken? Die uren, daar wordt een afspraak over gemaakt, over de subsidie. U had het ook nog over een profielwerkstuk. Dat vinden we een heel goed idee, maar dat zal in beginsel bij de scholen liggen. Als Provincie Limburg hebben we wel al een pagina op de website staan waar bijvoorbeeld een stageformulier ingevuld kan worden. Ik heb ook al eens aangegeven dat het mij heel erg interessant lijkt om in ieder geval ook mensen stage te kunnen laten lopen bij de Provincie, om te zien: wat gebeurt hier allemaal in het gebouw aan de Maas? Dan heb ik de vragen van mevrouw Wolters.

De voorzitter: De heer Loomans heeft nog een vraag voor u.

De heer Loomans (Horizon): Ja, misschien even heel simpel: als ik gewoon als zoekopdracht geef 'Provincie Limburg' en 'profielwerkstuk', dan kom ik nergens op uit. Dus zou het mogelijk zijn, als er al zoiets is als een stage of iets dergelijks ... Misschien kan er bij zo'n zoekopdracht voor gezorgd worden dat je terechtkomt op een pagina waar je desnoods een vraag kan stellen. In ieder geval dat er een plek is waar je informatie kan vinden over hoe je eventueel hier informatie kan krijgen of een verzoek kan neerleggen.

Gedeputeerde Demollin-Schneiders: Dat vind ik een goede suggestie. Ik stel voor dat we dat meenemen. U krijgt er van mij ook een toezegging op dat we gaan onderzoeken hoe we dat kunnen realiseren. Dank u wel. Dan de vragen van mevrouw Wolters. 'Er zijn een aantal zaken in het plan die wij als Provincie Limburg al doen.' Dat klopt. Dat is ook zo. 'Wat wordt er expliciet gedaan met de inhoud van de meningen die jongeren nu al aan ons meegeven?' Dat is heel belangrijke input, die we oppakken met jongeren. Terugkoppeling kan dan periodiek, jaarlijks of na bijeenkomsten plaatsvinden. 'Hoe bereiken we mensen die niet zo snel geneigd zijn om voor dit soort constructies zich aan te melden?' Dit is precies een van de redenen waarom ik ook graag hier werk van wil maken, om een afspiegeling te krijgen van alle jongeren en dan ook niet alleen qua opleidingsniveau, maar ook qua geografische afbakening. Het moet niet zo zijn als je iets organiseert bij de Provincie Limburg dat je in Zuid-Limburg jongeren krijgt, maar juist dat je uit de hele provincie mensen krijgt. Maar dat is niet makkelijk. Dat zal een hele slag zijn. Het blijft een uitdaging, maar dat is wel iets waar ik constant op zal blijven focussen. Vandaar als je kijkt naar dat financiële overzicht, dat we gezegd hebben op 'wat kun je als Provincie dan doen?'; ja, dan maak het ook praktisch, dat je bijvoorbeeld het vervoer regelt of iets dergelijks, dat je daar dan je organiserend vermogen op creëert. Maar het is wel een heel

belangrijk aspect dat we meenemen. **Dan was het idee om een jongerenadviesraad in te richten om jongeren meer ruimte te geven. Wij nemen die suggestie mee – die is ook door meerdere fracties geuit – bij de verdere uitwerking.** U had ook nog een vraag over ... U zegt: ik heb wel wat zorgen over de inzet van de capaciteit, de hoeveelheid vragen en de belasting die dit meebrengt. Die zorg delen we. Daar hebben we zoveel mogelijk rekening mee gehouden. Ik kan u vertellen dat we toen we het plan aan het maken waren iets van zestig initiatieven hadden. Uiteindelijk zeg je: dat is veel te veel. We moeten dat gaan terugbrengen naar zaken die nu hierin staan. Maar we blijven daar kritisch op letten bij de concretere uitwerking. Dan heb ik de vragen van mevrouw Wesseling. U sprak specifiek over paragraaf 7.2, waar de koppeling van de nieuwe pilot staat ten opzichte van de voorafgaande. In het plan staat in paragraaf 5 en 6 hoe dit is uitgewerkt en hoe dit uitgewerkt is in de drie pijlers. U geeft ook aan dat de ideeën onvoldoende zijn uitgewerkt. Ik heb daar net in mijn inleidend gesprek al over aangegeven dat het nu zaak is om die zaken concreter uit te werken, in consortia, om te kijken: wat is exact het probleem, hoe gaan we dat aanpakken en wat willen we bereiken met elkaar?

De voorzitter: Mevrouw Wesseling.

Mevrouw Wesseling (D66): Ja, dank, voorzitter. Ik twijfelde heel even, maar het antwoord dat u net gaf aan mevrouw Wolters over de rapportages is volgens mij waar u eerder ook bij mij naar verwees. Maar volgens mij zijn die rapportages om achteraf te kijken: wat wordt er nou mee gedaan en wat kunnen we daar nou mee? Maar ik heb zelf als Statenlid heel erg de behoefte om ook aan de voorkant meegenomen te worden. Wat is nou ons plan? Wat zijn nou de doelen? Hoe gaan we die bereiken? Dus als wij meer vmbo'ers of mbo'ers betrokken willen krijgen bij debatwedstrijden, hoe gaan we dat doen? Die slag mis ik nu nog. Daar zou ik heel graag nog aan de voorkant over worden geïnformeerd, voordat het al uitgevoerd is.

De voorzitter: De Gedeputeerde.

Gedeputeerde Demollin-Schneiders: Ja, die vraag begrijp ik en ik waardeer enorm het enthousiasme en dat waar u voor strijdt, maar ik zou toch willen vragen, voorzitter, om echt rolzuiver te blijven. Als je kijkt waar de Staten voor staan, dan zie ik wel een heel duidelijke rol daar waar het gaat over de schaduwstaten – hoe gaan we dat doen, hoe gaan we dat bereiken? – en datgene waar wij als GS nu concreet mee aan de slag gaan. Daarbij nemen we alles wat u nu meegeeft mee. Wij rapporteren daarover. Als ik kijk bijvoorbeeld naar de schaduwstaten; bijvoorbeeld die VPPS-werkgroep of die commissie ... Een commissie is het volgens mij, hè? Ja, een commissie. Die kan ook een belangrijke rol spelen in het verhaal: hoe gaan we jongeren daarin meenemen. Dus dat zou ik wel willen teruggeven in dit verhaal, omdat ik ook nog niet exact weet hoe de concrete uitwerking van die pilots en datgene wat we gaan doen ... Dat gaan we bij GS nu ook verder vormgeven.

De voorzitter: Een vervolgvraag van mevrouw Wesseling.

Mevrouw Wesseling (D66): Ja, dank, voorzitter. Ik weet niet of ik het daar helemaal mee eens ben qua rolverdeling. We hebben natuurlijk in het beleidskader 'Provincie midden in de samenleving' met elkaar besproken dat een dergelijk plan er moest komen. Dat was nog heel erg op hoofdlijnen. Dan had ik nu bij dit jongerenparticipatieplan verwacht dat die ideeën die er zijn al veel meer uitgewerkt zouden zijn, dat we daar nog een aantal vragen of aanvullingen op zouden kunnen doen en dat het dan inderdaad door GS zou worden vastgesteld. Maar op het niveau waarop het momenteel is uitgewerkt heb ik als PS-lid nog onvoldoende houvast over wat we nou concreet van plan zijn. Ik ben bang dat als we die doelen niet aan de voorkant helder met elkaar vaststellen per initiatief, dat het dan

vervolgens ook gaat stranden bij de uitwerking. Dat is waar mevrouw Absil volgens mij ook al een aantal keren naar verwijst: welke lessen hebben we nou getrokken uit die Burgertop? Volgens mij moeten we dat vooral niet gaan herhalen. Dus vandaar dat ik juist ook zo aandring op een goed plan hebben liggen aan de voorkant per initiatief. Een concrete vraag? Dat zie ik toch anders. Misschien roept dat toch nog op om toch nog een concretiserende slag te maken aan de voorkant.

De voorzitter: De Gedeputeerde.

Gedeputeerde Demollin-Schneiders: Dank u wel. Ik blijf bij het standpunt: dit is het mandaat van GS, die concrete uitwerking en in de uitvoering gaan. Wij hebben – dat staat ook in het plan – opgenomen wat we allemaal geleerd hebben. Daar staan ook de aspecten van de Burgertop in. We hebben in de bijlage concreet aangegeven wat we dan graag willen gaan doen in die verschillende pilots. We hebben in ieder geval als GS gemeend dat we daarmee voldoende inhoud hebben gegeven. Op het moment dat je het nog verder gaat uitwerken, dan zit je op het niveau van die consortia en daar zijn we nog niet. Dat kost ook nog wat tijd. Dan zou het nog heel lang gaan duren. Maar in beginsel is de uitvoering het mandaat van GS. Dan is de vraag gesteld: laten we goed beleid maken en laten we ons ook in het perspectief verplaatsen van de jongeren. Dat gaan we met dit plan doen. ‘Hoe bereik je jongeren die niet vanzelf naar je toe komen?’ Ja, daar hebben we best wel lang over nagedacht en ook veel over gesproken. Wat centraal naar voren komt bij jongeren is: jullie moeten naar ons komen en jullie moeten naar ons luisteren en niet andersom. Jongeren hebben een sterke positie en met dit plan nog een sterkere in die participatieaanpak van de Provincie. Dan is er een vraag over specifieke elementen als bijvoorbeeld woningbouw, sport, cultuur en energietransitie. Vanuit de beleidskaders lopen hier gerichte acties op. Die staan ook in het plan genoemd. Dat was ook een van de aspecten uit de motie van mijnheer Goossen die op heeft geroepen tot dit plan, om echt ook aan te sluiten bij de verschillende aspecten van de beleidskaders. Een andere vraag van u was of het mogelijk is om jongeren eerder te binden aan de organisatie, bijvoorbeeld door het uitbouwen van het traineeship. Het beste voorbeeld van het betrekken en binden van jongeren zit zelf in deze zaal: Thijs, die middels het traineeship vorig jaar in dienst is getreden bij de Provincie Limburg als processecretaris. Die effecten van het traineeship zijn al heel erg tastbaar, maar het idee om dat verder uit te bouwen vinden we een goed initiatief. Daarop aansluitend: recentelijk, toen ik in contact met het VISTA College was, zeiden ze: we zijn in staat geweest om een mbo-leerling stage te laten lopen bij de Europese Commissie. Ook dat soort voorbeelden zijn heel mooi, dat je daarmee ook een afspiegeling krijgt van jongeren, in dat geval in Nederland, maar zeker in dit geval bij ons in Limburg. Een heel mooi initiatief dat u noemde was: organiseer dat PS-leden zich beschikbaar stellen voor gastlessen als scholen hier komen. Dat vind ik een goed idee en ik juich dit soort initiatieven van PS zeker toe. Het kan zeker ook via de verbinding met de commissie VPPS. Dan de ...

De voorzitter: Mevrouw Wesseling.

Mevrouw Wesseling (D66): Ja, dank, voorzitter. Ik had nog even behoefte aan een punt van meer toelichting. Die jongerentoets bij beleid invoeren. Het is goed dat hier al een koppeling is gemaakt met de beleidskaders, maar ik zou dat graag structureel inbouwen. Dat is juist het idee, dat bij elk nieuw woningbouwbeleid dat we maken de beleidsmakers dwingen om na te denken: wat heeft dit voor invloed op jongeren? Wat is het perspectief van jongeren en hoe kunnen zij hierin participeren? Eigenlijk vergelijkbaar met de regeldruktoets die je dan ook vaker structureel moet doen: wat zijn de administratieve lasten van dit voorstel? Zo zou ik ook heel graag die jongerentoets willen inbouwen. Ik hoor de Gedeputeerde goede dingen zeggen over de beleidskaders en hoe dat daar is betrokken, maar misschien nog een specifieke reactie ook op dit punt.

De voorzitter: De Gedeputeerde.

Gedeputeerde Demollin-Schneiders: Dank je wel, voorzitter. Ik denk dat het goed is; de jongerentoets is ook iets wat op Europees niveau sterk uitgewerkt wordt op dit moment. Wat we zullen doen is dat we heel goed gaan kijken, op het moment dat we concrete projecten uitvoeren, in hoeverre dat we in het gedachtegoed daarvan zaken goed inrichten in die projecten, in die consortia die ik noemde, om de jongeren te kunnen laten participeren in die specifieke elementen vanuit de beleidskaders. Dan heb ik de vragen van mevrouw Fischer, waarbij wordt gezegd: wat zijn eigenlijk de meetbare doelen, de SMART-doelen? Ik ben bijzonder trots op het feit dat we een datafundament nu hebben bij de Provincie Limburg. We gaan heel goed in de gaten houden: wat zijn de effecten, wat is de impact en wat werkt wel en wat werkt niet? Dat heb ik net ook al in mijn inleidend praatje gezegd. Ik zal er echt op blijven sturen om als iets niet werkt bij te sturen of iets anders te doen. U had ook nog een vraag over de provinciale subsidies voor – u noemde het – YP-XL, Young Perspective. Dat heb ik ook net al toegelicht. Op het moment dat zij in een consortium als partner deelnemen om een specifieke taak te doen in die projecten, krijgen zij ook voor hun inzet betaald. U gaf nog aan: de lokale initiatieven en scholen zouden zich meer moeten verbinden. Daar is Young Perspective, wat ik begrijp, ook al mee bezig, om zich te verbinden met scholen vanuit dat perspectief van de jongeren. U gaf nog aan: is er geen verslag van de bijeenkomst met de jongeren beschikbaar? Ik begreep dat daar een antwoord op gekomen is. Dan heb ik de vragen van mijnheer Kraa van de Partij voor de Dieren. De aandachtspunten die versterkt moeten worden om het draagvlak te vergroten. ‘Hoe kunnen we alle jongeren betrekken?’ Daar ben ik al op ingegaan. Dat wordt best wel een opgave. Hoe je dat gaat doen, of je dat via de verenigingen doet of via de scholen, is echt iets wat we moeten gaan uitproberen en zien, maar daar zal wel de focus op zitten. Dus we willen ook in het bereiken van die jongeren echt constant kijken: zit daar de juiste afspiegeling in? Om die reden gaan we ook kijken dat we met het Gilde en het VISTA College naar zo’n practoraatverkenning gaan, omdat zij heel erg met ook dit soort jongeren werken. Dus daar komen de vmbo’ers binnen, daar zitten de mbo’ers. Om ook de systeemwereld en leefwereld helder te krijgen, om te kijken wat precies de aspecten zijn om mee te nemen bij hoe je jongeren bereikt. U vroeg nog op welke wijze wordt bepaald welke thema’s dan worden aangepakt in de aanpak. Jongeren willen we stimuleren om met ideeën te komen. Niet wij bepalen, maar zij bepalen. Zij moeten zelf met ideeën komen en het is aan ons om te kijken qua communicatie ... Dat luistert heel erg nauw. Ook weer die systeemwereld en die leefwereld. Op het moment dat zij iets zeggen, moeten we op de een of andere manier in staat zijn om goed te luisteren naar wat ze dan exact bedoelen. Het zijn niet evidente projecten en pilots. Dat begrijpen we ook heel goed.

De voorzitter: De heer Goossen.

De heer Goossen (BBB): Gedeputeerde, bent u dan reactief of proactief?

De voorzitter: De Gedeputeerde.

Gedeputeerde Demollin-Schneiders: Dat hangt ervan af. We gaan proactief dit nu in gang zetten, met de partijen in het veld, maar we gaan reageren op datgene wat de jongeren ons aangeven. Waarschijnlijk zullen die beide dingen in de concrete uitwerking, zowel proactiviteit als reactiviteit, aan de orde zijn bij jongeren laten participeren. Even zien. Waar waren we?

De voorzitter: Ik zie nog een vraag van de heer Kraa.

De heer Kraa (Partij voor de Dieren): Ja, daarop aansluitend heb ik een vraag aan de Gedeputeerde inderdaad. Is het dan ook zo dat op het moment dat er thema's spelen we daarmee niet naar de jongeren gaan? Er spelen thema's die eventueel zouden zinspelen op de jongeren, maar dat we daar dan niet mee aan de slag gaan en dat we alleen maar afwachting zijn naar de jongeren toe?

De voorzitter: De Gedeputeerde.

Gedeputeerde Demollin-Schneiders: Daarover willen we ook gewoon het advies hebben van de organisaties die hiervoor aan de lat staan. Wij als Provincie hebben die wijsheid niet in pacht. Er zijn andere organisaties die deze wijsheid wel hebben, bijvoorbeeld de scholen en de organisaties die daar in de zaal zitten. Dat zijn de organisaties die cruciaal zijn om mee te nemen in die projecten. Dan willen we erachter komen wat speelt bij die jongeren. Dan luistert het heel nauw om te kijken: wat zijn de belangrijke thema's en wat vinden jongeren hiervan? Maar we gaan als Provincie niks van de bovenkant opleggen. Het is belangrijk om dingen op te halen en om heel goed te horen wat speelt bij hen, wat leeft. Even kijken. U had ook nog een vraag, mijnheer Kraa ... Voorzitter, mijnheer Kraa had ook nog een vraag over de transparantie. Dat wordt in de monitoring ...

De voorzitter: Mevrouw Fischer.

Mevrouw Fischer (50PLUS): Misschien een beetje een rare vraag, maar als u iets doet met datgene wat opgehaald wordt bij de jongeren; hoe haalt u dat op? Met een visnetje of gaat u ernaartoe regelmatig? Ik bedoel, als je niks doet, dan hoor je ook niks natuurlijk.

De voorzitter: De Gedeputeerde.

Gedeputeerde Demollin-Schneiders: Nee, dat zal onderdeel worden van de projecten die we gaan doen en daarmee willen we ook aansluiten ... Het is niet zo dat wij als Provincie alles zelf gaan uitvinden en bepalen. We willen gewoon luisteren, precies wat in die Burgertop gebeurd is, precies gaan luisteren bij de organisaties die dat doen, op de scholen ... Wat gebeurt er al op de scholen? De vo-scholen, de mbo-scholen, andere scholen. Wat gebeurt daar? Om zo te kijken hoe we die informatie kunnen gaan verzamelen en daarmee steeds verder komen in het proces waarbij die jongeren daadwerkelijk op een participatieve manier kunnen meedoen aan datgene wat in de provincie speelt.

De voorzitter: Een vervolgvraag van mevrouw Fischer.

Mevrouw Fischer (50PLUS): Dank u wel, voorzitter. Toch is er ergens een stukje wat ik niet begrijp. Gaat de Provincie, gaat GS of gaan de ambtenaren dan naar scholen toe door middel van gastlessen of onderwerpen waarover gesproken wordt ... Komt men zo erachter wat nou belangrijk is en wat aandacht nodig heeft? Ik zie nog altijd niet hoe wij daarachter komen. Ja, je kunt toch niet ins Blaue hinein maar iets nemen, wat je bij wijze van spreken gehoord hebt bij de zangvereniging of zo. Dat vind ik moeilijk. Ik neem aan dat het ook moeilijk is voor GS en PS om daarachter te komen. Maar het hoe, daar schort het er voor mij aan. Maar laten we dan maar even wachten tot het plan gereed is. Misschien dat ik het dan kan vinden. Maar dat blijft toch hangen.

De voorzitter: De Gedeputeerde.

Gedeputeerde Demollin-Schneiders: Ja. Wij hebben daar oog en oor voor. We zien zelf ook dat dat best wel lastig is. Vandaar dat we ook die kennis, de lectoraten en practoraten, willen meenemen,

zodat je via dezelfde methodologie je informatie verzamelt en dat we ook gebruikmaken van verschillende kanalen. Het is niet voor niks dat er een vraag kwam over social media. Dus we gaan echt luisteren en kijken hoe we dat kunnen verzamelen. Dan had ik de vragen van mijnheer Mülders van de fractie van GroenLinks. 'In hoeverre is er al contact geweest met de universiteit?'

De voorzitter: Excuseer. Mijnheer Kraa heeft nog een vraag.

De heer Kraa (Partij voor de Dieren): Ja, ik heb nog één aanvullende vraag, ook over het ... U zei net zelf: jongeren moeten zelf met ideeën komen en met onderwerpen waarmee ze spelen. Is dan niet het gevaar dat het niet democratisch is, als jongeren daarin niet worden meegenomen? Of wordt echt specifiek bijvoorbeeld gevraagd naar leeftijdsgroepen om daar een beeld in te krijgen? Als zij zelf met ideeën komen, dan zijn het misschien alleen de jongeren die daarmee zitten. Jongeren die daar niet mee zitten, die komen daar misschien niet mee. Is het niet heel belangrijk om vraagstellingen die bij jongeren komen ook naar al die jongeren door te spelen? Anders krijg je geen democratisch proces en zijn het alleen de jongeren die zich ergens zorgen over maken, die ideeën hebben, die interesse hebben, die met ideeën komen. Dan ga je voorbij aan het democratische proces.

De voorzitter: De Gedeputeerde.

Gedeputeerde Demollin-Schneiders: Deze elementen van het democratische proces nemen we uiteraard mee bij het vormgeven van de concrete projecten. Wij gaan ook rekening houden met ... Vandaar dat in het jongerenparticipatieplan ook een opbouw van de leeftijden staat. U kunt zich voorstellen dat als je twaalf of dertien jaar bent, je komt pas van de lagere school af en je gaat naar het voortgezet onderwijs, je nog een hele ontwikkeling door hebt te maken voordat je achttien jaar bent. Die leefwereld van die jongeren is ook heel anders op het moment dat je 18 bent of op het moment dat je 24 bent. Die aspecten worden ook allemaal meegenomen. Hoe communiceer je met iemand die net 14 is of hoe communiceer je met iemand die 18 is of 24? Dat heeft te maken met hoe je dan die projecten vormgeeft. Maar de basiselementen van dat participeren nemen we overal in mee. Dus het kan zijn dat een project in die doelgroep, die jongerenleeftijd; dat zal er dan naar alle waarschijnlijkheid anders uitzien dan een project bij die jongeren die al wat ouder zijn. Dan ga ik naar de vragen van de heer Mülders. De vraag of er al contact is geweest met de universiteit. In de samenwerking met Young Perspective is een onderzoek naar samenwerking met jongeren uitgevoerd, Jong in Limburg. Hier waren ook de universiteit en Zuyd Hogeschool bij betrokken. Dus ja, daar is ook contact mee geweest. Nou goed, 'ga vooral aan de slag en wacht niet te lang'. Dat is me uit het hart gegrepen. Dat gaan we ook doen. We gaan ook aan de slag. Dan geeft u aan als schoolklassen in huis zijn, dat het mooi zou zijn om een dialoog te voeren. Dat is precies ook wat mevrouw Wesseling zei. Ik vind dat een heel mooi initiatief en het lijkt me ook verstandig om daar concrete afspraken over te maken om te kijken dat dat vormgegeven kan worden. De afdeling Communicatie; goede content maken die de jongeren raakt. Dat sluit ook heel erg aan bij de vraag van mijnheer Luttels: kunnen we alle kanalen gebruiken en zeker de kanalen waar jongeren op dit moment heel veel op zitten? Daar gaan we zeker mee aan de slag. Even kijken. **Dan is er gevraagd of Provinciale Staten meermaals per jaar met een mededeling portefeuillehouder geïnformeerd kan worden. Natuurlijk. Dat gaan we doen. Dat zeg ik ook toe, dat we dat gaan doen. In de regel doen we dat via de provinciale P&C-cyclus, maar we kunnen ervoor kiezen, als er aanleiding voor is, om Provinciale Staten ook tussentijds te informeren met een mededeling portefeuillehouder.** We proberen eigenlijk zo goed mogelijk aan te sluiten bij de systematiek die er al is. Dan heb ik de vragen van mevrouw Smeets. 'Alle grote opgaven raken jongeren in hun dagelijks leven. Hoe zijn jongeren meegenomen in dit plan?' Dit plan gaat over het meenemen van deze jongeren. Vanuit de beleidskaders worden jongeren op hele grote opgaven meegenomen. Vandaar ook dat al die beleidskaders zijn opgenomen

in het plan. Ook in GS zal ik mijn collega's daaraan blijven herinneren: hoe zijn jongeren meegenomen? U gaf ook aan: wie worden dan vertegenwoordigd? Zorg dat je ook groepen bereikt die anders geen input leveren. Ik heb al meermaals toegelicht dat me dat echt uit het hart gegrepen is. Ik vind het heel belangrijk dat jongeren die normaal niet deelnemen meedoen en ik zou het ook heel mooi vinden als we kunnen zeggen: we zijn in staat gemaakt om afhakers aanhakers te maken. Daar wil ik me echt heel sterk voor gaan maken. Even kijken. U zei ook nog: de provinciale jongerentoeekomstvisie ontbreekt in dit stuk. Of dat meegenomen dient te worden. Dat gaan we doen. Vandaag, op dit moment zelfs, worden straatinterviews gehouden in het kader van de Toekomstvisie 2050. Daar is er nadrukkelijk aandacht voor jongeren. Dus als we speak zijn mensen op straat interviews aan het houden. Dan heb ik de vragen van mijnheer Goossen en mijnheer Luttels. Eén ging erover dat de buurthuizen en de jeugdverenigingen steeds meer verdwijnen en dat het plan hierop moet inspelen. Het uitgangspunt is dat wij jongeren gaan ontmoeten op de plekken waar zij zijn. Dus als in de dorpen mensen in buurthuizen, bij een vereniging, bij de schutterij of bij de voetbalvereniging bij elkaar komen, dan moeten wij daarnaartoe om met de jongeren in contact te komen. Dan moeten wij niet gaan vragen dat de jongeren naar hier komen. Natuurlijk zal dat in een stedelijke omgeving anders zijn dan op het platteland, maar dat zit in dit plan verweven. Daar hebben we oog voor. U wenste ook een toelichting op een natuurinclusieve samenleving. Wat we gaan doen; we gaan niks opleggen van de bovenkant, maar wat we bedoelen in dit stuk is dat we jongeren mee laten denken over natuur. U had ook nog een specifieke vraag over voedseleducatie. Educatie is niet een taak van de Provincie. Dus als het over voedseleducatie gaat, dan is dat een taak van de scholen. Ik weet, in het regiodeel Noord-Limburg wordt daar ook best veel aandacht aan besteed. Maar wij kunnen jongeren wel vragen om te participeren in de gedachte: wat vind jij van de voedselzekerheid en de voedselvoorziening? Dat kunnen we meenemen in dit plan. U gaf ook nog aan: gebruik begrijpelijke taal en heldere doelen. Dat gaan we ook doen. 'Focus op jongeren met een beperking en het G-debat.' Prima, daar kan ik ook een toezegging op doen, dat we in ieder geval in Q4 van 2025 een G-debat zullen organiseren in het gouvernement, waarbij we er wel op letten dat er een goede afspiegeling is van heel Limburg en dat dat goed voorbereid moet zijn met de jongeren zelf, dat we daar niet een debat gaan organiseren, dat wij qua inhoud gaan bepalen, maar dat zij ook de inhoud aangeven en dat op basis daarvan het debat wordt gevoerd. Dat vergt best wel wat voorbereiding van de organisatie, ook van de Griffie, dus vandaar Q4 2025.

De voorzitter: De heer Goossen.

De heer Goossen (BBB): Kunnen we dan ook de toezegging hebben dat het jaarlijks terugkomt of is het eenmalig?

De voorzitter: De Gedeputeerde.

Gedeputeerde Demollin-Schneiders: U krijgt van mij een toezegging dat wij gaan monitoren wat er allemaal bij komt kijken en dat we daarna gaan kijken hoe we dat verder zouden kunnen gaan vormgeven.

De heer Goossen (BBB): Wordt vervolgd dus. Oké.

De voorzitter: Mevrouw Koopman.

Mevrouw Koopman (VVD): Ja, ik raakte wederom even in verwarring. Ik dacht: het G-debat was toch al opgenomen in het stuk, dus waarom is dan een toezegging nodig?

De voorzitter: De Gedeputeerde.

Gedeputeerde Demollin-Schneiders: Om te zeggen dat we dit in Q4 2025 gaan doen.

De voorzitter: Dan even voor de helderheid van de voorzitter. Dan is de vraag namelijk of ik hem als toezegging moet noteren. Staat in het stuk ook dat het in Q4 van 2025 georganiseerd wordt?

Gedeputeerde Demollin-Schneiders: Nee.

De voorzitter: Dat is niet het geval?

Gedeputeerde Demollin-Schneiders: Nee.

De voorzitter: Dan kan ik hem wel gewoon als toezegging noteren.

Gedeputeerde Demollin-Schneiders: Dan was er nog de vraag: krijgen we een periodieke terugkoppeling. Die vraag heb ik net ook al beantwoord, dat we daar zoveel mogelijk de reguliere systematiek voor willen gebruiken. Dan nog de vraag: zorg ervoor dat je van het papier af komt, dat het niet alleen een mooi plan blijft. Dat willen we ook heel graag. Dat is me uit het hart gegrepen. Met dit plan gaan we ook aan de slag. Dat blijven we uitdragen en uitvoeren. Dan nog een aantal vragen over hoe we jongeren gaan bereiken. Daar heb ik net ook al antwoord op gegeven. Ook met social media. Dat gaan we zeker ook doen. Dat staat ook in het plan beschreven bij het kopje 'communicatie', dat we alle manieren waarop we jongeren kunnen bereiken meenemen bij de verdere uitwerking van de projecten.

De voorzitter: De heer Luttels.

De heer Luttels (BBB): Ja, in het stuk staan inderdaad een heleboel ideeën. Kan de Gedeputeerde dan wel toezeggen dat er een compleet plan komt, een strategie om het ook echt te gaan doen? Er staan heel veel verschillende losse dingen, maar niet echt een concreet iets. Kan de Gedeputeerde dan wel komen met een concreet plan daarvoor?

De voorzitter: De Gedeputeerde.

Gedeputeerde: Mijn voorstel is – dat kan ik wel toezeggen – dat we per project dat we gaan doen gaan zorgen dat daar een communicatieparagraaf in is opgenomen. Ik kan me voorstellen dat als je een project gaat doen met wat jongere kinderen, dat je daar toch op een andere manier met social media omgaat dan bijvoorbeeld bij de wat oudere. Het lijkt me niet verstandig om daar één generieke aanpak voor te maken. Ik wil hem wat dat betreft gewoon flexibel inrichten.

De voorzitter: De heer Kraa.

De heer Kraa (Partij voor de Dieren): Ja, dank u wel, voorzitter. Ik hoor de Gedeputeerde zojuist zeggen dat we top-down niet met thema's komen naar de jongeren toe. Maar dan hoor ik de Gedeputeerde richting de BBB wel zeggen dat we jongeren wel gaan betrekken bij die natuurinclusieve samenleving. In mijn optiek is dat eigenlijk met twee maten meten. Ik weet niet hoe de Gedeputeerde daarnaar kijkt?

De voorzitter: De Gedeputeerde.

Gedeputeerde Demollin-Schneiders: De vraag van de heer Goossen was: wat bedoel je met natuurinclusiviteit? Ik heb niet gezegd dat we top-down jongeren gaan betrekken.

De voorzitter: Mevrouw Wesseling had ook nog een vraag.

Mevrouw Wesseling (D66): Dank, voorzitter. Aanvullend op dat plan dat toch is toegezegd – daar ben ik heel blij mee, dat we daar toch nog meer inzicht in krijgen – en zojuist dus ook de toezegging om die gesprekken in Q4 van dit jaar te doen: ik zou heel graag ook nog toezeggingen ontvangen over wanneer we de andere plannen gaan doen. Dat is ook iets wat ik nog heel erg mis. Ik weet niet of de Gedeputeerde nu kan zeggen wanneer we wat gaan doen, of dat het ook terug kan komen in dat plan dat nog gecommuniceerd wordt.

De voorzitter: De Gedeputeerde.

Gedeputeerde Demollin-Schneiders: Ja, daar kan ik op een schriftelijke manier op terugkomen. Dat G-debat loopt al langer, om daar vorm en inhoud aan te geven. Dat is een van de zaken die al wat meer uitgekristalliseerd is. **Die andere zaken staan nog wat verder af. Dus ik kan nog niet zeggen wanneer die concreet uitgevoerd gaan worden, maar we kunnen daar wel via een schriftelijke reactie op terugkomen naar de Staten toe.** Dan heb ik de vragen, voorzitter, van mevrouw ...

De voorzitter: De heer Mülders had ook nog een vraag.

De heer Mülders (GroenLinks): Dank u wel, voorzitter. Voorzitter, ik hoorde de Gedeputeerde zojuist zeggen dat inderdaad per project een communicatieplan wordt gemaakt voor die jongeren. Is de Gedeputeerde bereid, vraag ik via de voorzitter, om dat communicatieplan dan ook te delen met PS, zodat we onze controlerende taak kunnen uitvoeren daarin en ook eventueel kunnen bijschaven? Mijnheer Luttels en ik weten misschien welke socialmediastrategieën juist heel goed werken bij bepaalde projecten.

De voorzitter: De Gedeputeerde.

Gedeputeerde Demollin-Schneiders: Wat ik heb gezegd is dat we een communicatieparagraaf per project gaan uitvoeren, niet een communicatieplan. Ik ga ook geen ... Een overstekkende communicatiestrategie vind ik veel te ver voeren. Dus het is inhoudgedreven: hoe ga je je communicatie doen voor het probleem dat je wil tackelen en het doel dat je hebt om dat op te pakken? Daar wordt een communicatieparagraaf voor geschreven. Ik denk dat het te ver gaat om al die afzonderlijke paragraafjes bij u neer te leggen. Het is ook het mandaat van GS om in die concrete uitvoering daar uitvoering aan te geven. Wij houden die monitoring heel strak in de gaten. Als het niet functioneert, dan sturen we erop. Via de reguliere P&C-cyclus en mededelingen portefeuillehouder informeren we u over de voortgang van die projecten.

De voorzitter: Mevrouw Wesseling had nog een vervolgvraag.

Mevrouw Wesseling (D66): Ja, toch nog eentje. Dank, voorzitter. Waarom ik de hele tijd aandrang op een nader uit te werken plan is: de Gedeputeerde verwees net ook al naar die Burgertop. Volgens mij hebben we daaruit juist moeten leren dat we geen onrealistische verwachtingen moeten scheppen, we heldere doelen moeten hebben over wat we eruit moeten halen, omdat we anders heel veel teleurgestelde burgers krijgen, die de verwachting hebben dat ze heel hard aan het werk zijn aan iets

en dat daar vervolgens ook iets mee gedaan kan worden. Dat zagen we bij die Burgertop, dat mensen inspraak leverden. Daar kwamen resultaten uit en daar konden we vervolgens niks mee. Dat werkt heel frustrerend voor ons, maar vooral ook heel frustrerend voor die burgers die dan hard aan het werk zijn aan die plannen. Dat is ook de reden waarom ik tot irritants toe misschien erop aandring om verder die plannen uit te werken. Ik proef daar dus ook wel een bredere behoefte aan in deze commissie. Dus misschien met die bredere behoefte op zak, dat we toch nog iets meer kunnen.

De voorzitter: De Gedeputeerde.

Gedeputeerde Demollin-Schneiders: Ik blijf erbij dat we die plannen gaan uitwerken en dat de uitwerking van dit verhaal een mandaat is van GS. Op dit moment hebben we dat ook nog niet. We staan aan het begin. Wat op dit moment het verste uitgewerkt is, is dat hele G-debat. Met de rest gaan we starten. Ik vind het heel moeilijk om daar nu ... Ik weet ook een aantal dingen nog niet. Op het moment dat we ... Dat wat u aangeeft omarm ik, deel ik: ga geen teleurstellingen organiseren. Dat is ook heel nadrukkelijk aan de orde geweest toen we dit plan aan het maken waren. Hoe we dat precies gaan doen; het is heel belangrijk dat je dat constant blijft afstemmen met elkaar, maar dat je daar ook helder in communiceert. Op het moment dat je iets doet in het project, betekent het dat je bij wat je ophaalt duidelijk communiceert dat misschien niet alles wat je ophaalt ook daadwerkelijk wordt ingevuld. Dus hoe we dat precies gaan doen, daar hebben we heel duidelijk oog en oor voor. De rapportage daarover gaat naar de Staten via de reguliere rapportages die we daarvoor hebben.

De voorzitter: Mevrouw Absil had ook nog een vraag.

Mevrouw Absil (CDA): Ja, dat sluit hierop aan. Het zal zo meteen ongetwijfeld ook terugkomen in de beantwoording van mijn vragen. Ik wil namelijk het betoog van mevrouw Wesseling ondersteunen. Het is wat we geleerd hebben uit de Burgertop, dus geen teleurstelling creëren, maar het is ook onze rol als PS en die wil ik wel bewaken. Daarom ook mijn vraag over de financiële achtergrond. Hoe kunnen wij monitoren als Staten wat waaraan wordt uitgegeven? Ik ben blij dat u zegt – dat kon ik niet uit het stuk halen – van: wij gaan wel degelijk met andere partijen aan de slag. Wij gaan niet alles zelf doen.' Die partijen krijgen daar dan ook gewoon de middelen voor. Maar uit het antwoord op technische vragen kan ik dat niet halen. Dus ik zou het wel waarderen als er een oplegger komt, of dat nu bij de Voorjaarsnota of bij de begroting gebeurt, met hoe u die financiële uitwerking gaat doen. Dan zit u wel in onze rol.

De voorzitter: De Gedeputeerde.

Gedeputeerde Demollin-Schneiders: Dank je wel. Kijk, normaal is het zo: als je projecten gaat uitwerken, dan ga je met een consortium aan de slag en dan weet je nog niet exact welk bedrag er onder de eindstreep uit komt. Dat hangt ook af van de uren die mensen moeten gaan maken en hoe je zaken gaat monitoren. Daar ben ik wel van afhankelijk. Daar is GS wel van afhankelijk. Dus ik kan de komende tijd nog niet aangeven: dit project, daar zitten die partners bij, daar wordt dat mee gedaan. Dat is op zo'n detailniveau, dat we nu nog uit aan het werken zijn. Daar heb ik eerst de tijd voor nodig. Ik snap uw vraag, maar daar heb ik eerst de tijd voor nodig en los van die uitwerking moeten we straks ook gaan kijken ... Dat gaat dan via een subsidiebeschikking. Wij als Provincie geven een subsidiebeschikking af. Daar stellen we resultaten en inspanningsverplichtingen in. Die moeten wij dan ook met die organisaties constant gaan bespreken, of ze die halen en als ze die niet halen waarom ze die niet halen. Dus dat is het instrument dat wij als Provincie hebben om te kijken of we die doelen halen. Maar we moeten ook van tevoren gaan kijken: hoe gaan we dat doen met elkaar? Dus we moeten de gesprekken nog aangaan met de relevante partners, afhankelijk van het

thema, hoe we tot zo'n concrete projectaanvraag komen. In de rapportage die wij vanuit GS aan PS sturen, zullen we die informatie in ieder geval meenemen, wat de resultaten zijn.

De voorzitter: Mevrouw Absil.

Mevrouw Absil (CDA): Bedoelt u daarmee ook de financiële verantwoording, wie wat straks krijgt? Ik begrijp uw punt. Het heeft tijd nodig en we staan aan de start. Dat begrijp ik. Maar uiteindelijk hebben wij wel die informatie nodig om dat wat er gebeurt naast het plan dat hier voorligt te kunnen leggen. Is het een toezegging van u? 'Ja, daar zal ook de financiële verantwoording, welke organisatie welke subsidie krijgt, in staan.' Dan kunnen wij weer vooruit straks.

De voorzitter: De Gedeputeerde.

Gedeputeerde Demollin-Schneiders: Dank je wel, voorzitter. Zodra meer bekend is, kunnen we u daarover informeren. Ik heb op dit moment nog niet de concrete detailinformatie waar u naar vraagt. Ja. Dan heb ik de vragen, voorzitter, van mevrouw Absil. Als eerste een reflectie op wat er al gedaan is en de geleerde lessen. Die zijn meegenomen in dit plan en we zullen ook blijven zorgen dat als er lessen zijn, ook over andere zaken die we nog niet wisten, we die meenemen en dat we niet iets nieuws gaan verzinnen, wat eigenlijk al bekend is of wat we al weten. De vraag is: hoe denkt u de plannen waar te maken, als je kijkt naar gewekte verwachtingen? Dat heb ik ook al toegelicht. Dat wordt echt heel erg cruciaal, om daar geen teleurstellingen te organiseren. Dus we zijn er ontzettend alert op. We moeten ook gaan kijken ... Bij alle projecten die ik tot nu toe in mijn leven heb opgezet is altijd een risicoparagraaf opgenomen. Stel je voor, het gebeurt wel, wat doe je dan? Dus dat je ook mitigerende maatregelen neemt op het moment dat mensen wel teleurgesteld zijn, dat je mensen niet aan hun lot overlaat. Maar goed, kijk, niks doen is geen optie, maar het wordt best wel een uitdaging om met deze projecten aan de slag te gaan. Dan: wie gaat er dan met die jongeren aan de slag, wat wilt u bereiken? Dat heb ik ook al meerdere keren in andere beantwoordingen aangegeven, dat we echt met de partners in het veld aan de slag willen, waarbij wij een stuk organiserend vermogen creëren, waarbij wij een stuk kunnen stimuleren, waarbij het voor ons als Provincie belangrijk is om te weten: hoe kunnen jongeren participeren in het beleid dat wij als Provincie voeren? U gaf nog een vraag aan over de directe en indirecte kosten en ook het databeheer. Ik gaf net even het voorbeeld van de subsidiebeschikkingen met resultaatverplichting en inspanningsverplichting. Daar willen we iets in opnemen, met een lage regeldruk, dat we wel de data kunnen verzamelen, die bij ons in het datafundament gaan, om ook langjarig te kunnen kijken: wat is de impact, hoe doe je dat nou eigenlijk en hoe ontwikkelt zich dat? Dat is in ieder geval wel wat we meenemen. Uiteindelijk hebben de consortia en de organisaties die in de uitvoering van die projecten zitten dadelijk heel veel kennis. Het is belangrijk dat we die kennis en informatie op een correcte manier en een regelluwe manier wel gaan gebruiken om ook langjarig te kijken: wat werkt en wat werkt niet? Even kijken. U had ook nog de vraag of wij kunnen zorgen dat Young Perspective over voldoende financiële middelen beschikt. Die vraag heb ik al beantwoord, dat ze als partner kunnen deelnemen. Dan, voorzitter, heb ik de vragen van mevrouw Koopman.

De voorzitter: Mevrouw Absil.

Mevrouw Absil (CDA): Ik had nog een paar vragen. Sowieso viel het ons op in de financiële verantwoording dat voor ondermijning 1 ton wordt weggezet. Dat is best heel fors, zeker in vergelijking met de rest. Ik kan me weinig voorstellen bij wat onze rol daarin gaat zijn. Kunt u dat duiden?

Gedeputeerde Demollin-Schneiders: Een terechte vraag.

De voorzitter: De Gedeputeerde.

Gedeputeerde Demollin-Schneiders: Een terechte vraag, voorzitter. Over ondermijning: wat wij in ieder geval in het veld hebben opgehaald, misschien even in zijn algemeenheid, is om met jongeren niet over ondermijning te praten, maar te praten over weerbaarheid, dus op een andere manier te praten over dit onderwerp. Of en hoe we daar dit bedrag voor nodig hebben weten we nu ook nog niet. Ook daar gaan we aansluiten bij lopende initiatieven, om te kijken: waar kunnen we het totale veld versterken? We willen in ieder geval met dit thema aan de slag. De manier waarop we dat doen, in welke vorm we dat doen en met welke financiële mate is onderwerp van de verdere concrete uitwerking.

De voorzitter: Mevrouw Absil heeft nog een vervolgvraag.

Mevrouw Absil (CDA): Ja, ik had nog twee vragen openstaan. Sowieso: de rol van de Staten, hoe ziet u die? Eigenlijk zie ik twee lijnen in dit stuk, dat wat u met partners doet – dus extern, via consortia of op andere manieren – maar ook hoe wij onze eigen besluitvorming laten beïnvloeden door jongeren. Met name dat laatste raakt de rol van de Staten. Ik kijk even naar de overkant, want daar werd die vraag daarstraks ook gesteld: hoe krijgen wij beeld en geluid bij hoe wij dat gaan opnemen in onze belangenafweging? Daar is wel nog een slag voor nodig, dat dat duidelijker wordt. Dus die rol van de Staten zie ik onvoldoende uitgewerkt en daar heb ik als Statenlid wel nog iets bij nodig.

Gedeputeerde Demollin-Schneiders: Dat begrijp ik.

Mevrouw Absil (CDA): Ik had nog een vraag staan.

De voorzitter: Even voor de helderheid. U bent door uw interrupties heen, maar als u bedoelt dat u nog vragen had die nog niet beantwoord zijn, dan ga ik ervan uit dat de Gedeputeerde daar nog aan toe komt of, indien die niet in het lijstje staan, kunt u ze nu nog inderdaad even snel herhalen.

Mevrouw Absil (CDA): Ik had nog de vraag: hoe doen we dat met initiatieven van onderaf? Er staat ook een post van € 50.000 voor jongereninitiatieven. Ik hoorde u net ook zeggen: ik ga aan collega Theuns het idee van mijnheer Loomans overbrengen om apart af te scheuren voor jongereninitiatieven. Gaan we dat dan ook doen voor evenementen of culturele evenementen? Ik had juist het beeld, lezende dit, dat die € 50.000 expliciet is voor jongereninitiatieven, of dit nu is op het gebied van leefbaarheid, cultuur, erfgoed, drugspreventie, whatever. Dat beeld had ik erbij. Of die eigen bus. Zie ik dat goed? Dus die vragen van die € 50.000 en de rol van de Staten staan nog open. Mijn zorg blijft: trekken wij ons als Provincie niet een te grote broek aan?

De voorzitter: De Gedeputeerde.

Gedeputeerde Demollin-Schneiders: Als u kijkt naar de rol van PS denk ik dat het verstandig is om jongeren mee te nemen in: hoe werkt Provinciale Staten eigenlijk? Vandaar dat het initiatief schaduwstaten nu onder de werktitel voorgesteld is. Dat zal verder uitgewerkt worden, ook samen met de Griffie en met de commissie VPPS: hoe gaan we jongeren hierin meenemen en hoe gaan we jongeren leren hoe dat systeem werkt? Ik denk wel – daar heeft u wel een concreet punt – van: hoe krijgt u als Staten dan concrete input, zuurstof, over wat er allemaal uit die projecten is gekomen wat specifiek jongeren dan ook echt willen? Dat dienen we te organiseren. Dat is een heel terechte vraag. Op het moment dat uit deze projecten zaken komen, snap ik dat die informatie via de afgesproken

weg ook moet landen bij Provinciale Staten, daar waar dat ook de bevoegdheid van Provinciale Staten is om er rekening mee te houden. Een heel terecht punt. Ik denk ook dat we dit moeten meenemen bij de verdere uitwerking van de projecten in de ...

De voorzitter: De vraag van mevrouw Absil is of dat een toezegging is. Dat is een goede, want dan kan ik die noteren, als dat zo is.

Gedeputeerde Demollin-Schneiders: Het is evident dat we gewoon resultaten delen. Je hebt altijd dat je de resultaten deelt in ... Dus voor wie doe je dat eigenlijk? Goed. Maar goed ...

Mevrouw Absil (CDA): Misschien moet ik dan ook iets specifieker zijn. Kunt u toezeggen dat u ons nog een keer meeneemt in dat proces naar de Staten toe, bijvoorbeeld in Q3? Dat kan schriftelijk. Maar dat we daar eensluidend beeld en geluid bij krijgen.

Gedeputeerde Demollin-Schneiders: Ja, dat is goed. Ik zal daar via een mededeling portefeuillehouder bij u op terugkomen. Ja. Dan dat aspect van die € 50.000 voor de initiatieven van onderop. Dit is geld dat specifiek bedoeld is voor het geval uit de projecten en de contacten met jongeren ideeën komen waarvan we denken: hé, daar willen jongeren iets. Dus dat we daar een potje voor hebben en dat we dan niet denken: ja, daar hebben we niks voor. Dus daar is dit geld voor bedoeld.

De voorzitter: Voor de goede vergaderorde, daar heeft u mij voor. Ik wil de Gedeputeerde vragen om haar betoog voort te zetten.

Gedeputeerde Demollin-Schneiders: Ja, goed. Dan ga ik naar de vraag van mevrouw Koopman. 'Wordt contact gelegd met LINK?' Zeker. Er is ook een hele dag georganiseerd geweest met de LINK-jongeren om input te leveren voor dit jongerenparticipatieplan. 'Heeft Limburg een bijdrage gedaan met betrekking tot de bijeenkomst van Nordrein-Westfalen?' Ja, vanuit Parkstad is er een euregionale debatbijeenkomst georganiseerd. Parkstad Limburg. Even kijken. Dan staat er nog: welke debatthema's hebben we in beeld en hoe bereiken we de juiste jongeren? Het is relevant om aansluiting te vinden bij de thema's die passend zijn bij de leefwereld van de jongeren. Dat heb ik net al een paar keer genoemd, de leefwereld en de systeemwereld, dat we ons er constant bewust van zijn, dat we daar oog voor hebben. U had nog een vraag over de schaduwstaten. Die schaduwstaten zijn bedoeld – ik heb het net ook bij de beantwoording van mevrouw Absil genoemd – als reflectie door jongeren voor Statenleden. De Statenleden willen bij die ontwikkeling dit actief betrekken. U had nog een andere vraag. 'Klopt het dat de grootste debatwedstrijd van Nederland maar gefinancierd wordt tot 2027?' Die is voor de huidige Collegeperiode gedekt. Dan heb ik de vragen van mijnheer Beckers van JA21. Een vraag die u had is: is het niet een recht om gehoord te worden? In het manifest 'Mijn stem telt' staat dat het een fundamenteel recht is van jongeren om mee te praten over onderwerpen die hun leven aangaan. Het recht om gehoord te worden ... Het recht om niet gehoord te worden beperkt het recht van jongeren.

De voorzitter: Mevrouw Koopman heeft een vraag voor u.

Mevrouw Koopman (VVD): Ja, ik miste nog even iets. Ik had nog een vraag gesteld. Er is natuurlijk al ruim aandacht in dit stuk voor ondermijning. Maar wat ons betreft kan dat nog groter zijn. Mocht nou blijken dat dat nodig is, is daar dan ruimte voor? Kan dat?

De voorzitter: De Gedeputeerde.

Gedeputeerde Demollin-Schneiders: Op het moment dat blijkt dat daar meer behoefte aan is, zeker ook vanuit de jongere zelf, dan zullen we op dat moment met een passend voorstel terug moeten komen over hoe we daar vorm en inhoud aan geven. Ik kan op voorhand nog niet zeggen of het bedrag dat hier nu staat voldoende is, te veel is of te weinig is.

De voorzitter: Een vervolgvraag van mevrouw Koopman.

Mevrouw Koopman (VVD): Kunnen we die noteren als toezegging?

De voorzitter: De Gedeputeerde.

Gedeputeerde Demollin-Schneiders: Ik ga terugkomen naar uw Staten als ik meer geld nodig heb. Maar dat zal via de reguliere paden gaan, via de Voorjaarsnota, Najaarsnota, noem maar op. Dat is op basis van de uitkomsten die uit die projecten komen. Dan heb ik de vragen van mijnheer Beckers, het vervolg. 'De versterking van de positie van jongeren is benoemd, maar bereiken we wel echt alle jongeren?' Daar heb ik al op aangegeven: dat is iets waar ik me echt op ga focussen. Ik snap dat dat lastig is, maar we gaan daar wel mee aan de slag. Dan: de inzet van externe partijen is onvoldoende geconcretiseerd in het plan. Ik heb in ieder geval geprobeerd te verduidelijken hoe we dat willen gaan doen, met concrete consortia, met partijen die echt met de jongeren aan de slag zijn, om aan die projecten vorm en inhoud te gaan geven. De meetbaarheid, daar heeft u vragen over gesteld. Dat gaan we in ieder geval ... Die monitoring, daar staat ook een paragraaf van in het rapport, hoe we dat gaan doen, ook gebruikmakend van ons datafundament. U gaf ook nog aan: welke projecten werken nu wel en welke niet? Daar zullen we ook echt achter moeten gaan komen op het moment dat we concreet de uitvoering in gaan. Dan heb ik de vragen van mijnheer Jacobs, voorzitter. 'De hoeveelheid van acties en projecten is nogal groot. Trekken we dan niet te veel naar ons toe?' Het klopt dat het een aantal plannen is, een aantal projecten. Maar wat ik al zei, in de verzameling waren het er eigenlijk nog meer en hebben we gekeken: oké, hoe kunnen we meer focus hebben? Hoe kunnen we kijken: wat kunnen we doen aan de versterking van dingen die nu al lopen, als je bijvoorbeeld naar de debatwedstrijden kijkt, versterking democratie, om bijvoorbeeld meer een afspiegeling te krijgen van niet alleen de bovenkant, maar om ook vmbo- en mbo-leerlingen erbij te krijgen? Wat hebben we nodig aan kennis en input om jongeren meer te kunnen laten participeren? We denken in ieder geval dat we hiermee voldoende input kunnen krijgen. Ik denk dat dat niet te weinig en niet te veel, dat er een goede balans in zit. U geeft ook aan: graag meer investeringen in bottom-up. Dat heb ik ook in de beantwoording van mevrouw Absil gezegd, dat we daar een specifiek potje voor hebben. Op het moment dat er initiatieven van onderop komen, dat we dat dan op dat moment ook kunnen faciliteren als Provincie. U deed nog de oproep tot minder pilots. Op het moment dat het met minder kan en doelmatiger kan ben ik er altijd voor, maar we hebben gemeend uit de veelheid aan initiatieven datgene voor te leggen wat hier nu voorligt. Dan ben ik door de beantwoording van de vragen heen, voorzitter.

De voorzitter: Dank u wel. Voordat wij dit agendapunt afsluiten kom ik nog heel even tot een opsomming van de toezeggingen die wij hebben genoteerd. Dan hebben wij als eerste toezegging genoteerd dat de Gedeputeerde toezegt te laten **bekijken of een pagina op de website van de Provincie zodanig ingericht kan worden dat jongeren sneller ingang vinden voor bijvoorbeeld een stage of het ophalen van informatie voor profielwerkstukken. De termijn daarvoor is Q2 van 2025.** Dan heb ik ook nog de toezegging dat **de Gedeputeerde in Q4 van 2025 het provinciaal G-debat zal laten organiseren en via monitoring gaat bezien wat dit betekent voor een eventuele organisatie in de volgende jaren.** De derde toezegging is dat **de Gedeputeerde in een**

nadere uitwerking van het plan of de plannen op gaat nemen op welke wijze PS betrokken zal worden en dat ze PS hierover zal informeren middels een mededeling portefeuillehouder in Q3 2025. Mevrouw Absil mist er één. Welke mist u nog?

Mevrouw Absil (CDA): Ik mis ook de financiële verantwoording, dus niet alleen de rol van de Staten. Er is ook toegezegd om de financiële verantwoording, de afwijkingen van wat hier nu voorligt, aan de Staten voor te leggen en dat zou schriftelijk zijn op het moment dat het zover is.

De voorzitter: Die heb ik niet als een toezegging genoteerd, omdat dat via de P&C-cyclus komt. Daar hoeft ook helemaal geen toezegging op te komen. Dat hoort ook gewoon zo te gebeuren. Mevrouw Koopman.

Mevrouw Koopman (VVD): Ja, toch nog even over de tweede toezegging, kwartaal 4. Ik vind het toch bijzonder dat daar op die manier op teruggekomen wordt, omdat eigenlijk naar alle partijen hiertoe wordt gecommuniceerd: het wordt via de mededeling portefeuillehouder gedaan en dat is gewoon de reguliere gang van zaken. In dit geval echter ineens niet. Ik heb daar een beetje een raar gevoel bij. Misschien ben ik de enige. Ik zou weleens even willen zien of meer mensen dit zo voelen.

De voorzitter: En dan gaat het er met name om dat u het vreemd vindt dat toegezegd wordt dat het debat georganiseerd wordt in Q4 of?

Mevrouw Koopman (VVD): Nee, voor de duidelijkheid, het gaat mij erom dat naar mijn gevoel met twee maten gemeten wordt. Er wordt een toezegging gedaan op iets van een partijgenoot, maar als een andere partij een soortgelijk iets inbrengt, wordt daar geen toezegging op gedaan.

De voorzitter: Even formeel, vanuit mijn rol: ik kijk puur naar welke informatie nieuw is en niet in het plan staat en dan eventueel als toezegging gedaan wordt. Daarom zeg ik: vanuit die optiek kan ik hem als toezegging noteren. Maar wellicht dat de Gedeputeerde nog wil reageren hierop?

Gedeputeerde Demollin-Schneiders: Ik zit hier als GS en GS gaat dit plan verder uitwerken. Vanuit die hoedanigheid heb ik gereageerd.

De voorzitter: Dank u wel. Dat gezegd hebbende zijn er dus drie toezeggingen genoteerd. Dan kijk ik nog ... De heer Mülders nog?

De heer Mülders (GroenLinks): Nee, ik heb eigenlijk even kort een mededeling. Zojuist tijdens de schorsing was er wat vraag inderdaad naar die motie. Ik zal die motie in de loop van de middag naar alle woordvoerders die hier zijn geweest mailen en ook aan de fractievoorzitters van alle fracties, zodat het open en transparant kan worden gedeeld. Dank u wel.

De voorzitter: Prima. Dank u wel. Dan is het nu 12.54 uur. Het volgende agendapunt is agendapunt 4, sprekers. Die zitten te wachten al. Mijn voorstel is om nu kort te gaan lunchen, zodat u met een gevulde maag aan het volgende agendapunt kunt beginnen. Wij schorsen de vergadering voor een half uur. Dat is kort, maar er zitten ook al sprekers te wachten. Dus dan zien wij elkaar ... Laten we er 35 van maken. Dan is het Prandium ook gesloten. Dan zien we elkaar weer terug om 13.30 uur.

T9653: Gedeputeerde Demollin zegt toe te laten bekijken of een pagina zodanig ingericht kan worden op de website van de provincie, dat jongeren sneller ingang vinden voor bijvoorbeeld

een stage of het ophalen van informatie voor profielwerkstukken en PS hierover via een mededeling portefeuillehouder in te lichten.

T9654: Gedeputeerde Demollin zegt toe in Q4 2025 het Provinciaal G-debat te organiseren en via een monitoring te bezien wat dit betekent voor de eventuele organisatie in de daarop volgende jaren.

T9655: Gedeputeerde Demollin zegt toe in de nadere uitwerking van het jongerenparticipatieplan op te nemen op welke wijze PS betrokken zal worden en PS hierover via een Mededeling portefeuillehouder te informeren.

1.8.1a Lunch in het Prandium

1.8.2 Sonderend stuk Rapport Visitatie Provinciale Musea 2024

De voorzitter: Goedemiddag, geachte commissieleden, geachte aanwezigen op de tribune. We gaan door met de vergadering. Ik heropen de vergadering. Aan de orde is agendapunt 1.8.2: het sonderend stuk Rapport Visitatie Commissie Provinciale Musea 2024. U ziet hier op de hoek zitten: mijnheer Hupperetz, directeur van Centre Ceramique en lid van de Visitatiecommissie. En ik zou hem voorafgaand aan dit agendaonderwerp graag even het woord geven om zijn reflectie te geven op het werk van de Visitatiecommissie.

De heer Hupperetz: Ja dank u wel, voorzitter. En dank voor de uitnodiging. Ik was inderdaad samen met nog acht collega's uit het museale veld, met allemaal hun eigen expertise, lid van die commissie. Onze voorzitter, Sjarel Ex, kan er helaas niet bij zijn. Dus ik zit hier namens hem. Die Visitatiecommissie heeft zich voorbereid op basis van een aantal specifieke vragen en een wat algemenere uitvraag om, zoals dat gebruikelijk is, op regelmatige basis – ik geloof dat de vorige visitatie zes jaar geleden was – bij de musea langs te gaan, het gesprek aan te gaan, en op basis daarvan een beeld te geven hoe ze functioneren. En we zijn daarin onafhankelijk; we worden wel ambtelijk ondersteund. En dat was, mag ik wel zeggen, een heel prettig, constructief proces, waarin we natuurlijk wel kritisch waren op onderdelen, maar we hebben echt geprobeerd ook op te halen hoe de musea ervoor staan, waar hun knelpunten zitten, hun uitdagingen. En we hebben ook geprobeerd om daarin mee te denken. En dat is, als het goed is, ook terug te lezen in het rapport. En ik kan alleen maar zeggen dat we daar ... Dat waren drie aansluitende, intensieve dagen. Ik denk dat het ook goed is om dat zo in een kort tijdsbestek te doen, omdat je dan iedereen ook in hetzelfde moment als het ware, ontvangt. Dus daar hebben we zo goed en zo kwaad een verslag van gemaakt, met aanbevelingen aan de musea, aan de Provincie ook. En ik denk dat het daar vandaag over zal gaan. Ik weet niet of er nog aanvullende vragen zijn?

De voorzitter: Dank u wel, die vragen zullen ongetwijfeld komen. Mocht het nodig zijn, dan zullen die ook door u beantwoord kunnen worden, voor zover het technische vragen zijn in ieder geval. Ja, dank u wel. Wij gaan dus het stuk bespreken, dat GS gaat benutten om de verdere beleidsontwikkeling inzake de provinciale musea vorm te geven. Voordat we beginnen met de behandeling van het sonderend stuk geef ik graag de gelegenheid aan een viertal sprekers. En ik zou als eerste willen vragen, de heer Huijts namens het Bonnefanten, plaats te nemen achter het spreekgestoelte. Mijnheer Huijts, van harte welkom. U krijgt maximaal vijf minuten om in te spreken. Gaat uw gang.

De heer Huijts: Dank u wel, voorzitter. Allereerst wil ik graag grote waardering uitspreken voor de Visitatiecommissie en voor de ambtelijk secretaris, Shomara Roosblad. Hun constructieve en

zorgvuldige manier van werken verdient echt onze oprechte dank. Limburg mag trots zijn op de drie provinciale musea. Musea die niet alleen beeldbepalend zijn binnen het culturele landschap, maar zoals de Visitatiecommissie terecht heeft opgemerkt, ieder op hun eigen wijze bijdragen aan de sociale agenda en maatschappelijke opgave van de Provincie. En alsof dat nog niet genoeg is, zijn ze ook nog eens aanzienlijk van economische waarde voor de regio. De steun van de Provincie heeft, denk ik, een essentiële rol gespeeld in het bereiken van dit niveau bij de instellingen. En daarvoor zijn we dankbaar. Maar, samen met de Visitatiecommissie moeten we ook vaststellen dat de continuïteit van dit succes onder druk staat. Het rapport maakt helder waar de uitdagingen liggen, en met name de gedeelde financiële knelpunten waarmee de drie musea te maken hebben. Persoonlijk wil ik daar nog het volgende aan toevoegen. Voor mijn team en mij is het een voorrecht om dit werk te mogen doen, ten dienste van de gemeenschap. Allereerst omdat we in het Bonnefanten tentoonstellingen en collecties realiseren van internationaal topniveau. In die zin kunnen we ons echt meten met musea als het Rijksmuseum en het Stedelijk Museum – instellingen, die net als het Bonnefanten eind negentiende eeuw zijn opgericht. Dat geldt trouwens ook voor veel andere iconische musea in belangrijke stedelijke cultuurcentra. Dergelijke musea zijn veel meer dan alleen culturele instellingen. Ze dragen bij aan de aantrekkingskracht van stad en regio, versterken het internationale vestigingsklimaat, en leveren directe en indirecte economische meerwaarde. Daarnaast ben ik blij om te kunnen melden dat het ons steeds beter lukt om drempels te verlagen, en onze maatschappelijke impact als Bonnefanten te vergroten. Tienduizenden Limburgers uit alle lagen van de bevolking nemen jaarlijks deel aan onze programma's op het gebied van educatie en outreach. Jongeren tot 18 jaar bezoeken het Bonnefanten sinds jaar en dag al gratis. En met onze jongerenafdeling YOUNG OFFICE maken we echt werk van jongerenparticipatie. Het 140-jarige Bonnefanten is inmiddels een onmisbare schatkamer van Limburgs nationaal en internationaal erfgoed. We bewaren, we conserveren, we restaureren en presenteren dat erfgoed met zorg – voor de samenleving van nu, maar ook voor die van morgen. En we doen dit met het besef dat u en wij uiteindelijk slechts passanten zijn. Passanten die voor een beperkte tijd naar eer en geweten mogen bijdragen aan de verdere ontwikkeling van een instelling, waarvan alle fundamenteen ruim een eeuw geleden zijn gelegd. En die we gezond en toekomstbestendig willen doorgeven aan de volgende generatie. En inderdaad, daarvoor is een duurzaam toekomstperspectief essentieel. Een toekomstperspectief voor de drie provinciale musea die, in de woorden van de Visitatiecommissie, het verdienen om structureel en volop in hun mooie en dankbare werk te worden gesteund. Ja, en hoe schrijnend is het dan dat, juist nu onze maatschappelijke en economische impact groter is dan ooit, dat duurzame perspectief onder druk staat. Daarom gaan we graag het gesprek met u aan, over hoe we samen het tij kunnen keren en ervoor kunnen zorgen dat ook toekomstige generaties kunnen blijven profiteren van een sterke, gezonde museale infrastructuur in Limburg. Dank u wel.

De voorzitter: Dank u wel, mijnheer Huijts. Blijft u even staan, want wellicht dat er nog een vraag is vanuit de commissie, een toelichtende vraag. Ik kijk even. Mevrouw Jetten.

Mevrouw Jetten (GroenLinks): Ja dank u wel, voorzitter. Dank u wel voor uw bijdrage. Heeft u de cijfers paraat? Ik weet niet wat de gemeente Maastricht bijdraagt aan het Bonnefantenmuseum.

De heer Huijts: Wij hebben dit jaar voor het eerst een structurele bijdrage gekregen van de gemeente Maastricht, van € 30.000.

Mevrouw Jetten (GroenLinks): Oké. Structureel, zegt u?

De heer Huijts: Jaarlijks € 30.000. Ja.

Mevrouw Jetten (GroenLinks): Ja. Mag ik een vervolgvraag stellen?

De voorzitter: Gaat uw gang.

Mevrouw Jetten (GroenLinks): Heeft u wellicht ook paraat wat voor een impact het heeft op bijvoorbeeld bezoekerscijfers van de stad Maastricht, branding – dat soort zaken, heeft u die wellicht paraat?

De heer Huijts: Nou, we weten wel dankzij een onderzoek afgelopen jaar, dat de tentoonstelling van Isaac Julien, die 70.000 bezoekers heeft getrokken, dat die ook een economische impact voor stad en regio had à raison van ruim € 3 miljoen.

De voorzitter: Dank u wel. Ik kijk even. Mijnheer Jacobs, Forum.

De heer Jacobs (Forum voor Democratie): Dank u wel, voorzitter. Dank u voor het inspreken. Ik heb even een concrete vraag. De cijfers 2024, die zullen er liggen. Ik vroeg mij af hoe die cijfers eruit zien. En even ervan uitgaande dat alles hetzelfde blijft zoals het nu staat, kunt u dan ook een doorschijn geven naar de toekomst – bijvoorbeeld 2025, 2026, 2027 – hoe die cijfers er dan uit zouden zien? Zijn dat dan zwaar rode cijfers, of hoe moet ik me dat dan concreet voorstellen?

De voorzitter: Mijnheer Huijts.

De heer Huijts: Dank u voor de vraag. Vorig jaar, 2024, hebben we het beste jaar ooit gehad als Bonnefanten – niet alleen in bezoekersaantallen, dat waren er bijna 180.000, maar ook qua impact. En, wat ik al zei, die economische cijfers zijn ook indrukwekkend. Maar omdat we dit jaar te maken hebben met die financiële uitdagingen, waar het rapport ook gewag van maakt, hebben we de tering naar de nering moeten zetten om de begroting sluitend te krijgen. En dat betekent bijvoorbeeld dat we de entreprijzen hebben moeten verhogen, dat wij projecten hebben moeten schrappen. En het effect daarvan op het lopend jaar moet nog blijken. De eerste bezoekerscijfers, daar zijn we niet ontevreden over, maar ze zijn niet hetzelfde als vorig jaar. Dus ik verwacht dat het zeker een minder jaar zal worden.

De voorzitter: Dank u wel. U heeft nog een aanvullende vraag, mijnheer Jacobs?

De heer Jacobs (Forum voor Democratie): Ja. En die tegenvallende bezoekersaantallen, die komt dan naar uw mening vanwege de prijsstijging? Of is dat te simplistisch?

De heer Huijts: Ik denk een combinatie van factoren. Prijsstijging is er een, maar een uitgedund aanbod is natuurlijk ook een factor.

De voorzitter: Dank u wel, mijnheer Huijts. Er is nog een vraag van mevrouw Jiménez Hastenrath.

Mevrouw Jiménez Hastenrath (PVV): Dank u, voorzitter. Ik vroeg mij eigenlijk af: zou het misschien ook een effect kunnen hebben dat men gratis toegang verleent onder de 18 jaar? En zo ja, hoe lang zijn jullie daar al mee bezig?

De heer Huijts: Dat doen we inmiddels, als ik me niet vergis, ruim tien jaar. Dat is een van de manieren waarop we de drempels voor jonge mensen zo laag mogelijk proberen te houden. En we zien wel dat het werkt. Maar het is één instrument in een heel samenstel van activiteiten die wij

ontplooiën om drempels te verlagen en mensen te bereiken. Dat doen wij bijvoorbeeld ook door onze outreachprojecten, waarbij we samenwerken met verschillende gemeenschappen bij het organiseren van events, waardoor die gemeenschappen zelf mee aan de knoppen draaien van het museum en ook hun eigen achterban mobiliseren.

De voorzitter: Dank u wel, mijnheer Huijts. U heeft nog één aanvullende, toelichtende vraag. Laten we de vragen technisch houden, en de politieke vragen bewaren voor onze Gedeputeerde. Daarmee wil ik de heer Huijts bedanken. Ik zie daar toch nog een vraag van mevrouw Absil.

Mevrouw Absil (CDA): Ja, want mijn vraag is ook technisch van aard, met name over de cijfers. Ik heb opgevraagd hoe jullie alle drie geïndexeerd worden. En kunt u ons een inkijk geven hoe de indexatie in, of misschien wellicht uit de pas loopt met de daadwerkelijke inflatie die jullie ervaren? En wat dat voor effect heeft?

De voorzitter: Mijnheer Huijts.

De heer Huijts: Ter illustratie: wij hebben natuurlijk sinds vier jaar een bis-bijdrage van het Rijk. Die werd vier jaar geleden toegekend à raison van € 250.000. En is netjes geïndexeerd, zodanig dat het nu € 330.000 is. De matching daarvan van de Provincie, die is blijven bevroren op € 250.000. Maar om aan te geven alleen op dat aspect hoe snel het gaat. In totaliteit hebben we becijferd dat je al snel bijna € 400.000 uit de pas loopt als je het op de totale exploitatie loslaat.

De voorzitter: Dank u wel, mijnheer Huijts. Ik zie geen vragen meer. Dan verzoek ik u weer plaats te nemen op de publieke tribune. Dank u wel voor het inspreken. Komen we bij de tweede spreker, en dat is de heer Mennings. Ook u van harte welkom. U mag plaatsnemen, en u krijgt ook maximaal vijf minuten om in te spreken. En u spreekt in namens het Limburgs Museum.

De heer Mennings: Correct. Dank u wel. Allereerst dank aan de Visitatiecommissie, voor het grondige en constructieve werk. Het was heel veel werk, maar dat geeft niet. “Mooie baanbrekende dingen doen we,” – dat appte een jonge collega mij vrijdag. En ik zat in de trein bij Vierlingsbeek, en ik dacht: wauw. En ik was even stil, en dat gebeurt niet zo snel. En ik dacht: mooie baanbrekende dingen, dat is inderdaad wat we doen. En dat lezen we ook terug in het visitatierapport. Er is in het afgelopen jaar hard gewerkt door het Limburgs Museum. Zo hebben we twee nieuwe musea geopend, op locatie en online, waarmee we veel meer, jonger, breder en diverser publiek bereiken. Het harde werken wordt beloond. En dat lezen we ook terug in het visitatierapport. De medewerkers, vrijwilligers en de Raad van Toezicht – de voorzitter is aanwezig, Monique List – en onze partners, we zijn heel trots en dankbaar voor de complimenten van de Visitatiecommissie. Limburg mag trots zijn op de provinciale musea, leest u in het visitatierapport. En u maakt dat mogelijk. Mijn felicitaties ook aan mijn collega’s van Discovery en Bonnefantenmuseum, voor de complimenten die ook zij ontvangen van de commissie. We delen als provinciale musea enkele gelijke uitdagingen. Zojuist is al gesproken over indexatie in de basisfinanciering, en de compensatie van de gestegen kosten: dat delen we alle drie. Er is ook een behoefte onder de musea in Limburg, aan een nieuw extern depot. En daarbij willen we graag aandacht vragen ook voor de kleinere musea. Ik was zaterdag bij het Schutterij Museum in Steyl, en ook zij hebben een depotbehoefte. Dus ik zou u willen oproepen om eventueel onderzoek naar een extern depot ook te verbreden. Dan specifiek voor het Limburgs Museum wil ik twee punten onder de aandacht brengen van u. En dat betreft de continuïteit van het Limburgs Museum. Allereerst gaat het over het gebouw, een veilig gebouw voor onder andere de collectie. Want wij merken de impact van de klimaatverandering, met name bij stevige regenval. Vorig jaar, 2 mei 2024, tienduizenden liters water in het museum. Dat wil je niet. Dat is één aspect. En het tweede aspect

betreft de financiering, de basisfinanciering, om dat structureel te gaan organiseren voor de drie musea van het Limburgs Museum. En daarvoor richten wij ons tot u. Het Limburgs Museum heeft in volle afstemming met de Provincie de 'drie musea strategie' ontwikkeld. En in opdracht van de Provincie zijn we die aan het uitvoeren. En dat doen we met heel veel plezier. Met het Limburgs Museum op locatie maken we impact, onder andere in verpleeg- en verzorgingshuizen, maar ook op Maastricht Aachen Airport en in het stadhuis van Gennepe – maar enkele voorbeelden van het Limburgs Museum op locatie. Met het online museum – ons.limburgsmuseum.nl – is het Limburgs Museum niet alleen nationaal maar ook internationaal koploper als participatief online museum. Iedereen kan meedoen. En ik heb gisteren een brainstorm gehad met de Nationale Museumcommissie van Suriname, die heel graag willen weten wat we hier in Limburg aan digitalisering aan het doen zijn, en ook dat terug te vertalen in hun eigen plan. Het online museum ontwikkelen we met vele culturele, erfgoed- en mediapartners in Limburg. En daarmee, met die hele 'drie musea strategie' – nogmaals – een breder, jonger, diverser publiek. In cijfers: in 2022 hadden we 65.000 bezoekers, in 2023 125.000 bezoekers, in 2024 155.000 bezoekers in die drie musea. En in 2025 gaan we voor de 210.000 bezoekers. (Adempauze, staat hier.) Hoe dankbaar we ook zijn voor de incidentele gelden, dat is geen passende en geen structurele oplossing. We hebben zelf veel eigen inkomsten gegenereerd. De Visitatiecommissie onderkent dat ook; spreekt daar ook de waardering voor uit, en ziet het museum ook als voorbeeld voor andere musea. Dat is mooi, maar fondsenwerving heeft enerzijds een maximum, en daar gaan we vol voor, ten tweede betreft het vaak tijdelijk geld. En ten derde moet daar wel de basisfinanciering voor op orde zijn. Vorige week een gesprek gehad met een fonds, en die zeiden: we willen best wat gaan doen, en substantieel, maar dan moet de basis op orde zijn. En dat is precies de vraag die ik aan u heb: maak dat mogelijk. Om het heel helder te stellen: consolideren van de financiering van de Provincie betekent saneren van het Limburgs Museum. En ik wil niet dramatisch doen, maar dan worden er wel keuzes gemaakt. En dan is het een keuze die we met elkaar moeten nemen, ook ten aanzien van de hele museale infrastructuur in Limburg. Maar die toekomst zien we liever niet voor ons. Dus het moment is nu hier, en de vraag is aan uw Provinciale Staten, om via de Gedeputeerde Staten de continuïteit te borgen.

De voorzitter: Komt u tot een afronding?

De heer Mennings: Ja, ik ben bijna klaar. En ondertussen gaan we onverminderd door ons in te zetten voor het Limburgs erfgoed, de Limburgse taal. En hierbij zeg ik heel graag: van ons, voor iedereen. Dank u wel.

De voorzitter: Dank u wel, mijnheer Mennings. Blijft u ook even staan voor mogelijke ... Nee, ik zie al vervolgvragen. Mevrouw Jiménez Hastenrath, PVV.

Mevrouw Jiménez Hastenrath (PVV): Dank u wel. Ja, ik vroeg me af: wat precies mankeert er bij u aan de basis, dat die niet in orde is? Welke visie heeft u om die basis juist op orde te krijgen?

De voorzitter: Mijnheer Mennings.

De heer Mennings: Heldere vraag. We hebben twee nieuwe musea geopend met beperkte middelen – fijne middelen maar beperkte middelen – van de Provincie. En daar hebben we zelf eigen inkomsten naast gezet. Er ligt een heel concrete vraag ook aan de Provincie. Dat hebben we ook aan de Visitatiecommissie meegedeeld. En daarnaast, omdat daar de onvoldoende financiering was voor die twee extra musea vanuit de Provincie, hebben we daar vanuit eigen reserves de afgelopen jaren tonnen per jaar bijgelegd. Met plezier, maar dat geld is op. En dat maakt dat als de financiering wordt

geconsolideerd, wij moeten gaan saneren. En dat zit niet op de eigen verdienstencapaciteit – want die is heel goed – maar het gaat erom dat we uit eigen reserves hebben bijgelegd, en dat geld is op.

De voorzitter: Een vervolgvraag, mevrouw Jiménez?

Mevrouw Jiménez Hastenrath (PVV): Maar gaat het dan om de sanering van die twee nieuwe vestigingen? Of om het originele, oude Limburgs Museum, noem ik het maar?

De heer Mennings: Alles kan. Dat is een kwestie van keuzes maken ten aanzien van het Limburgs Museum, het bredere museale veld. Dan is er vervolgens de vraag welke keuzes dan gemaakt kunnen worden, en welke keuzes de Provincie wil maken.

Mevrouw Jiménez Hastenrath (PVV): Mag ik nog een keer?

De voorzitter: Ik geloof dat er nog een laatste aanvullende vraag is van mevrouw Jiménez.

Mevrouw Jiménez Hastenrath (PVV): Ja, want ik stel de vraag juist daarom, want het gebouw van het Limburgs Museum zelf, dat is van de Provincie. Zodoende zijn wij ook verantwoordelijk voor onderhoud, en noem maar op. Maar is dat museum in zo'n staat dat wij moeten saneren of restaureren, of ...?

De heer Mennings: Ik heb het over activiteitsniveau, niet over het gebouw.

Mevrouw Jiménez Hastenrath (PVV): Maar wat u zei, dat u structureel geld nodig heeft om te saneren.

De voorzitter: Mijnheer Mennings.

De heer Mennings: Het gaat over het activiteitenplan van het Limburgs Museum. Het gaat over de drie musea die we hebben. Daar heb ik het over, over het consolideren, groeien, of krimp daarin. En daarnaast staat er een gebouw in Venlo, en daar zitten onderhoudsaspecten aan vast. En dat is denk ik een separaat issue.

De voorzitter: Dank u wel. Ik zag nog een vraag, rechts achterin: mijnheer Jacobs, van Forum.

De heer Jacobs (Forum voor Democratie): Even voor mijn beeldvorming. Wellicht dat u daar ook niet zo een antwoord op heeft. Als ik u goed gehoord heb, verwacht u op jaarbasis 210.000 bezoekers. Hoe moet ik dat zien in verhouding tussen betalende en niet-betalende bezoekers? Heeft u daar enig idee van?

De heer Mennings: Het wisselt per jaar. Maar ik heb van de week op de fiets daar eens over nagedacht, en alweer 30% van het aantal is in het museum in Venlo, 30% is op locatie, en 40% zijn bezoekers in het online museum. En op locatie en online is tot nu toe meestal gratis bezoek.

De voorzitter: Ik grijp even in, want ik denk dat dit allemaal vragen zijn die ook in de stukken terug te vinden waren, de antwoorden althans. U wilt nog een toelichtende vraag? Mevrouw Absil.

Mevrouw Absil (CDA): Ik zou graag dezelfde vraag stellen als die ik aan het Bonnevanden hebb gesteld: wat betekent de indexatie in vergelijking met de reële inflatie voor jullie museum?

De heer Mennings: We zijn heel blij met de compensatie in 2023 en 2024 van de Provincie, voor de stijging van de kosten. Dat is niet vanzelfsprekend. Dat was er wel, en dat is heel fijn. Maar het is wel steeds gezegd: dit is tijdelijk. Met ingang van 1 januari zijn de prijzen niet gedaald en de lonen ook niet. Dus ja, als je dus dat niet continueert, de compensatie van de kostenstijging, dan is dat weer direct een bezuiniging, een sanering zo u wilt. Het zit bij ons op een paar ton. Maar het is dan niet op basis van wat anderen indexeren, maar gewoon wat de kostenstijgingen zijn geweest. Dat kan iets anders zijn.

De voorzitter: Dank u wel. Er is nog een vraag van mevrouw Jetten, GroenLinks.

Mevrouw Jetten (GroenLinks): Ja dank u wel, voorzitter. Dank u wel voor uw inspreken. Ik heb ook dezelfde vraag aan u: wat draagt de gemeente Venlo, al dan niet structureel, bij aan het Limburgs Museum? En ook de vervolgvraag: heeft u inzicht in de cijfers eventueel, wat het betekent voor de lokale economie en/of de branding van deze gemeente?

De voorzitter: Mijnheer Mennings.

De heer Mennings: We krijgen geen structurele bijdrage – wat ik geheel onterecht vind. En daar zijn we ook volop over in gesprek met de gemeente Venlo. En ik vind dat ook eigenlijk wel een basis begint bij zes cijfers vanuit de gemeente, ook gezien de impact die wij ook hebben. Ik zie al applaus, maar goed. We krijgen wel projectgelden, dus heel blij mee. Dat is ongeveer € 25.000 à € 30.000 per jaar, afhankelijk van de producties die we hebben. De impact is heel simpel. Ik kan de cijfers van Stijn Huijts onderschrijven. Elke bezoeker geeft gemiddeld € 50 uit: € 25 in het museum, € 25 in de stad. Als men blijft slapen is het alweer wat meer. Het is qua PR echt een enorm bereik wat we hebben. Want er gaat nu een radiospotje lopen in het Limburgs museum, in Venlo. Dus qua branding, merkbekendheid van de gemeente levert dat heel veel op. Ook de rol die we willen innemen in de culturele infrastructuur, makers Noord- en Midden-Limburg ook. Er is heel veel betekenis. En ik vind dat gemeenten – Kerkrade, Maastricht en Venlo – daar ook allemaal een bijdrage dienen te leveren.

De voorzitter: Dank u wel, mijnheer Mennings. U heeft nog een vraag, mevrouw Jenneskens, D66.

Mevrouw Jenneskens (D66): Voorzitter, ik heb nog één vraag. Een van de vragen waarop wij vandaag moeten reflecteren, is: een advies over onder de twaalf jaar, of het gratis moet zijn. Bonnefanten benoemde daarnet dat het bij hen al zo is. Ik vroeg me heel even af hoe dat bij uw museum zit. En wat uw opvatting daarover is, als ik dat mag.

De voorzitter: Mijnheer Mennings.

De heer Mennings: Nou, liever gisteren dan vandaag, gratis toegang voor kinderen, jongeren. Maar er zit een ander financieringsverhaal tussen de drie verschillende musea, laat ik het daarbij houden. Dus ja, wij kunnen ons dat op dit moment niet veroorloven. We zouden het heel graag willen. Sterker nog, omdat in Venlo alle cultuur voor kinderen gratis is.

De voorzitter: Dank voor uw bijdrage. U mag weer naar uw plaats. En dan gaan wij naadloos door naar de derde inspreker. Dat is mevrouw Olijve, namens het Discovery Museum. Hartelijk welkom in deze commissie. En ook voor u geldt: vijf minuten spreektijd. Gaat uw gang.

Mevrouw Olijve: Dank u wel. Geachte voorzitter, geachte leden van de Statencommissie, dank dat ik hier vandaag mag inspreken namens het Discovery Museum. En ook onze dank aan de Visitatiecommissie, voor de kritische en constructieve visitatie die we mochten hebben. En dit allemaal mede namens mijn collega en algemeen directeur Hans Gubbels, die om medische redenen vandaag helaas verhinderd is. U hebt allemaal onlangs het visitatierapport ontvangen, over de drie provinciale musea. En het zal niet verbazen: ook wij zijn trots op de waardering van de commissie, die ons museum waardeert als inhoudelijk sterk, maatschappelijk relevant en toekomstgericht. Dat is een mooie erkenning van ons werk. Tegelijkertijd willen we graag onze dank uitspreken aan de Provincie Limburg. Al decennialang investeert u structureel en royaal in de drie musea. Mede dankzij die steun kunnen wij betekenisvol werk doen, en bouwen aan musea die ertoe doen in onze samenleving. De commissie is echter ook overduidelijk: als we onze rol goed willen blijven vervullen, dan is er meer nodig. Meer zekerheid van de continuïteit, meer financiële ruimte en structurele ondersteuning. En de redenen daarvoor, die zijn eenvoudig te benoemen. De kosten van de exploitatie zijn de afgelopen jaren fors gestegen. Vooral personeelskosten en energielasten lopen sneller op dan de indexatie die de Provincie hanteert. En dat is helaas geen incidenteel probleem, en het raakt alle drie de musea. Zonder structureel aanvullende middelen, wordt het lastig om onze kwaliteit en impact op peil te houden. Wij nemen daarbij natuurlijk ook onze eigen verantwoordelijkheid. We zijn kostenbewust, en zetten stevig in op het genereren van eigen inkomsten, via fondsenwerving, publieksinkomsten en partnerschappen. De commissie noemt onze fondsenwerving succesvol. En daar zijn we trots op. Volgens het visitatierapport ontvangen we het hoogste aantal betalende bezoekers en realiseren we de hoogste gemiddelde entreprijs. En daarmee leveren we ook financieel een stevige bijdrage aan onze eigen exploitatie. Daarnaast willen wij benadrukken, dat wij als wetenschapsmuseum bij uitstek in staat zijn om breder bij te dragen aan het beleid van deze Provincie dan alleen op het vlak van cultuur. Met onze programma's en activiteiten leveren we ook een directe bijdrage aan de innovatiekracht van Limburg, aan de sociale agenda en aan het Bèta Burgerschap van jonge Limburgers. We slaan bruggen tussen cultuur, techniek, onderwijs en samenleving en maken wetenschap en technologie toegankelijk en tastbaar voor iedereen. We doen dat voor scholen, voor gezinnen, voor nieuwsgierige jongeren, voor bedrijven die met ons samenwerken en ons ook bezoeken. En dat doen we graag. Maar de ruimte om dit verder te ontwikkelen is te krap voor de ambitie die we samen delen. De Visitatiecommissie stelt heldere aanbevelingen, structurele financiering en het borgen van toekomstbestendigheid. Stuk voor stuk waardevolle adviezen, die alleen mogelijk zijn als er ook verder geïnvesteerd wordt. Kortom, de waardering is er. Maar waardering zonder afdoende middelen blijft kwetsbaar. En daarom vragen we u: neem de aanbevelingen serieus. Geef de provinciale musea de ruimte om hun werk echt goed te blijven doen, en impact te laten blijven maken. En geef ons als Discovery Museum de kans om niet alleen cultureel, maar ook sociaal en economisch van betekenis te blijven voor onze mooie provincie Limburg. Dank u wel.

De voorzitter: Dank u wel, mevrouw Olijve. Ik voel dat er nog een aantal vragen komen. Mevrouw Jiménez Hastenrath, PVV.

Mevrouw Jiménez Hastenrath (PVV): Dank u. Ik vroeg me eigenlijk af hoeveel scholen bij u aan het Discovery Museum verbonden zijn. En als het er te weinig zijn, hoe u eigenlijk invulling wilt geven om dat te expanderen. En hoeveel fulltime werkers u daarvoor nodig zou moeten hebben.

Mevrouw Olijve: Dank u voor de vragen – dat zijn er drie in een. Ik probeer ze allemaal te beantwoorden. Hoeveel scholen het precies zijn, kan ik niet exact benoemen. Maar ik weet dat het afgelopen jaar 12.600 leerlingen waren die ons in schoolverband bezocht hebben. Die komen voor specifieke programma's, workshops, aangevuld met een museumbezoek, met een speurtocht, of wat

dan ook. En daarvoor zijn gemiddeld twee, drie uur medewerkers noodzakelijk om dat te kunnen ondersteunen en te begeleiden. En het hangt een beetje af van de grootte van de school, van de groep, hoeveel mensen dat dan specifiek zijn. Dus uw laatste vraag, die kan ik niet zo precies beantwoorden, helaas.

De voorzitter: Dank u wel. Ik kijk even. Ja, er is nog een vraag van mevrouw Jetten.

Mevrouw Jetten (GroenLinks): Ja, dank u wel voorzitter. Ik val een beetje in herhaling, maar u noemde zelf de economische impact. Dus ik ben heel erg benieuwd of u daar zicht op heeft. En ook eventueel van de branding. En ook aan u de vraag wat de gemeente bijdraagt.

Mevrouw Olijve: Dank voor de vraag. De gemeente Kerkrade ondersteunt niet structureel. Wel incidenteel, programmatisch, ook gebouwtechnisch hier en daar. En de exacte economische impact, zoals Bonnefanten dat heel goed heeft kunnen onderzoeken voor Maastricht, dat hebben wij zo niet paraat. Kerkrade is natuurlijk ook als stad een andere vergelijking dan Venlo en Maastricht. Maar met die cijfers kan ik u helaas niet dienen.

De voorzitter: Dank u wel, mevrouw Olijve. En er is nog een vraag van mevrouw Absil, CDA.

Mevrouw Absil (CDA): Ja, want u gaf zelf in uw betoog al aan: die inflatie die uit de pas loopt, die raakt u ook. Kunt u dat in cijfers weergeven? Is dat bekend?

Mevrouw Olijve: Ja, globaal om even wat percentages te roepen: onze loonkosten bijvoorbeeld, die hadden een indexatie van ruim 15% binnen anderhalf jaar. En dat is fors, op de totale loonsom. De indexatie van de Provincie was 5% respectievelijk 4%. Dus ja, het is duidelijk dat daar een en ander scheef gaat lopen. Globaal, inclusief energiekosten is de gap rond de € 600.000 voor dit museum, op dit moment.

De voorzitter: Dank u wel, mevrouw Olijve. De vragen zijn er niet meer, dus ik dank u voor uw inbreng. En u mag terug naar uw plek op de publieke tribune.

Mevrouw Olijve: Dank u wel.

De voorzitter: En dan nodig ik als vierde spreker uit, de heer Loganathan, als ik het goed uitspreek. En die is inspreker en tevens wethouder in de gemeente Roermond. Aan u het woord, ook vijf minuten.

De heer Loganathan: Dank u wel. Het was op zijn Engels uitgesproken; ik zeg meestal Loganáthan. Maar in het Engels is het Logánathan, inderdaad. In Roermond heb ik normaal een trappetje waar ik op sta, waardoor ik er mooi bovenuit kom. Hier is dat niet, dus ik hoop dat jullie me allemaal wel goed kunnen horen. Fijn dat ik hier mag inspreken. Ik heb begrepen dat het niet zo vaak voorkomt dat een lokaal bestuurder inspreekt. Dat moet u dan maar vaker gaan doen, na vandaag. Hier staat een trotse wethouder van Roermond, dames en heren. Want Roermond bezuinigt namelijk niet, maar investeert juist in cultuur en erfgoed, deze bestuursperiode. Alleen al in het Cuypers Museum investeren wij in 2024 en in 2025 incidenteel € 300.000 per jaar, bovenop wat we al doen. Dit doen we vanuit een overtuiging dat het bijdraagt aan goed samenleven, positieve gezondheid en een aantrekkelijk vestigingsklimaat creëren. En wij vinden het mooi dat Roermond ook genoemd is in het Groeiplan Noord- en Midden-Limburg, dat ook vandaag hier op de agenda staat. Ik kon u vele voorbeelden noemen van Roermond als het gaat om cultuur of erfgoed. Ik noem: De Maakplaats, Nieuwe Helden

Next Level, het Historiehuis, de bijzondere murals die we hebben. Maar ik beperk me vandaag, door de tijd, tot de collectie die we hebben, en het museum Het Cuypershuis. Roermond heeft een museum van nationale, en dus ook provinciale betekenis, met een collectie van Pierre Cuypers. Het topstuk van Pierre Cuypers: het woonhuis en zijn werkplaats – dat is het Cuypershuis. Het is niet alleen een rijksmonument, maar het herbergt ook een collectie van nationale betekenis. En we hebben ook bijzondere bruiklenen van het Rijksmuseum van Amsterdam bij ons. Voor degenen die het niet weten – en ik hoop dat de meesten het wel weten, maar ik ga het hier toch benoemen: Cuypers uit Roermond was de architect van het Centraal Station in Amsterdam én van het Rijksmuseum. En daarmee dus de grondlegger van een van de beroemdste musea ter wereld, het Rijksmuseum. De samenwerking met het Rijksmuseum wordt de komende jaren verder geïntensiveerd. En dat is goed voor Roermond, maar zeker ook voor Limburg – een directe connectie. We krijgen bijvoorbeeld de troon van de koning die in de Ridderzaal staat, in bruikleen. Die normaal gesproken bij Prinsjesdag wordt gebruikt. En die krijgen wij in bruikleen, omdat het Binnenhof op dit moment wordt verbouwd. Wanneer die komt, weten we nog niet. Wanneer die teruggaat, weten we ook nog niet. En dat heeft allemaal te maken met de termijnen dat het Binnenhof verbouwd wordt. Maar ook deze troon is een werk van Pierre Cuypers. We hebben oude historische foto's, dat die troon nog werd gemaakt waar nu het Cuypershuis is. Voorzitter, onze collectie omvat niet alleen de topstukken van Cuypers, maar ook van vele andere bekende kunstenaars, zoals Joep Nicolas en Henri Luyten. En waarom ben ik nu hier? Want ik heb nu één mooie lofzang uitgesproken over dit museum. Waarom ben ik nu hier? We werken op dit moment aan een collectievisie en aan een toekomstvisie voor het Cuypershuis. En we zoeken hierbij nadrukkelijk de samenwerking op met het Rijksmuseum, maar zouden dat ook graag willen met de Provincie Limburg. U spreekt vandaag over het visitatierapport van de provinciale musea, met daarin ook een hoofdrol voor een gezamenlijk depot. Ons depot, dat van het Cuypershuis, barst inmiddels uit zijn voegen. Het zit in rijksmonumentale panden, waar de collectie staat, die eigenlijk niet geschikt is om op die locatie beheerd en behouden te worden, vanwege de omvangrijkheid van de collectie en ook de klimaatinstellingen die daar zijn. We kunnen op dit moment geen goed depotbeheer voeren zoals het voor een museum zou moeten. Een onderzoek van de Provincie naar een gezamenlijk depot zou voor ons heel goed nieuws zijn. En we willen heel graag samenwerken om een dergelijk complex vraagstuk rondom een depot samen op te pakken. Dit zou voor beide partijen voordelen kunnen opleveren. Voor ons betekent dat natuurlijk dat we kunnen meevaren op de kracht van de Provincie. Maar anderzijds, ook voor de Provincie. Want dan komt er in het depot van de Provincie, ik noemde al: de grootste en bekendste architect uit Nederland. Werken van hem kunnen dan ook in het depot van de Provincie terecht komen. Uiteraard hebben wij contact gehad met Gedeputeerde Kuntzelaars. En afgelopen woensdag hebben we daarover een gesprek gehad. Gedeputeerde Kuntzelaars en collega-wethouder Zwijnenberg, die over de culturele instellingen gaat bij ons, en ikzelf. En we vonden het eigenlijk wel van belang om ook jullie als hoogste orgaan van de Provincie het verhaal direct uit die eerste hand te laten toekomen. Dat is de reden dat ik heb besloten om hier vandaag in te spreken. Dus voorzitter, de concrete vraag is aan de Provinciale Staten om de collectie van het Cuypershuis en de collectie van Roermond vanaf de start te betrekken bij het onderzoek van de realisatie van een provinciaal depot. Dank u wel.

De voorzitter: Keurig binnen de tijd, mijnheer Loganathan. Ik kijk even of er nog toelichtende vragen zijn, vanuit de commissie. Dat is niet het geval. Dan mag ik u bedanken voor uw inbreng, en dan kunt u terug naar uw plek op de publieke tribune. Dan gaan we verder naar de inhoudelijke behandeling van dit sonderende stuk. De commissie wordt gevraagd in te gaan op de sonderende vragen, een viertal vragen, die door GS zijn voorgelegd. We behandelen dit onderwerp in één termijn, met een voorgestelde spreektijd van maximaal vijf minuten per fractie. En ik denk dat ik links achteraan begin, bij de fractie PVV: mevrouw Jiménez Hastenrath.

Mevrouw Jiménez Hastenrath (PVV): Dank u wel, voorzitter. Wetende dat dit een sonderend stuk is, of ook wel reeds besloten stuk waar generlei inspraak er meer toe zal doen wat ons betreft, wil ik toch even wat dingetjes opmerken die mij nogal triggerden. Er wordt vermeld dat de commissie de Provincie oproept om te onderzoeken of uit andere potjes dan de cultuurmiddelen het museum in deze maatschappelijke taak langdurig kan worden gesteund. Welk bedrag is hieraan gekoppeld? En hoe staat GS tegenover deze aanbeveling? Indien positief, heeft GS al geïnventariseerd uit welk potje dit geld geschrapt zou worden? Hier zal vast en zeker al over nagedacht zijn. Kan de Gedeputeerde ons een indicatie geven hoe hoog dit bedrag zou kunnen zijn? En is GS het met de PVV eens dat het van cruciaal belang is om onze opgestelde kaders gescheiden van elkaar te houden, en alleen uit deze potjes te investeren in zaken die daar ook voor bedoeld zijn? Ik denk dat er meer dan genoeg budget binnen het cultuurskader te vinden is. Een aanbeveling van mij zal dan ook zijn dat je minder belangrijke en urgente zaken op de reservebank plaatst, of gewoon eens wat bezuinigt op dingen. Soms moet men afwegingen maken, of het nu iemand bevalt of niet. Hoewel aangegeven wordt dat de musea de aanbevelingen binnen de eigen begroting moeten oppakken, is uit de visitatie wel gebleken dat er fors geld bij moet. Dat is ook iets wat ik totaal niet begrijp. Neem het Discovery Museum als voorbeeld, met jaarlijks 100.000 bezoekers. Er stromen nogal wat gelden binnen. Laten we er eens van uitgaan dat de info die ik bij Google kon vinden ook juist is – dat is even een aanname, dat is geen feit noem ik het maar – dat van die 100.000 bezoekers 20% jongeren zijn, 80% volwassenen. En alleen die twee marges heb ik nu even berekend, maar dan heb je jaarlijkse inkomsten van € 1.740.000, alleen aan ticketprijzen. Na alle aftrekposten blijft er alsnog een enorme winstmarge over, wat ons betreft. En als ik het hier net goed heb gehoord van mevrouw Olijve, hebben zij jaarlijks € 600.000 aan personeelskosten. Of ja, vaste lasten, iets in die trant. Dat had ik trouwens ook uitgerekend. Alleen, ik kwam op € 696.000 personeelskosten. Met alle andere aftrek van lasten en noem het maar op, zou je alsnog iets van € 740.000 pure winstmarge overhouden. En dan heb ik het nog niet over alle gelden die zij daarnaast nog ontvangen, of reeds hebben ontvangen, van onder andere de overheid, van ons. En corrigeer mij als ik fout zit, maar hebben zij nog niet al te lang geleden, misschien een jaar of zo, € 5,5 miljoen van ons gekregen. En met al dit geld zou je bijna kunnen denken dat men de eigen broek op zou kunnen houden.

De voorzitter: Mevrouw Hastenrath, er is een vraag voor u van mevrouw Jenneskens, D66.

Mevrouw Jenneskens (D66): Ja voorzitter, ik hoor dat collega Hastenrath heeft gegoogeld. Al onze musea zijn ANBI-instellingen. Dat betekent dat als je even verder zoekt, je deze informatie gewoon feitelijk kunt vinden. Dat je daar niet zelf aan hoeft te rekenen, het staat gewoon op de website. Dus mijn vraag was eigenlijk: deelt de PVV de opvatting van D66 dat wij besluiten nemen op basis van feiten? En punt twee, is het dan niet wijzer dat u in plaats van allerlei eigen beelden hier te toetsen bij de Gedeputeerde u even verdiept in de daadwerkelijke cijfers?

De voorzitter: Mevrouw Jiménez.

Mevrouw Jiménez Hastenrath (PVV): Daarom heb ik ook meteen gezegd: dit is een aanname. Dat het gewoon gaat om het feit dat zij al een enorme winstmarge hebben. En het feit dat zij € 5,5 miljoen, een aantal maanden of een jaar geleden, hebben gekregen. En ik vraag me gewoon af wat met dat geld is gebeurd.

De voorzitter: Mevrouw Jenneskens.

Mevrouw Jenneskens (D66): Voorzitter, maar als u de cijfers had bekeken, had u gezien dat wat u stelt niet waar is. Dus mijn vraag is eigenlijk: waarom kiest u ervoor om dit soort ideeën te toetsen – u

zegt zelf: het zijn aannames – terwijl er objectief cijfers en feiten staan die netjes op die website staan gepubliceerd.

De voorzitter: Mevrouw Jiménez.

Mevrouw Jiménez Hastenrath (PVV): Mevrouw Olijve gaf volgens mij net ook aan dat er € 600.000 aan personeelskosten af zijn gegaan.

De voorzitter: Er is ook nog een vraag van mevrouw Absil, CDA.

Mevrouw Absil (CDA): Ja, om op dat laatste terug te komen: dat was het gat tussen de indexatie die wij bieden en de inflatie – dus de gestegen loonkosten, energiekosten, et cetera – die zij ervaren. Maar dat zijn de cijfers. Ik zou eigenlijk van de PVV willen weten ... Want ik ken die partij toch wel als iemand die de cultuur, zeker de Limburgse cultuur, van belang acht. Dus ik kan uw verhaal niet helemaal rijmen met dat wat u normaal van cultuur vindt.

De voorzitter: Mevrouw Jiménez.

Mevrouw Jiménez Hastenrath (PVV): Het gaat mij er gewoon om dat uiteindelijk iemand zich ook op de eigen benen moet houden. En je kan er geld in blijven pompen, maar ooit zijn die potjes leeg. En dan staan we daar. En ook die instellingen staan dan daar. Dan is het toch beter dat ze onafhankelijk straks zijn, in plaats van dat wij steeds maar blijven pompen totdat het op is, en dan staat iedereen te kijken van: ja, en nu? En dan gaat alles kapot.

De voorzitter: Een vervolgvraag van mevrouw Absil.

Mevrouw Absil (CDA): Bent u het met me eens dat wij gewoon ons werk doen als Provincie? Want het is een van onze zeven hoofdtaken om de infrastructuur op het gebied van cultuur te realiseren. Dus wat dat betreft lijkt het mij in ieder geval, het CDA, niet meer dan logisch dat wij de musea en ook alle andere vormen van cultuur, subsidiëren. Want het is gewoon onze wettelijke taak.

De voorzitter: Mevrouw Jiménez.

Mevrouw Jiménez Hastenrath (PVV): Wat onze taak is, is het onderhoud van de gebouwen, omdat deze gebouwen van ons zijn. Daar zijn wij verantwoordelijk voor. Niet wat daarbinnen gebeurt. Want daar zijn dan uiteindelijk die mensen die daar werken verantwoordelijk voor, om het roulerend te houden.

De voorzitter: Mijnheer Van Est had ook nog een vraag.

De heer Van Est (50PLUS): Meer een opmerking. We bespreken hier het rapport van de Visitatiecommissie. En ik wil ook wel een hele discussie voeren over alle jaarverslagen van ieder museum, of dat goed is of niet goed is, maar volgens mij gaat het daar hier vanavond niet om. Dus ik zou u als voorzitter toch willen vragen: laten we ons bij het onderwerp houden over het rapport. En daar kun je een mening over hebben of je wel of niet moet subsidiëren en dergelijke, maar dat kunnen we dadelijk aanbieden. Maar laten we niet ieder museum hier afzonderlijk onder de loep gaan nemen. Ik hoop dat u het daarmee eens bent, voorzitter.

De voorzitter: Ik zal uw opmerking in mijn gedachten houden bij het vervolg van deze vergadering. Ik had ook nog een vraag gezien van mijnheer Jacobs, van Forum.

De heer Jacobs (Forum voor Democratie): Ja, via de voorzitter aan mevrouw Jiménez. Mag ik uw betoog een beetje zo samenvatten dat u eigenlijk zegt, van: laat de musea ook gewoon eens kritisch naar hun eigen kostenstructuur kijken. Zo begrijp ik uw betoog. Mag ik dat zo concluderen?

De voorzitter: Mevrouw Jiménez.

Mevrouw Jiménez Hastenrath (PVV): Dank u wel, voorzitter. Jazeker, absoluut. Want u heeft het net zelf gehoord bij de sprekers, dat er een bepaalde basis niet op orde is. Maar als je die basis niet op orde hebt, dan kan je niet van ons verwachten dat wij als niets-wetenden die basis, waar zij verantwoordelijk voor zijn, op orde gaan krijgen. Daar missen wij ook de expertise voor. En ik denk dat zij dat het beste kunnen. En niet alleen door gelden erin te pompen, maar ook om de dingen een keer anders aan te pakken. Om misschien andere samenwerkingen aan te gaan, dat soort dingen.

De voorzitter: Gaat u door met uw betoog.

Mevrouw Jiménez Hastenrath (PVV): Bijzonder ook om te zien dat bij het Discovery Museum zorgvuldige aandacht besteed moet worden aan diversiteit en inclusie, binnen de organisatie. Later blijkt dat ze daar wel degelijk invulling aan geven, maar het personeel en de RvT is blijkbaar niet divers genoeg. Dus wat nu? Pleiten ze hier voor quota? Of blijft het gewoon gaan om kwaliteit? Vreemd ook dat je deze opmerking bij Bonnefanten niet terugziet. Is daar het personeel en RvT dan wel divers genoeg? Onderbouwing met cijfers ontbreekt. Ik denk persoonlijk dat het Bonnefantenmuseum een heel andere status heeft bij de commissie dan de twee overige. Want ook in Venlo is er blijkbaar onvoldoende diversiteit. Nou, laten we maar op de vragen gaan antwoorden. In het sonderende stuk wordt gevraagd naar antwoorden op: wat is uw visie op de beleidsontwikkeling inzake provinciale musea? Onze visie is, denk ik, dat de ambities van de musea niet stroken met de financiering. En dat dit niet opgelost kan worden door telkens bij de Provincie het handje op te houden voor extra geld. Betreffende gemeenten dragen maar minimaal bij. En ook het bedrijfsleven zou beter betrokken moeten worden, bijvoorbeeld via een soort van ANBI-stichtingsmodel. Daarnaast worden de scholen onvoldoende bereikt. Hoe kijken wij aan tegen het advies wat betreft Gratis toegang tot twaalf jaar? Een mooi streven natuurlijk, maar met de huidige financiële status absoluut onhaalbaar, zowel in middelen als personeel, als je de reacties van de musea bekijkt op dit rapport. Dit geldt niet voor het Bonnefantenmuseum, want zij krijgen dit aspect blijkbaar wel gehandeld, zoals ik kan opmaken uit hun reactie in het rapport. Waarom kunnen zij dit wel? En dan nog opgemerkt dat zij dit aanbieden voor jongeren tot achttien jaar. Waarom krijgen de andere musea dit niet voor elkaar, als het blijkbaar wel mogelijk is? Dan Bedrijfsmatige samenwerking. Daar is blijkbaar geen efficiëntiewinst te behalen, ... [4:19:24] door middel van een shared service center. Het blijft vreemd dat men hier geen mogelijkheden in ziet, zeker omdat er geen diepgaand onafhankelijk onderzoek naar is verricht en men op de interviews met de musea zelf is afgegaan. Wel ziet men mogelijkheden in een gezamenlijk collectiedepot. Maar ook daar zal de Provincie waarschijnlijk weer diep in de buidel moeten tasten.

De voorzitter: Komt u tot een afronding, mevrouw Jiménez?

Mevrouw Jiménez Hastenrath (PVV): Ja, het is niet meer heel veel. Hoe ziet GS dit? Wat is hun visie op dit punt met een collectief depot? Ander aandachtspunt: ik zou aandacht vragen voor een betere financieringsmix. Want de musea zijn nu vooral afhankelijk van de subsidie van de Provincie.

Die pot is niet oneindig, zoals ik daarstraks al zei. Tevens zou eenieder zichzelf op de benen moeten kunnen houden. Dan tot slot voorzitter, zou je misschien de focus wat meer moeten leggen op het nauwer betrekken van scholen. Dit is voor alle drie de musea een opgave, wat mij betreft. Ga met scholen in gesprek of dit ingepland kan worden in cultuur, geschiedenis of technieklessen. Dat was het, dank u.

De voorzitter: Dank u wel voor de inbreng. Dan gaan we naar mevrouw Wolters, van de PvdA.

Mevrouw Wolters (PvdA): Dank u wel, voorzitter. Het visitatierapport en ook de sprekers hebben daarnet met recht al gezegd: ik denk dat wij als Limburg heel erg trots mogen zijn op wat hier aan cultuur wordt neergezet. En dat geldt voor alle drie de instituten. Het zijn onze cultuurdragers, in ieder geval drie van onze cultuurdragers. En ik denk dat met recht gezegd kan worden dat er veel Provincies heel jaloers op kunnen zijn dat dit op deze manier in Limburg kan werken. Aangezien de vragen die u gesteld heeft, dan begin ik meteen bij punt één: de beleidsontwikkeling die is neergezet. Dat vraagt ook nogal wat. Ondanks dat het best wel goed gaat zijn er hier en daar wel wat punten waar wat verbetering op kan plaatsvinden. Maar dan moeten wij ook onze hand in eigen boezem steken, dat op het moment dat wij vinden dat dit ingezet moet worden, dan hoort daar ook de juiste compensatie bij. En aan die juiste compensatie schort het hier nog wel wat. En daar maak ik me ook wel een beetje zorgen over. Dus ik vraag ook aan de Gedeputeerde om te kijken of er stenen zijn waar wij aan kunnen schuiven. Want inderdaad, de pot is niet oneindig. En de bak, daar moeten we efficiënt mee omgaan. Maar zijn er op dit moment stenen om aan te kunnen schuiven, waarmee we meer ademruimtes voor deze instituten kunnen bewerkstelligen? Bij vraag twee wordt er gevraagd om naar het advies van de Visitatiecommissie te kijken inzake Gratis toegang tot twaalf jaar. Ik ondersteun de lijn van de Visitatiecommissie dat we dat even goed moeten onderzoeken. De drie musea hebben alle drie heel verschillende lijnen, waarin bijvoorbeeld Bonnefanten er al ervaring mee heeft om jongeren tot achttien jaar gratis toegang te geven tot cultuur. Het Limburgs Museum dat graag wil, maar terecht opmerkt: daar hoort wel de juiste compensatie voor. Maar bij het Discovery Museum is het zo dat het niet zozeer alleen een kwestie is van het ticket wat vergoed moet worden, maar ook de extra mensen die moeten worden ingezet om de bezoekers te kunnen begeleiden. Want het is een heel erg hands on museum. Bij het punt van de Bedrijfsmatige samenwerking: ik begin eerst even over de bedrijfsmatige samenwerking, en ga dan over naar het collectiedepot. De bedrijfsmatige samenwerking, ik begrijp dat er al heel nauw wordt samengewerkt door de musea, maar dat dat op technisch niveau erg lastig is vanwege het grote verschil tussen die musea. Ja, dat is op zich ook wel te erkennen. Ik heb in mijn jeugd alle drie regelmatig bezocht, en doe dat nu ook met enige regelmaat nog steeds. Dat daar inderdaad wel zaken zijn die niet zomaar een-op-een ingezet kunnen worden. Waar ik wel – en dan kijk ik even naar de Gedeputeerde, maar zijn collega's zijn niet hier dus ik kan daar niet meteen iets over zeggen – is dat er ook aanknopingspunten zijn in andere beleidskaders, waar wij als Provincie ook nog een bijdrage aan kunnen leveren. En dan kijk ik met name even naar het Discovery Museum, die ook een grote lijn in toerisme en in economie hebben vanwege hun status in de technologie en in ook het enthousiast maken van de kinderen voor STEM. Wat natuurlijk wel een probleem is, aangezien technische aandacht voor opleidingen steeds verder terugloopt – waarin zij misschien een bijdrage kunnen leveren. Maar bij zowel het Bonnefantenmuseum als bij het Limburgs Museum ook misschien nog lijnen met toerisme zijn te maken, maar dat is even een vraag die ik daarbij aan de Gedeputeerde stel om daarop te reflecteren. En dan het collectiedepot. De schatkamer van Limburg – ja, als iemand met een achtergrond in historie is dat iets wat mijn hart helemaal doet opleven. En ik ondersteun daarbij ook de oproep van de wethouder van Roermond om dat breder te trekken dan alleen de drie musea. Want wij hebben hier in Limburg een plethora aan schatten, die wij gewoon met zijn allen moeten koesteren, en daar onze eigen schatkamer voor mogen bouwen. Dus wat dat betreft, die verkenning, daar zien wij wel wat in.

Dus ik moedig ook aan om die verbreding daarin op te zoeken. En voorzitter, dat is wat mij betreft voorlopig mijn bijdrage.

De voorzitter: Dank u wel, mevrouw Wolters. U maakt het de voorzitter wel erg lastig in B1-taal, zo.

Mevrouw Wolters (PvdA): Sorry.

De voorzitter: Maar dat terzijde. Ik geef het woord aan mevrouw Jenneskens, van D66.

Mevrouw Jenneskens (D66): Ja voorzitter, dank aan alle sprekers. Dank voor het rapport, ook. En ook heel veel dank voor de snelle beantwoording van toch een heel bataljon technische vragen van onder andere mijzelf. Limburg mag trots zijn op haar musea. En dat zijn we als D66 ook. En tegelijkertijd zou deze discussie veel minder moeten gaan over wat wij vinden van kunst of van musea, maar veel meer over onze eigen rol als Provincie. Want als wij voor onze provinciale wegen – die kennen ook kunstwerken – net zo hadden gefinancierd als we onze musea hadden gedaan, dan waren er nu aardig wat ongelukken aan het gebeuren, ben ik bang. En ik denk eigenlijk dat, de sprekers benoemden dat ook heel goed: op het moment dat wij er niet voor kiezen om die basisfinanciering op orde te brengen, dan betekent het dat we gaan saneren. Dat is een beleidskeuze, maar laten we die dan ook heel eerlijk maken. En laat ik aan de voorkant zeggen: het is niet de keuze van D66. Wij denken dat het nu zaak is om heel goed te kijken naar gerichte, structurele bekostiging. Dat betekent niet zomaar in het wilde weg, maar wel naar een fatsoenlijke basis waar musea weer verder mee kunnen. Want wat ik met name lees, ook in het visitatierapport, is... En alles los, ik bedoel, voor D66 mag kunst en cultuur wat waard zijn. Maar wij hebben musea die veel publiek trekken, die economisch gezien meerwaarde opleveren, die internationaal bekend zijn, bijdragen aan onze branding, aan onze regio. En ik zeg in alle eerlijkheid, er zijn hier investeringen die wij doen als Provincie waar we dat echt niet altijd over kunnen zeggen. Dus in die zin, laten we het ook zakelijk bekijken en op zoek gaan naar een structurele, zakelijke, economische oplossing. Want de ondernemerszin van de musea heeft de afgelopen jaren overuren gedraaid. En er zijn mooie dingen uit gekomen, maar op een gegeven moment is het op. Dan nog even ... Want ik heb dit netjes voorbereid; dit was even uit de losse pols. We hebben vier vragen gekregen. En ik ga eerst even iets anders zeggen, en dat is namelijk: wij mogen vandaag zeggen wat we vinden. En dat doen we als politici graag, maar eigenlijk is het best wel gek. En in het informierend stuk lezen wij: we zullen het rapport benutten om op basis van de actuele provinciale kaders te bezien waarbij en hoe wij de musea kunnen steunen in hun verdere ontwikkeling. En in de beantwoording van mijn technische vragen, las ik zelfs dat de musea de opdracht hebben gekregen om in 2025 een plan te maken hoe ze omgaan met de adviezen van de Visitatiecommissie. Mijn vraag aan de Gedeputeerde is: waar is uw plan? Want die aanbevelingen gingen zowel naar de musea als naar ons. Volgens mij is het vrij duidelijk dat wij iets moeten gaan doen. En mijn allergrootste oproep richting Gedeputeerde is: kom met een voorstel. Het mogen scenario's zijn, er kunnen opties in zitten, maar dat is eigenlijk het belangrijkste wat ik vandaag zou willen zeggen. Ben ik nog niet klaar, want ik ga ook nog even die vragen beantwoorden. 1) Onze visie. We hebben drie verschillende musea. Laat het eenheid in verscheidenheid zijn en laten we ook in onze bekostiging heel goed kijken naar hoe en wat gefinancierd moet worden. De aanbevelingen zijn wat mij betreft vrij helder. Laten we er wat mee doen. 2) Advies van de Visitatiecommissie inzake Gratis toegang tot twaalf jaar. Ja, ik vroeg me eigenlijk af: nog meer onderzoek, hoe draagt dat bij? Want we weten van Bonnefanten al dat... En dat komt omdat het een bis-instelling is en dit een voorwaarde is die het Rijk stelt, zeg ik richting PVV: het is al gratis. Dus mijn vraag was eigenlijk: hoeveel moeten we nou nog onderzoeken? Of moeten we gewoon even gaan berekenen wat het zou kosten? En dan is het denk ik aan ons om daar een besluit over te nemen. Mijn vraag hierbij is wel, als het gaat om de doelgroep tot twaalf jaar – ik werk zelf voor

het onderwijs onder andere aan de Rijke Schooldag: een van de grootste belemmeringen is denk ik organisatiekracht, en bijvoorbeeld busvervoer. En dan moet de Gedeputeerde zijn petje even wisselen en die van de Gedeputeerde Mobiliteit opzetten. Ik kan me voorstellen dat met Arriva, of dat soort oplossingen, daar misschien nog wel meer winst in zit dan alleen het gratis maken. Dan 3) Bedrijfsmatige samenwerking, daar had ik eigenlijk een beetje dezelfde vraag. In die zin: niet op tegen, maar ik vraag me wel af ...

De voorzitter: Er is een vraag van mijnheer Jacobs, van Forum.

De heer Jacobs (Forum voor Democratie): Via de voorzitter aan mevrouw Jenneskens. Als ik u goed begrijp in het verhaal, zegt u: ja, in principe sta ik er positief tegenover om het museumbezoek voor kinderen tot twaalf jaar gratis te maken. Of heb ik dat verkeerd begrepen? Volgens mij zei u dat.

De voorzitter: Mevrouw Jenneskens.

Mevrouw Jenneskens (D66): Ja voorzitter, gratis bestaat niet. Dus mijn oproep was: leg uit wat het kost. En dan moeten we denk ik samen gaan kiezen of dat bedrag het ons waard is, of dat we even een andere focus kiezen.

De heer Jacobs (Forum voor Democratie): Via de voorzitter aan mevrouw Jenneskens. Dan is mijn vraag: een kind uit een, laten we zeggen, welgestelde familie – we hebben arme kinderen, we hebben rijkere kinderen – een kind uit een welgestelde familie, op het moment dat de ouders of het kind iets ziet in een museumbezoek dat voor hem of haar toegevoegde waarde heeft, waarom zouden we dat gratis moeten maken? Waarom zou je niet zeggen: een kind uit een welgestelde familie, die kunnen ook gewoon zelf zo'n kaartje betalen. Dat scheelt toch ook al een behoorlijk bedrag. Want iets wat we gratis maken komt aan de andere kant via subsidiegeld er weer in. Of ziet u dat anders?

De voorzitter: Mevrouw Jenneskens.

Mevrouw Jenneskens (D66): Ja voorzitter, volgens mij zijn de heer Jacobs en ik het erover eens dat gratis niet bestaat. De vraag is: wat is het ons dan waard. En de Rijke Schooldag is een programma, dat juist op scholen is gericht waar relatief veel kinderen zitten in een armoedesituatie. Juist voor deze doelgroep zou ik museumbezoek heel erg mooi vinden. Dat zien we ook al in het hele land. Dus daar ben ik persoonlijk, en als D66'er, een heel groot voorstander van. Want uiteindelijk is het echt niet vanzelfsprekend dat Limburgse kinderen voor hun twaalfde een keer in een museum komen. En ik zou ze die ervaring echt van harte gunnen.

De voorzitter: U kunt door met uw betoog.

Mevrouw Jenneskens (D66): Ja voorzitter, nu ben ik de draad natuurlijk helemaal kwijt. Ik was bij Bedrijfsmatige samenwerking. Als dat meerwaarde heeft: graag. Maar het kost waarschijnlijk ook tijd om te onderzoeken, en het is allemaal vrij taai. Dus ik zou eigenlijk benieuwd zijn naar de reflectie van de Gedeputeerde waar dan naar gekeken moet worden, en hoe kansrijk dat is. Het gezamenlijk collectiedepot, daar zijn we positief over. Maar ook daarvoor geldt dat het ook een nadere onderbouwing vergt. En dan tot slot: zijn er andere aandachtspunten die we mee moeten nemen? Dat zijn er wat ons betreft twee. De eerste is, en dat werd door de sprekers ook al benoemd: onze musea hebben veel tijdelijke financiering. En wat we niet zouden willen is, dat die tijdelijke financiering wegvalt en er dan ook nog gerenoveerd moet worden. Want dat doet iets met die bezoekerscijfers. Dus wij hebben heel erg behoefte ook aan een soort van meerjarenplan, of in ieder geval even waar

de grootste hiccups ook op een logische manier in staan. Want dan weten we ook vooraf... Het is niet de bedoeling dat we dan achteraf zeggen: goh, u heeft dit jaar heel weinig bezoekers gehad, want u was de helft van het jaar dicht en de andere helft had u eigenlijk geen mensen om de rondleidingen te doen. Dus daar vraag ik aandacht voor. En de tweede kant is: onze provinciale musea dragen heel sterk bij aan de aantrekkingskracht van onze provincie, maar ook van die gemeenten. Dus mijn oproep aan de Gedeputeerde zou ook zijn: ga daar ook vooral eens mee in gesprek. Want het is heel leuk als we allemaal bij de openingen zijn, maar ze mogen wat mij betreft ook daarin meer verantwoordelijkheid nemen dan een lintje doorknippen. Tot zover, voorzitter.

De voorzitter: Dank u wel, mevrouw Jenneskens. We gaan naar mijnheer Van Est van 50PLUS.

De heer Van Est (50PLUS): Ja, dank u wel, voorzitter. Voorzitter, de 50PLUS-fractie heeft kennisgenomen van het rapport *Visitatie Provinciale Musea* en stelt vast dat het best een uitgebreid rapport is. Om rekening te houden met de belasting van Statenleden hebben we ons afgevraagd of een korte managementsamenvatting niet erg wenselijk zou zijn geweest. Een eerste indruk is dat er heel veel enthousiasme is bij de commissie, maar dat sommige adviezen toch beter onderbouwd hadden kunnen worden. Ik ga naar de sonderende vragen toe. Wat is uw visie op de beleidsontwikkeling inzake de provinciale musea gezien de aanbevelingen uit het visitatierapport? Er wordt gesteld dat de beleidsuitgangspunten uit 1990 aan herwaardering toe zijn als het gaat om maatschappelijke impact, maar er blijkt niet uit welke richting die herwaardering dan uit moet gaan. En ook wordt er gesproken over de beperkte capaciteit voor fondsenverwerving en de commissie denkt meer te behalen. Maar hier ontbreekt enkel de onderbouwing van hoe wij dat zouden kunnen doen. In zijn algemeenheid wordt gesproken over de werkdruk bij de musea. Moeten wij dan hier vaststellen dat de ambities moeten worden bijgesteld? Er wordt gesteld dat geïnvesteerd moet worden in onderhoud van het gebouw, maar hebben wij hier als Provincie niet onderhoudsplannen voor die gewoon uitgevoerd moeten worden? En als dat niet zo is, waarom zijn ze er niet? Of zijn ze niet volledig genoeg en worden de onderhoudsplannen niet onderhouden? Bij de overwegingen staat dat er naar alternatieven voor de cao Provincies moet worden gezocht. Moeten wij dan begrijpen dat de rechten van werknemers dan minder worden? Want meestal praat je dan over een verslechtering van de positie van werknemers. En kun je dan nog voldoende kwalitatief personeel behouden? Is dit rapport niet te positief geschreven dat er nog minder middelen noodzakelijk zijn? Meer structurele financiering is nodig, maar is dit wel realistisch? Hoe kijkt u aan tegen het advies van de Visitatiecommissie inzake de gratis toegang tot 12 jaar? Volgens 50PLUS heeft de commissie een verstandig standpunt ingenomen dat het maatwerk moet zijn. 50PLUS denkt dat vanuit educatieve trajecten musea een faciliterende rol moeten hebben en dat het initiatief voor het bezoek van deze musea gestimuleerd moet worden voor de scholen, omdat alle leerlingen dan ook daarmee in aanraking komen. Hoe kijkt u aan tegen het advies van de Visitatiecommissie inzake bedrijfsmatige samenwerking en met name de kansen die de Visitatiecommissie ziet voor een mogelijke verkenning naar een gezamenlijk collectiedepot? Het heeft 50PLUS verbaasd dat de commissie het niet als haar taak achtte om een diepgaande audit uit te voeren. In deze zin staat dan ook het woord 'expertise' genoemd, die schijnbaar niet aanwezig was in de commissie. Als dat ook zo is, dan heeft het eigenlijk geen pas om inhoudelijke oordelen te geven, zoals verderop worden genoemd. 50PLUS krijgt dan de indruk dat de commissie hier zijn vingers niet aan wilde branden. Ten aanzien van de opslag van de collectie had het rapport duidelijker moeten zijn. Is de huidige opslag inefficiënt? Als het centraliseert, wat gebeurt er dan met de vrijgekomen ruimte? 50PLUS denkt dat de rol van de Provincie inderdaad faciliterend moet zijn ten opzichte van de musea en niet direct een voortrekkingsrol, want die ligt bij de musea. Ik wil wel zeggen dat ik de opmerking van de heer Mennings en ook van de wethouder van Roermond van 'trek het breder' zeer zou willen ondersteunen, want volgens mij moeten we echt wat

breder kijken dat we niet dadelijk nog een opslagdepot voor de kleinere musea moeten hebben. Dus ik denk dat die opmerking op zich best goed is.

De voorzitter: Er is een vraag voor u van mevrouw Absil, CDA.

Mevrouw Absil (CDA): Dat ben ik met u eens, maar ik kan uw betoog niet helemaal volgen als u zegt van: wij willen graag verbreden. 50PLUS ziet dat als iets heel positiefs. Maar u heeft, als ik u goed begrijp, überhaupt vraagtekens bij het depot.

De voorzitter: Mijnheer Van Est.

De heer Van Est (50PLUS): Nee, laat ik het zo zeggen. Ik heb alleen gezegd of het een voortrekkersrol moet zijn. Ik denk dat je een faciliterende rol moet hebben voor als de behoefte er is bij de musea van: hoe kunnen wij? En daarbij bovendien ook verantwoordelijk voor de gebouwen. Dus dit zie ik toch in het kader van dat hoort bij de gebouwen in dat opzicht. En daarom nemen we ook mee dan, als je dat doet, van: wat zijn de behoeftes bij andere musea die een opslag hebben? Dat je dat in een keer samen kunt doen. Dat was eigenlijk de insteek van het betoog.

De voorzitter: Mevrouw Absil.

Mevrouw Absil (CDA): Dus als ik u goed begrijp ziet 50PLUS een gezamenlijk depot wel als mogelijkheid met ook een faciliterende/financieel verantwoordelijke Provincie?

De voorzitter: Mijnheer Van Est.

De heer Van Est (50PLUS): Wij zijn verantwoordelijk voor de gebouwen. Volgens mij zit nu ook in de gebouwen de opslag. Dus als er geconstateerd wordt dat er een probleem is en dat we dat misschien beter kunnen oplossen, efficiënter kunnen oplossen en dergelijke, dan zien we dat zeker als een rol. Alleen heb ik gezegd dat ik het graag wat dieper had gezien in het rapport. Dat heb ik een beetje gemist.

De voorzitter: Gaat u door, ja.

De heer Van Est (50PLUS): Dan kom ik tot punt 4. Zijn er wat u betreft nog andere aandachtspunten die we mee moeten nemen? 50PLUS constateert dat er veel gepromoot wordt en dat er structureel meer middelen beschikbaar moeten worden gesteld om de doelen die de musea willen bereiken te kunnen uitvoeren. En dat betekent inderdaad dat er meer geld van de belastingbetaler naar deze instanties moet gaan. Anderzijds zal iedereen het met me eens zijn dat we in een ongelofelijk ingewikkelde tijd leven, waar het duidelijk is dat er ook andere zaken zijn die een hoge prioriteit hebben en dat financiële middelen beperkt zijn. Ik zie ook bijvoorbeeld nu de worstelingen met de Voorjaarsnota. Hoe staat dit dan in samenhang, in verhouding met kleinere musea? Ik zou niet willen dat dadelijk de grote musea geholpen worden en het ten koste gaat van de kleinere musea. Het aandachtspunt is dat 50PLUS ook wil adviseren om een soort, ik noem het maar een soort stresstest te doen, op welke wijze deze musea kunnen overleven als dadelijk financiële stromen minder gaan zijn? De ingekomen brief van Bonnefanten bevestigt dit. En de laatste opmerking: wanneer kunnen we een antwoord van de Gedeputeerde krijgen over de aanbevelingen van de commissie? Dank u wel voorzitter.

De voorzitter: Dank u wel mijnheer Van Est. We gaan naar mevrouw Jetten van GroenLinks.

Mevrouw Jetten (GroenLinks): Ja, dank u wel voorzitter en dank aan alle sprekers. En ook vanuit GroenLinks echt de complimenten aan onze drie Limburgse musea. Ze doen het geweldig en daar mogen we trots op zijn. Maar ja, elk voordeel heeft zijn nadeel, zullen we maar zeggen. Even kijken waar was ik. Wat ons betreft heeft de Provincie hier wel een verantwoordelijkheid, want het zijn onze musea en het is ook een kerntaak van de Provincie. En het visitatierapport zegt ook dat ze meer geld verdienen en ik hoorde een cris de coeur: maak de basis op orde. Dus wat ons betreft moet de koek groter, maar de grote vraag is: hoe moet die koek groter? Ik stelde mijn vragen natuurlijk niet voor niks aan alle drie de musea van hoe het met de gemeentelijke bijdrage zit. En ik hoorde het net, volgens mij, mevrouw Jenneskens van D66 ook al zeggen: ik vind dat de drie steden waarin de Limburgse musea gevestigd zijn hier ook een verantwoordelijkheid hebben of ze, liefst structureel, ook geld bijdragen aan het museum dat in hun gemeente ligt. Nou ja, waarom: de branding, de economische toegevoegde waarde, daar profiteren ze van. En als je de lusten hebt dan mag je ook een beetje van de lasten. Alhoewel ik graag zou zien dat ze dat niet als lasten zouden zien. Als je nou kijkt hoe de koek ook nog groter kan: bij het Discovery Museum speelt natuurlijk de Einstein Telescope. Op dit moment is daar sprake van een bidbook. Maar het zou ook – maar dat weet ik niet, dat is een vraag aan de Gedeputeerde. In hoeverre is het mogelijk om ook dit Discovery Museum goed mee te nemen in het bidbook? En wat lost dat op? En lost dat structureel iets op? Dus dat zou een vraag van ons zijn. Ja, en een derde oplossing is: kunnen wij... En ik snap dat op dit moment structurele middelen wat moeilijk zou liggen, maar is het mogelijk om te kijken of we structureel iets kunnen inzetten, zodat we in ieder geval tijd kopen om te kijken hoe we tot een oplossing kunnen komen om middelen wel structureel te maken? Dus dat zou een voorstel eventueel zijn van GroenLinks. Als we kijken naar het inzetten op een gezamenlijk depot. We hoorden ook de spreker en we hoorden ook de spreker vragen om dat onderzoek te verbreden. Dus een vraag van GroenLinks is ook: is GS genegen om dit onderzoek te verbreden? Ja, dan heb ik toch een kleine frustratie, want Limburg heeft natuurlijk geen Rijksmuseum en volgens mij zit dat er ook niet in, maar ik baal daar wel enorm van. Ik bedoel: we nemen onze verantwoordelijkheid. We hebben cultuur als kerntaak. Wat ik begrepen heb is die weg nu in ieder geval dicht, maar ik zou toch willen vragen, sorry Gedeputeerde, om daar blijvend aandacht voor te vragen. Dus dat is iets. Verder een vraag die ik nog niet heb beantwoord is natuurlijk... O wacht, bij het depot wou ik nog zeggen dat ik de bewoordingen van mijn PvdA-collega om dat schatkamer te noemen, daar ben ik heel erg voor in plaats van een depot. Dus dat vind ik een heel mooie vondst. Verder is de vraag: willen wij gratis toegang tot 12 jaar? In principe zijn wij daar een groot voorstander van. Alleen op dit moment kan ik daar de gevolgen, zowel de financiële gevolgen als de personele gevolgen, niet van overzien. Dus ik vind die vraag wat moeilijk te beantwoorden. Volgens mij is er dan één vraag nog open en dat is: zijn er nog andere aandachtspunten die we mee moeten nemen? We hebben in Zwitserland gezien dat daar kunst op doktersrecept wordt uitgeschreven. En het zou toch prachtig zijn om die mogelijkheid te onderzoeken. Komt dan in het bordje preventie. Zoals we weten heeft de zorg geen enkel financieel probleem. Ik ben een beetje cynisch, ik geef het toe. Maar eerlijk is eerlijk: kunst is zoveel meer dan cultuur. Dit is een hartenkreet vanuit mij. Het geeft veel meer en het zou zo mooi zijn om ook die weg te bewandelen, ook dat te onderzoeken. In Zwitserland is het een pilot. Wat zou het prachtig zijn als wij in Limburg deze pilot ook kunnen voortzetten. Tot zover, voorzitter.

De voorzitter: Dank u wel, mevrouw Jetten. Keurig, binnen de tijd. We gaan naar mevrouw Kuiper van de SP.

Mevrouw Kuiper (SP): Dank u wel, voorzitter. Cultuur is geen bijzaak. Het is een spiegel van onze samenleving, het geheugen van onze regio en de plek waar kinderen leren dat er meer bestaat dan zich in beeldschermen verliezen. In Limburg hebben we drie provinciale musea die daar dag in, dag

uit aan bijdragen: het Bonnefanten, Discovery en het Limburgs Museum. Wat blijkt uit het visitatierapport? Deze instellingen doen goed werk: professioneel, inhoudelijk sterk en met oog voor educatie. Wat blijkt ook? Ze staan er financieel niet stevig genoeg voor. Het is geen nieuwe constatering. De SP is daarom positief over het rapport en over het idee dat er eindelijk weer structureel gekeken wordt naar de toekomst van deze musea. Maar er is ook een terugkerende ergernis: de bijdrage van de drie betrokken gemeenten. Die is namelijk – laat ik het netjes zeggen – zeer bescheiden. En dat is gek, want deze musea zijn niet alleen culturele instellingen, maar ook economische motoren. Ze trekken bezoekers, zorgen voor werkgelegenheid en brengen reuring. De steden profiteren dus wel, maar investeren nauwelijks mee. Daarom vragen wij Gedeputeerde of hij met de wethouders in gesprek kan gaan om een grotere, eerlijke bijdrage van deze gemeenten te krijgen. Want het kan niet zo zijn dat de Provincie opdraait voor wat in feite een gezamenlijke verantwoordelijkheid is. Tegelijkertijd vragen wij ook aandacht voor de toeristische kant van het verhaal, want musea zijn ook toeristische trekkers. Ze trekken bezoekers uit binnen- en buitenland. Ze zorgen voor overnachtingen, horecaomzet en het positieve imago van Limburg. Waarom wordt de portefeuille Toerisme dan nauwelijks genoemd als medespeler? De SP vindt dat cultuur en toerisme hier samen horen op te trekken, ook financieel. Is daar in GS al over nagedacht? Hoe dit met beide portefeuilles te versterken? En als we dan toch over grote kansen spreken: de Rijksmuseumstatus – ik heb daar al vaker over gehoord vandaag – voor een van deze musea, bijvoorbeeld het Bonnefanten. We weten dat dit lastig ligt in Den Haag. We weten dat het politieke klimaat niet meewerkt. Maar we weten ook: wie niks vraagt, krijgt niks. Dus laten we blijven agenderen, niet omdat we naïef zijn, maar omdat we ambitie hebben en het niet zo kan zijn dat ook op cultureel gebied niet elke regio telt. Dan het advies om kinderen tot 12 jaar gratis toegang te geven. Daar zijn we het volmondig mee eens. Kunst en cultuur horen bij de opvoeding en het onderwijs. Elk kind heeft recht op verwondering, op geschiedenis, op verbeelding. De SP zou het liefst zien dat musea voor iedereen gratis toegankelijk zijn, maar zolang dat niet lukt, moeten we zorgen dat tenminste elk kind over de drempel kan zonder ingewikkelde regelingen, maar gewoon gratis naar binnen. Ook dat hoort bij een beschaafde samenleving die inzet op participatie en kenniseconomie. Wat betreft de bedrijfsmatige samenwerking en het collectiedepot: het klinkt efficiënt, mits het daadwerkelijk ergens toe leidt. Voor het Bonnefanten en Limburgs Museum is het logisch. Die kunnen hier echt baat bij hebben. Discovery werkt volgens een ander concept en heeft er wellicht weinig aan. Dus: zoek de samenwerking waar het zinrijk is, niet waar het alleen mooi staat in een beleidsstuk. Is er ook breder in Limburg navraag gedaan of er behoefte is aan een gezamenlijk collectiedepot? Dan valt namelijk niemand buiten de boot en dan is het waarschijnlijk efficiënter te organiseren. Hoe denkt Gedeputeerde daarover? En tot slot, voorzitter, onze musea zijn geen kostenpost, maar het zijn investeringen in educatie, in identiteit, in de aantrekkelijkheid van onze provincie. En als we dat serieus nemen, dan moeten we daar ook serieus in investeren. Dank u wel.

De voorzitter: Dank u wel mevrouw Kuiper. We gaan naar de fractie BBB mijnheer Queisen. Dank u wel voorzitter.

De heer Queisen (BBB): Dank je wel voorzitter. Vandaag ligt het verslag van de Visitatiecommissie Provinciale Musea voor ons. Echt een duidelijk document dat ons als Statenleden een inkijkje geeft in het doen en laten en het toekomstperspectief van onze drie Limburgse musea. Bedankt voor de opstellers. Musea die van de BBB allemaal een welgemeend duimpje krijgen voor hun inzet voor het behoud van onder andere de Limburgse cultuur en ons erfgoed. Echter, bij de bestudering van de onderliggende verslagen komen er toch wat vragen boven drijven. Vragen die om meer duidelijkheid vragen van de Gedeputeerde. Daarnaast hebben wij als BBB-fractie ook vragen en aanbevelingen over de iets kleinere, maar toch professionele musea en de tientallen kleinere musea die onze provincie rijk is en die niet mogen ondersneeuwen. Bij het doornemen van de verslagen en de blik in

de toekomst van de drie provinciale musea, ging onze gedachte in eerste instantie onbewust uit naar het prentenboek van Eric Carle, Rupsje Nooitgenoeg: het rupsje dat altijd honger heeft en in meer grote mensentaal degene is die nooit tevreden is en altijd meer wil. Zo lezen we dat boven op de jaarlijkse huidige circa € 17,5 miljoen samen er bij elk museum nog de nodige ettelijke tonnen bij moeten. Daarbij lezen we niets over het doorvoeren van concrete efficiencymaatregelen om zo goed mogelijk met de provinciale miljoenen om te springen. Zo incasseren de drie musea momenteel jaarlijks in totaal circa € 17,5 miljoen aan provinciale subsidies. Omgerekend betekent dat iedere Limburger, van klein tot groot, van groot tot klein, jaarlijks een € 15 bijdraagt. Dat is ongeveer de prijs van een doorsnee entreekaartje. Er is sprake van economische spin-off voor deze musea, bijvoorbeeld hier het Bonnefantenmuseum. Dat gaat vast en zeker voor de stad Maastricht. Daar wordt na een museumbezoek vaak nog geld achtergelaten bij de winkels en voor een hapje en een drankje op bijvoorbeeld het Onze Lieve Vrouwenplein of het Vrijthof. Maar de spin-off buiten onze hoofdstad die is minimaal. Ondanks deze economische impact van Bonnefanten voor de stad Maastricht is het toch zeer opvallend dat de gemeente Maastricht jaarlijks slechts een subsidie aan Bonnefanten verstrekt van € 18.000. Sinds kort is dat € 30.000. Dat is minder dan een 0,5% van de provinciale subsidie en het betreft slechts € 0,14 per inwoner van Maastricht. Nu wordt dat € 0,24. Terwijl de stad Maastricht juist het meest economisch profiteert van de aanwezigheid van het Bonnefantenmuseum. De gemeente Venlo draagt geen enkele euro bij aan het Limburgs Museum. En de gemeente Kerkrade, zo begrijpen we, lapt hooguit een enkele keer financieel iets bij. Vanaf deze plek vragen wij als BBB-fractie ook juist aandacht voor de tientallen kleinere en middelgrote musea die onze provincie rijk is. Musea die voornamelijk door de inzet van vrijwilligers in stand worden gehouden en de wat grotere bovenregionale musea zoals Het Nieuwe Domein in Sittard, het Kuipershuis in Roermond en het museum W in Weert.

De voorzitter: Er is een vraag van mevrouw Jenneskens voor u.

Mevrouw Jenneskens (D66): Ja, voorzitter, we hebben een visitatierapport gekregen waarin eigenlijk heel uitvoerig wordt verteld hoe de provinciale musea ervoor staan en waar de uitdagingen liggen. U betitelt dat zelf net als Rupsje Nooitgenoeg. Maar dat hele rapport gaat op geen enkele manier over musea die gesteund worden door gemeenten of wat dan ook. Dus mijn vraag is eigenlijk... De BBB wil daar aandacht voor vragen, maar we hebben vandaag volgens mij gewoon de vraag: wat moeten we doen met onze drie provinciale musea? Dus ik snap eigenlijk niet zo goed die oproep.

De voorzitter: Mijnheer Queisen.

De heer Queisen (BBB): Nou, we willen het in dit kader breder trekken. Kijk, als we continu maar over drie musea praten... Voor ons is dit de gelegenheid om ook aandacht te vragen voor de andere musea die Limburg rijk is en die we zeker niet mogen vergeten.

De voorzitter: Mevrouw Jenneskens.

Mevrouw Jenneskens (D66): Ja, voorzitter, maar er is een reden waarom dit provinciale musea zijn en dat is namelijk omdat de Provincie op enig moment het initiatief heeft genomen. En dat is ook de reden dat ze op die plekken zijn ontstaan. Dus ik vind het heel interessant om een discussie te voeren over het brede culturele veld, over vrijwilligers en zo, maar dat hebben we, volgens mij, bij het kader Cultuur al gedaan. Dus mijn vraag is ook wel... We kunnen het over van alles hebben, maar volgens mij moeten we het vandaag vooral hebben over de toekomst van onze drie provinciale musea, waar wij als Provincie de verantwoordelijkheid voor dragen. Maar dat ziet de BBB wellicht anders.

De voorzitter: Mijnheer Queisen.

De heer Queisen (BBB): Nou, wij zien dat breder. En in het verslag komt ook een vergelijking naar voren. Als een gemeente € 1,9 miljoen moet bijdragen en andere gemeenten dragen niet bij, dan mag de Gedeputeerde weleens bij die gemeenten op de trom slaan van: jongens, wat jullie bijdragen is niks. Het mag ook van andere kanten komen.

De voorzitter: Gaat u door met uw betoog?

De heer Queisen (BBB): Ja, dankjewel. Een ander aandachtspunt hier is dat de provinciale steun, in ons inzien, niet evenwichtig over de regio's is gespreid. Zo vallen de provinciale musea Sittard-Geleen, Het Nieuwe Domein, Roermond, het Kuipershuis en Weert, museum W, buiten de provinciale ondersteuning, terwijl deze musea aantoonbaar professioneel worden gerund en ook een duidelijk bovenlokale functie hebben. We roepen dan ook de Gedeputeerde op om als Provincie opnieuw te kijken naar een evenwichtige spreiding van provinciale museumgelden over de regio's in Limburg en met name de regio's die nu niet worden bediend. Tot slot, de gemeenten als Roermond, Weert, Sittard-Geleen subsidiëren ...

De voorzitter: Er is een vraag van mevrouw Absil, CDA, voor u.

Mevrouw Absil (CDA): Ja, via u voorzitter. Mijnheer Queisen, u zei 'tot slot', dus ik dacht dat het misschien nog zou komen. U heeft uitgerekend dat wij ongeveer € 17,5 miljoen uitgeven aan de provinciale musea. En u zegt dat u dat wil verbreden. Bedoelt u dat uit die middelen? Want als dat een 'ja' is, dan hebben wij straks het verhaal van de musea gehoord, dan komen er heel pijnlijke keuzes. Dus dan wordt het saneren. En ik vraag me af of u dat bedoelt.

De heer Queisen (BBB): Nou nee.

De voorzitter: Mijnheer Queisen, via de voorzitter alstublieft.

De heer Queisen (BBB): We onderschrijven echt het belang van de drie musea. Alleen is het ook zo dat we ook verder moeten kijken en ook naar andere musea, ook het belang daarvan.

De voorzitter: U kunt door met uw slotbetoog.

De heer Queisen (BBB): De gemeenten als Roermond, Weert en Sittard-Geleen, die subsidiëren hun musea, respectievelijk het Kuipershuis, W en Het Nieuwe Domein, momenteel met aanzienlijke hoge bedragen dan de gemeenten Maastricht, Venlo en Kerkrade bijdragen aan respectievelijk het Bonnefanten en het Limburgs Museum en het Continium. Zoals eerder gesteld draagt de gemeente Maastricht slechts € 18.000 bij – we horen nu structureel € 30.000 – en de gemeente Venlo € 0, terwijl de gemeente Sittard-Geleen met jaarlijks € 1,9 miljoen haar museum Het Nieuwe Domein subsidieert. Dat is maar liefst 105 maal het bedrag dat ze hier in Maastricht voor het Bonnefanten beschikbaar stellen. Hier in Maastricht is dat € 0,24 per inwoner en de inwoners van Sittard-Geleen dragen maar liefst ruim € 20 bij per inwoner voor hun museum.

De voorzitter: Komt u tot een afronding?

De heer Queisen (BBB): Ja. Nou ja, wij vinden dat juist ... Terwijl gemeenten het meest profiteren ... Het gevolg ... Ja, u maakt me even van de leg af. Ja. Wat het is, is dat we heel grote verschillen zien

in de bijdragen van de gemeenten Venlo, Kerkrade en Maastricht in hun eigen museum. En museums die niet door de Provincie worden gesubsidieerd, in Roermond, Weert en Sittard, ja, daar gaat het vaak om € 20 per inwoner. Dus wij zien dat die verbinding helemaal weg is.

De voorzitter: Mijnheer Van Est heeft een vraag voor u. Mijnheer Van Est, 50PLUS.

De heer Van Est (50PLUS): Het stoort mij nu dat mijnheer Queisen zegt dat Maastricht een eigen museum heeft. Het punt was net dat Maastricht een eigen museum had, maar dat was niet het Bonnefanten. Dat was namelijk een provinciaal museum. Het idee van het Bonnefanten is een provincie-aspect geweest en niet iets van Maastricht. Maastricht heeft andere musea die zij subsidiëren vanuit dat oogpunt. Dus ik vind dat u dat onderscheid moet maken. En dat is ook wat mevrouw Jenneskens net zei: Dit zijn drie provinciale musea die vanuit de Provincie geïnitieerd zijn. Ik snap uw idee wel, maar u moet ook de historie begrijpen dat het Bonnefanten niet door Maastricht geïnitieerd is.

De voorzitter: De heer Queisen.

De heer Queisen (BBB): We geven als voorbeeld Maastricht. We willen gewoon het verschil laten zien tussen de gemeenten waar deze Limburgse musea zijn en andere gemeenten die ook gewoon musea hebben.

De heer Van Est (50PLUS): Ja, maar Maastricht heeft ook andere musea, mijnheer Queisen, waar ze ook een bijdrage aan doen. En omdat Bonnefanten specifiek provinciaal was, hebben ze daar toen heel lang geen subsidie aan gegeven om die redenen. Dat is eigenlijk het goede verhaal. En ik vind nu dat u het een beetje chargeert, alsof er één museum is in Maastricht en dat is niet zo.

De heer Queisen (BBB): Nee, de econo...

De voorzitter: Wij spreken even via de voorzitter. We hebben hier het programma ... We moeten even bij het onderwerp blijven zoals het hier op de agenda staat, denk ik.

De heer Queisen (BBB): Ja, maar eigenlijk wel wat ook in deze verslagen staat: de economische spin-off is voor deze betreffende gemeenten ontzettend groot, maar voor daarbuiten is het minimaal. Dat moet u met mij eens zijn. Want de mensen gaan op het Vrijthof wel wat drinken, maar ik denk dat ze minder snel naar Meerssen gaan. Laat staat nog verder weg.

De voorzitter: Komt u tot een afronding? Of u was tot een afronding?

De heer Queisen (BBB): Ja, de antwoorden op de vragen?

De voorzitter: Heel kort dan.

De heer Queisen (BBB): Vraag 1, dat kunnen we best wel volgen. Vraag 2, van 12 jaar. Dan moeten we kritisch kijken wat dan zowel de financiële als organisatorische gevolgen zijn per museum. En de samenwerking: nou ja, daar zijn we het helemaal mee eens, zeker met die mooie schatkamer die we dan wel voor ogen zien. En wat betreft vraag 4: ja, dan verwijst ik naar wat we net verteld hebben.

De voorzitter: Dank u wel voor uw bijdrage. Dan gaan we door naar het CDA, mevrouw Absil.

Mevrouw Absil (CDA): Dank u wel. Voor het CDA staat voorop dat elke Limburger, jong tot oud, uit Bergen of Brunssum, moet kunnen genieten van onze rijke cultuur, onze tradities, taal en ook van onze kunst en kunsthistorie. Ons cultuuraanbod is mede bepalend voor de aantrekkingskracht om hier te wonen, te werken, te studeren of te recreëren. Cultuur is van groot belang om onszelf te ontwikkelen en elkaar of jezelf te vinden. Cultuur maakt mede sterke gemeenschappen, maar bovenal is het voeding voor de ziel. In dat licht begrijpt u dat wij als CDA trots zijn op al onze musea, ieder die zich daarvoor inzet en deze drie in het bijzonder met een belangrijke historische context op verbinding met Limburg. Dank aan de sprekers voor hun bevlogen verhalen en ambities en de zorgen die ze hebben gedeeld. En die nemen wij als CDA serieus, zowel de ambities als de zorgen. De Staten hebben gevraagd om een duurzaam toekomstperspectief. Wij omarmen de aanbevelingen van het visitatierapport. Wij missen wel in uw aanbiedingsbrief de context, zowel historisch als financieel, als begeleiding van dit rapport. Vandaar ook de technische vragen die we gesteld hebben. Kunt u daarop reflecteren of in de toekomst, want ik voel een vervolg aankomen, meenemen? Wilt u ook ingaan op de vragen die ik net gesteld heb over de indexatie die wij toepassen en hoe dat in of vooral uit de pas loopt met de daadwerkelijke kosten? Ook willen wij van GS weten hoe ze zelf de aanbevelingen van de Visitatiecommissie gaan opvolgen. Dat is net ook al gezegd, want het lijkt een beetje dat u op twee benen hinkt. Want als u zegt: wij willen binnen de kaders blijven. Terwijl er aanbevelingen in het visitatierapport staan om financieel op te plussen. Dus hoe verhoudt zich dat tot elkaar? En dit lijkt ook zo bij de gebouwelijke opgave. Daarin horen wij, wat ons betreft, als goed verhuurder op te treden en zouden lekkages of andere urgente opgaven gewoon opgelost moeten worden, ongeacht de jaarschijven in ons meerjarenonderhoudsplan. Voor overige wensen vragen wij u dit mee te nemen in het meerjarig perspectief en daarbij onderscheid te maken tussen onderhouden of verduurzamen en andere niet noodzakelijke wensen. Wat het CDA betreft, is er daarom, niet alleen voor de musea, maar vooral ook voor onszelf, huiswerk en is dat meerjarig perspectief voor de musea nodig. En dat meerjarig perspectief, dat hopen wij van u te ontvangen met al die vier vragen erin verwerkt en met de opmerkingen zojuist gemaakt. 1: wat is onze visie op de beleidsontwikkeling inzake de provinciale musea gezien de aanbevelingen uit het visitatierapport? Wat ons betreft gaan we vol door met de ambities en de complementaire identiteit veel meer uit te nutten. Qua beleidsontwikkeling zijn vooral de musea zelf aan zet om de aanbevelingen op te volgen. Het rapport laat zien dat ze alle drie uniek zijn en een plek in Limburg, in de Euregio, Nederland of zelfs internationaal hebben. Zorgelijk is dat op deze manier verdergaan, de basis niet meer op orde is. En dat wil zeggen dat er structureel in plaats van incidenteel geld bij moet. Zoek het bij het Rijk, Europa, de Euregio, maar zeker ook bij de gemeenten om te gaan bijdragen. In dit licht, is ook al gezegd, zouden wij graag de status van het Rijksmuseum nog horen. Wij zijn sowieso genooddaakt om onze verplichtingen als verhuurder goed na te komen. 2: de toegang tot 12 jaar gratis zouden wij graag verder onderzocht hebben en in dat toekomstperspectief meegenomen hebben. Voor ons zou het een heel belangrijk doel halen: voor iedere Limburger toegang. Want je kunt juist ieder kind dat museumbezoek. Om heel veel meer bij scholen te leggen, dat is eigenlijk het enige punt waar wij ons in het visitatierapport van afvragen of dat reëel is. Omdat, nou, gewoon ook uit eigen ervaring blijkt dat zelfs een uitje regelen voor scholen al een hele opgave is. Je moet auto's regelen. Je moet het in het lesprogramma zien te krijgen. Dus wij neigen nu naar dat gratis toegang veel effectiever is, maar wij horen daar graag de voor- en nadelen van en ook uiteraard wat dat gaat kosten. Vraag 3: bedrijfsmatige samenwerking zien de musea zelf niet zitten. Te weinig voordeel, dus wat ons betreft daar niet op verdergaan. Het gezamenlijke depot zal verder verkend moeten worden. Dat zou, verwachten wij ook, de verdere samenwerking stimuleren. En voor ons is wel van belang, ook dank aan de wethouder van Roermond, dat andere musea daarvan mee kunnen profiteren. En wat ons betreft ook de schatkamer van Limburg. Nou, heel veel mooier wordt het niet. U vraagt om andere aandachtspunten. Het valt ons op dat de commissie vanuit de exploitatie van de musea denkt terwijl wij willen meegeven dat het doel uit

ons kader 'iedere Limburger met kunst en cultuur in contact brengen' als belangrijkste doel van ons moet blijven ...

De voorzitter: Komt u tot een afronding?

Mevrouw Absil (CDA): En dus niet de oplossing zoeken in meer publieksinkomsten, dus hogere entree, want die entree is voor een gemiddeld gezin of bezoeker soms al best fors. Dus daar zouden wij het liever niet in zoeken. Wat ons betreft dus: complimenten voor het rapport. Maar er hoort wel een vervolgrapport, voor de Gedeputeerde. En wij horen daarop graag zijn reflectie en ook een tijdspad.

De voorzitter: Dank u wel mevrouw Absil. We gaan naar de fractie VVD mevrouw Koopman.

Mevrouw Koopman (VVD): Dank u wel voorzitter. Ja, dank aan alle sprekers van vandaag en felicitaties aan alle musea, natuurlijk, met de complimenten die in het rapport naar voren kwamen. En ook dank voor het ... Ja, we zijn blij met het duidelijke rapport dat ons onder ogen is gekomen van de Visitatiecommissie. Het laat enerzijds natuurlijk zien wat wij allemaal al wisten en weten: we hebben drie provinciale musea die een relevant cultureel fundament vormen binnen dat cultuursysteem dat wij hebben. Maar het laat ook dat spanningsveld zien tussen de basistaken, de ambitie en daadwerkelijke uitvoeringskracht. Als de musea in de Exploitatiebeschikking 2025 moeten aangeven hoe en wanneer zij de aanbevelingen van de Visitatiecommissie vorm en inhoud gaan geven, dan zullen zij moeten weten op hoeveel middelen zij kunnen rekenen. Eigenlijk, ja, als je als een van de latere sprekers bent dan is er al zoveel geweest. Heel vervelend. Maar goed. Dat zou dan, gezien de verwachte tekorten, betekenen dat er gesneden zou moeten worden in hetgeen zij willen en kunnen uitvoeren. En deze optie zou dus inhouden dat, als er niets verandert, ze dus de tering naar de nering zouden moeten gaan zetten. En in dat kader, even naar de nering kijkend: we lazen ook in de stukken van gesprekken met gemeenten, die de Gedeputeerde reeds heeft gevoerd, zijn er extra financiële mogelijkheden ontstaan door uw gesprekken met de gemeenten – wij denken positief – waarin dus die musea gevestigd zijn. Is duidelijk geworden wat het deze gemeenten waard is dat deze musea gevestigd zijn in hun gemeenten? Zijn zij bijvoorbeeld bereid om bij te dragen aan gratis toegang tot 12 jaar? En dan nog even terug naar de basisexploitatie en dan die indexatie en dan de inflatie. Dat het uit de pas loopt, dat is natuurlijk ontzettend zorgelijk. Wat bent u, Gedeputeerde, van plan om te doen om dit verschil recht te trekken? Heeft u daar een plan voor? Verder even kijken. In het rapport is een aantal overeenkomstigheden met betrekking tot waar die musea tegenaan lopen. Dus gebouw, energie, personeelsbeleid. En ten aanzien van gebouw en energie heeft de VVD nog de volgende vragen. Hebben de musea hun energiecompensatie al toegekend gekregen? Omdat dit een bepaalde druk geeft op hun cashflow waren wij daar benieuwd naar. En mocht in de toekomst wederom voor zo een compensatie gekozen worden, of daar dan een bepaalde datum aan gekoppeld kan worden, zodat voor hen ook duidelijk is wanneer ze ergens op kunnen rekenen. De focus bij de meerjarenonderhoudsplannen en de bijbehorende budgetten ligt op veiligheid, behoud van functionaliteit en duurzaamheid. Aanvullende middelen zouden nodig zijn voor grote investeringen die buiten de zojuist genoemde zaken vallen. Heeft u met gemeenten waarin de musea gevestigd zijn, gesproken over investeringen van hun zijde dan wel hun rol ten aanzien van het verbeteren van de esthetische uitstraling? En zo ja: wat zijn deze bevindingen? En even een feitjesvraag eigenlijk: horen bij de huisvesting ook de toegangscontrole en de beveiligingsinstallaties? Ten aanzien van het personeelsbeleid: de uitvoering van gratis toegang tot 12 jaar zal een vergroting van de werkdruk betekenen bij het Discovery Museum en ook weer een druk geven op de inkomsten – dus een inkomstenderving geven – en ook zorgen voor een ongelijk speelveld met overige musea in Limburg. Ik zou dan heel graag zien dat daar, als je dit wil gaan overwegen, goed naar gekeken wordt wat de

consequenties zijn en of daar misschien ook nog een ander aspect in kan mee worden genomen. Dat is bijvoorbeeld dat de Provincie kan helpen met een strategie voor educatie. Dat zou misschien ook een helpende kant zijn aan educatie.

De voorzitter: Komt u tot een afronding, mevrouw Koopman?

Mevrouw Koopman (VVD): Jazeker. Kan de Provincie ook de connectiefacilitator zijn? En kan de Provincie dan bijvoorbeeld iets betekenen met bijvoorbeeld de inzet van een wetenschappelijk medewerker of het YOUNG OFFICE-deel van Bonnefanten? Ja. U wilt nog antwoorden op de vier vragen. Dus ja, als u die niet wil horen.

De voorzitter: U heeft me beloofd dat het korte vragen waren.

Mevrouw Koopman (VVD): Ja, ik kan kort zijn. Eigenlijk PvdA, D66 en CDA hebben het heel mooi verwoord bij vraag 1. Vraag 2 ben ik al op teruggekomen ten aanzien van de gratis toegang van 12 jaar. Dan de bedrijfsmatige samenwerking. Eigenlijk zoals het CDA ook aangaf, dat de musea dat eigenlijk ook niet direct zagen zitten. Het collectiedepot, dat vind ik natuurlijk fantastisch, de schatkamer, om daar inderdaad gezamenlijk in op te trekken, om dat te onderzoeken. Niet alleen met gemeenten en musea, maar misschien ook nog zelfs provincie Brabant. Dat zou ook nog kunnen. En als laatste vraag 4. De andere aandachtspunten die we mee moeten nemen – nu komt mijn waslijst, nee hoor, grapje – de lobby voor het Rijksmuseum, dat er minstens één van onze provinciale musea daarvoor weer op de kaart wordt gezet, onder de neus gewreven enzovoorts. De financiële participatie van de vestigingsgemeenten, die geven we u mee. En er werd eigenlijk nog in het visitatierapport gesproken over de mogelijkheid van de cao-aanpassing. Wij willen meegeven dat dat juist misschien een onderscheidende factor kan zijn waardoor deze musea heel mooie mensen kunnen aantrekken, omdat ze onderscheidend zijn op de arbeidsmarkt. Dank u wel.

De voorzitter: Dank u wel, mevrouw Koopman. We gaan naar de fractie JA21, mijnheer Beckers.

De heer Beckers (JA21): Dank u wel, voorzitter. Laat ik beginnen met te zeggen dat wij trots zijn op onze musea. Ze hebben veel waarde voor bezoekers, voor scholen en voor onze provincie. Maar als je dit rapport leest, dan zie je ook dat er grote vragen op tafel liggen over geld, over inhoud en over wat we als Provincie wel en niet moeten doen. Alle drie de musea geven aan structureel meer geld nodig te hebben. Dat roept bij ons vragen op. Natuurlijk, cultuur mag wat kosten. Ambitie is mooi, maar alleen als die past bij wat er kan. We moeten helderder zeggen dat we best willen steunen, maar dat er wel iets tegenover moet staan. Efficiency, verantwoordelijkheid en realistische plannen. Het zou dus eigenlijk nooit een blank check mogen zijn. Maar aan de andere kant loopt de Provincie blijkbaar dus wel achter met indexatie. Maar als we deze gelijk trekken, is het dan wel genoeg? Daar lijkt het vooralsnog niet op. Als lokale overheden afwezig blijven bij de rekening, kunnen wij niet altijd de reddende engel zijn. Dan het onderhoud en de gebouwen. Natuurlijk moeten de musea veilig en toekomstbestendig zijn, maar duurzaamheid is geen doel op zich. We moeten vooral kijken naar wat nodig is, zoals het waterprobleem bij het Limburgs Museum. Dat moet snel opgelost worden. Maar laten we niet automatisch in elke energiemaatregel investeren. Groen beleid is prima, zolang het ook gewoon slim en rendabel beleid is. Vooral als het aankomt op energie, want daar lijken de kosten ook uit de pas te lopen. Wat betreft de samenwerking tussen de musea zegt de commissie terecht dat een gezamenlijke backoffice waarschijnlijk meer overleg oplevert dan winst. En dat hoeven wij dus niet te forceren. Maar samen een depot opzetten, dat klinkt bij ons voor JA21 wel logisch, mits dat daadwerkelijk kosten bespaart en zorgt voor beter ... [5:14:21]. Dan moet daar serieus naar gekeken worden. En het is nog beter als andere musea ook kunnen aansluiten, zoals de insprekers al

aangaven. En dan verder nog de gratis toegang tot 12 jaar. Ja, dat klinkt sympathiek, maar zoals de andere sprekers ook zeiden: het maakt niet uit links of rechts, het kost geld. En dat is gewoon even kijken in welke vorm je het wil doen. En dan is de vraag op welke manier je de meeste bezoekers naar de musea toetrekt. Ja, dat was hem. Dank u wel.

De voorzitter: Dank u wel, mijnheer Beckers. We gaan tot slot naar de fractie van Forum voor Democratie, mijnheer Jacobs.

De heer Jacobs (Forum voor Democratie): Dank u wel, voorzitter. Uiteraard spreken wij ook onze waardering uit voor de insprekers, voor wat de musea doen voor de cultuur in Limburg. Ja, ik heb wel een aantal kritische vragen in die zin. Ik hoorde bijvoorbeeld, de eerste of de tweede inspreker was dat, die gaf aan dat de personeelskosten met 15% zijn gestegen en dat ze last hebben gehad van de hoge energielasten. Ja goed, dat is wel bekend. Ik snap dat je een museum niet kunt vergelijken met een echte ondernemer. Maar goed, als ik nou bijvoorbeeld een horecaondernemer heb, die heeft ook de afgelopen jaren heel veel last gehad. Het begon met corona, daarna met de energietoeslag en die heeft ook behoorlijk in zijn cao verhogingen gehad. Die heeft ook ten minste te maken gehad met die 15%. Ik hoorde hier een opmerking vallen dat de koek groter moet. Ja goed, een horecaondernemer, als ik die weer als voorbeeld mag pakken, die kan op twee manieren zijn koek groter maken op het moment dat hij te maken heeft met dergelijke kosten. Dat hij aan de ene kant zegt: mijn omzet moet omhoog, dus mijn biefstuk moet van € 15 naar € 17,50. Als ik dan kijk – ik kom niet vaak in musea, moet ik eerlijk bekennen – maar, volgens mij, ligt een prijskaartje – correct me if I'm wrong – van de musea ongeveer rond de € 12,50. Ik pak als voorbeeld € 12,50. Als ik dan mijn personeelskosten, die met 15% zijn gestegen, compenseer en doorbereken in mijn entreprijs, dan ga ik voor een kaartje in plaats van € 12,50 € 14,38 betalen. En dan denk ik: ja, goed, als ik zoveel waarde hecht aan museumbezoek – als ik dat zou zijn – zou het me dan niet waard zijn om in plaats van een toegangkaartje voor € 12,50 te krijgen maar € 14,38? Dus ik snap dat een museum aan de ene kant een structurele subsidie wil, maar aan de andere kant denk ik ook – en ik ken de jaarrekeningen van die musea niet – dat we ook heel kritisch moeten gaan kijken hoe die kostenstructuur er in dat museum uit ziet, want wellicht is daar ook nog wat te halen. Kijk, als ik het even af mag maken. Op het moment dat ... En dan ga ik weer terug naar die horecaondernemer: als hij zijn kostenstructuur niet aanpast of zijn prijs van het biefstuk niet aanpast, ja, wat gaat er uiteindelijk gebeuren? Ja, dan gaat hij failliet. Ik zag een interruptie.

De voorzitter: Mevrouw Jenneskens heeft een vraag voor u.

Mevrouw Jenneskens (D66): Voorzitter, de heer Jacobs van Forum voor Democratie die benoemt dat hij de kostenstructuur niet kent. Dat staat niet alleen online – dat benoemde ik net al eerder – dat staat ook voor een deel gewoon in het visitatierapport. Dus ik vraag me eigenlijk af waar ik naar aan het luisteren ben, want ... Een museum is geen cultuurcafé. Er worden in al onze musea, volgens mij, geen biefstukken gebakken en de informatie waar u allerlei al dan niet terecht kritische vragen over stelt, die staan in het rapport dat wij bespreken. Dus mijn vraag is eigenlijk ... U zegt: ik ken de kostenstructuur niet. Waarom heeft u die dan niet gelezen? Want dan had u, volgens mij, een betere analyse kunnen maken en hadden we het ergens over kunnen hebben.

De voorzitter: Mijnheer Jacobs.

De heer Jacobs (Forum voor Democratie): Ik bedoel de kostenstructuur tot in detail. Want het is niet zo dat je een opstelling hebt van een kostenstructuur. Dat zou je breder moeten zien en dan zou je de toelichting moeten bekijken. En wat u net aangeeft over het biefstuk: u snapt wat ik daarmee wil

zeggen. Ik wil er als enige mee zeggen: op het moment dat een prijskaartje van € 12,50 naar € 14,38 gaat, op het moment dat het een bezoeker dat niet waard is, dan kun je je afvragen hoe graag we nou naar dat museum willen gaan. Dat is alles wat ik daarmee heb willen zeggen.

De voorzitter: Mevrouw Jetten?

Mevrouw Jetten (GroenLinks): Ja, dank u wel, voorzitter.

De voorzitter: O, pardon, ik had het niet in de gaten. Sorry, mevrouw Jenneskens heeft een vervolgvraag.

Mevrouw Jenneskens (D66): Ja, maar voorzitter, dan toch. Als we op de biefstukmetafoor doorgaan, dan ... Als wij zeggen dat we graag meer bezoekers willen en dat meer mensen kennismaken van deze prachtige biefstuk, dan zal die horecaondernemer toch ook bedenken dat de kleinste kans om meer mensen te krijgen, is als je die biefstuk veel duurder maakt. Dus ik snap eigenlijk nog steeds niet wat nu uw oproep is met die kostenstructuur. Want de feiten die u zoekt, die staan al online. En u zegt eigenlijk: dan maak ik het maar duurder, want dat moet het product dan maar waard zijn. Dat snap ik gewoon niet.

De voorzitter: Mijnheer Jacobs.

De heer Jacobs (Forum voor Democratie): Nou, goed, volgens mij is het niet zo moeilijk te begrijpen. Er zijn drie opties in mijn visie. En dan is de makkelijkste optie – en die zal u kiezen – we gooien er gewoon structureel meer geld tegenaan. Ik zie nog twee andere opties. En dat is één optie ... Nogmaals, als ik een entreekaartje heb van € 12,50 – ik maak het gewoon heel concreet – naar € 14,38. Als dat een museumbezoek niet waard is, ja goed, dan vraag ik me af hoe graag mensen naar musea gaan. En ook in – laat ik het zeggen – een gewoon bedrijf, een private onderneming, die moet, op het moment dat het minder gaat, zal die toch kritisch moeten kijken naar haar kosten. Anders overleeft die niet. En ik snap dat u de meest makkelijke weg kiest en zegt van: weet u wat, we gooien er gewoon weer een pot subsidie tegenaan. En ik zeg – ja, die weg die kies ik – we kunnen kijken naar meer subsidie, maar we kunnen ook die andere twee wegen bewandelen. Dat is alles wat ik hier probeer te bepleiten.

De voorzitter: Mevrouw Jenneskens?

Mevrouw Jenneskens (D66): Ja, voorzitter. Als het gaat over het kiezen van de makkelijkste weg, was mijn oproep vooral: de cijfers die u zoekt die staan er al. Dus als u de makkelijkste weg wil kiezen, zou ik u willen vragen om voor de volgende commissie in ieder geval kennis te nemen van die cijfers, want dan praten we niet zo ins Blaue hinein.

De voorzitter: En wat is uw vraag, mevrouw Jenneskens?

Mevrouw Jenneskens (D66): Sorry, excuus, voorzitter. Deelt u die opvatting dat dat misschien een fijnere manier van vergaderen is?

De voorzitter: Mijnheer Jacobs.

De heer Jacobs (Forum voor Democratie): Nee, die opvatting deel ik totaal niet. Kijk, als u een stuk papier heeft, dan weet u echt niet wat nu tot in detail die cijfers zijn. Dat is gewoon ... Ja goed, ik werk dagelijks met cijfers. Dus ja goed, dat u dat niet weet, daar kunt u verder ook niks aan doen.

De voorzitter: Er is ook een vraag voor u van mevrouw Jetten.

Mevrouw Jetten (GroenLinks): Ja, dank u wel, voorzitter. Wat mij stoort aan de bijdrage van Forum voor Democratie is dat hier appels met peren vergeleken worden. Een onderneming, bijvoorbeeld een horecaonderneming, is niet te vergelijken met een museum. En de prijs van het biefstuk kun je omhoog gooien en dan kun je wel of niet beslissen om die horecagelegenheid te bezoeken. De prijs van een kaartje van een culturele instelling verhogen, betekent misschien dat je minder bezoekers krijgt, maar dat je het ook minder toegankelijk maakt, minder laagdrempelig en dat je niet meer cultuur, onze rijke Limburgse cultuur, toegankelijk stelt voor alle Limburgers. En ik vraag mij af waarom u deze vergelijking maakt. Want nogmaals: het zijn appels met peren. Een bedrijf heeft een heel andere bedrijfsvoering dan een museum en een heel andere taak. En de taak van een museum is veel breder. Bent u het met mij eens?

De voorzitter: Mijnheer Jacobs.

De heer Jacobs (Forum voor Democratie): Ja goed, dat ben ik niet met u eens. Ik zou alleen een vraag aan u willen stellen. U gaat graag naar het museum, ik weet het even niet, maar de prijs wordt verhoogd van € 12,50 naar € 14,38. Zou dat voor u betekenen dat u niet meer naar een museum gaat?

De voorzitter: Het is niet de bedoeling dat we wedervragen gaan stellen. Het is de bedoeling dat u uw betoog afmaakt. Heeft u een vervolgvraag mevrouw Jetten? Anders mag mijnheer Jacobs zijn betoog afmaken.

Mevrouw Jetten (GroenLinks): Ik heb geen vervolgvraag, maar ik zie dat ik totaal geen antwoord op mijn vraag krijg en daar baal ik van. Want het is echt, nogmaals, appels met peren vergelijken en zo weet ik er ook nog wel een paar.

De voorzitter: Mijnheer Jacobs.

De heer Jacobs (Forum voor Democratie): Daar mag ik wel op reageren, hè? Volgens mij, toen ik mijn betoog begon, toen zei ik dat je dat natuurlijk niet helemaal een-op-een kunt trekken, een bedrijf. Dat zei ik ook van tevoren. Alleen, ik heb duidelijk in mijn betoog proberen te zeggen dat ik drie opties zie wat we hier moeten doen. En dat kan een combinatie van opties zijn. Maar u kiest de makkelijke weg: we gooien er gewoon weer een sloot geld in. Ik zeg dat we misschien ook eens kritisch moeten kijken naar de kostenstructuur en misschien moeten we kijken of het nou echt zo is – volgens mij zijn daar ook onderzoeken van – dat als een prijskaartje 15% omhooggaat, dat we zoveel minder museumbezoekers hebben. Ik ken die onderzoeken niet. Daar zullen onderzoeken van zijn. Die heb ik nu niet paraat, maar dat is alles wat ik hier probeer te betogen.

De voorzitter: Ik stel voor dat we even teruggaan naar het agendaonderwerp en daarmee de heer Jacobs zijn betoog af laten maken.

De heer Jacobs (Forum voor Democratie): Ik zal de vier vragen even doorlopen, voorzitter. Dat is de vraag 1. Dat is dat de Visitatiecommissie een oproep doet aan de Provincie om structureel te

blijven investeren in deze musea. Onze benadering is dat we die instelling helpen om op eigen benen te staan, niet door eindeloze subsidielijnen, maar door kaders te bieden waarbinnen zij hun zelfstandigheid versterken. Wat ons betreft ligt de rol van de overheid in dezen, van de Provincie in dezen, vooral in het onderhoud van de gebouwen, in het stimuleren van partnerschappen met onderwijs en bedrijfsleven en in het creëren van ruimte voor ondernemerschap. Vraag 2: de gratis toegang tot 12 jaar. Ik heb dat net al aangegeven. Ja goed, mevrouw Jenneskens was het ook met mij eens: gratis bestaat niet. Als we alle kinderen tot 12 jaar gratis toegang geven dan subsidiëren we ook gezinnen die prima zelf een kaartje kunnen betalen. Dat is in onze ogen niet doelmatig. In plaats daarvan pleiten wij voor een systeem van gerichte ondersteuning, denk aan kortingspassen of samenwerking met scholen in wijken waar de drempel wel hoog is. Vraag 3: de bedrijfsmatige samenwerking. De commissie noemt mogelijkheden voor langere samenwerking tussen de musea, vooral op backoffice-processen of via een gezamenlijk depot. Voor ons is dat prima om te verkennen, maar dan wel op zakelijke gronden en niet vanuit goedbedoelde symboliek, maar vanuit een kosten-batenanalyse. Verplicht samenwerken zonder schaalvoordelen leidt tot verdere bureaucratie en afstemming die ten koste gaat van het primaire proces. En dan de laatste vraag, voorzitter, de overige aandachtspunten. Wat ons betreft moet de Provincie zich richten op het versterken van het ondernemend vermogen van musea. Geef ze ondersteuning in fondsenwerving en geef ze bijvoorbeeld ruimte aan commercieel aanbod. Tegelijkertijd – en dat vinden we wel heel belangrijk – wees transparant. Laten we duidelijke prestatieafspraken maken over bezoekersaantallen, publieksbereik en financiële weerbaarheid. Alleen zo kunnen we verantwoording afleggen over het geld van de Limburgse belastingbetaler. Dank u voorzitter.

De voorzitter: Dank u wel voor de inbreng mijnheer Jacobs. We gaan direct door naar de beantwoording van de vragen door de Gedeputeerde. Ik geef het woord aan mijnheer Kuntzelaers en die heeft daarvoor 37 minuten en ik hoop dat hij misschien wel sneller klaar is.

Gedeputeerde Kuntzelaers: Voorzitter, ik ga u die illusie meteen wegnemen. Ik ga die tijd maximaal benutten en dan nog beroep doen op uw flexibiliteit om nog wat extra minuten daaraan toe te voegen. Nee. Het is altijd fijn om van gedachten te wisselen over cultuur en in dit geval over het museumbestel dat wij hier in de provincie hebben met zijn allen. Dank je wel Thomas voor de koffie. Dat is nodig. Laat ik beginnen met het bedanken van de commissie die een grondige exercitie heeft gedaan om te kijken naar het functioneren van onze musea in al die diversiteit van vragen die er liggen rondom het museumbestel. En daarin ook met name eerst te beginnen met het koesteren van de enorme positieve lijn die daar is ingezet, de waardering die er is voor onze musea. Want het CDA, mevrouw Absil, die benoemde dat al en ik realiseer me dat, als wij in de toekomst gaan spreken over musea, context inderdaad een waardevolle toevoeging zou kunnen zijn bij een visitatierapport. En dat is niet een tekortkoming van de commissie, maar misschien een perspectief dat wat vaker gedeeld mag worden hier in huis. Waarom hebben wij drie provinciale musea? En hoe is dat geheel tot stand gekomen? Laat ik in ieder geval beginnen met dat wij als Limburg, in het bijzonder, onze eigen cultuur, onze geschiedenis enorm koesteren. En dat we met elkaar gezegd hebben dat wij dat omarmen en dat wij dat ook willen doorgeven aan generaties die hierna komen. Wij willen dit delen met onze eigen inwoners en wij willen ook de stukken die daarbij horen uit dat verleden, die willen wij conserveren en behouden en ook tentoonstellen. En daarvoor hebben wij drie musea in het leven geroepen om die in een mooie, goed verdeelde samenstelling over de provincie te kunnen delen met de inwoners. U zult met mij begrijpen: niet ieder dorp of iedere kern kan zijn eigen museum hebben, maar we hebben een zo goed mogelijke spreiding geprobeerd te vinden natuurlijk in onze provincie. En zo breng je kunst en cultuur dichtbij. En dat gaat enerzijds over het historische deel, dat natuurlijk behouden dient te blijven. Het stukje identiteit dat je met elkaar wil uitdragen en vasthouden. Maar dat gaat ook over een spiegel op de hedendaagse samenleving zijn. Hoe is ons verleden tot stand

gekomen? Waar heeft dat ons gebracht? Waar staan wij nu? En wat betekent ons verleden voor de manier waarop we naar het heden en naar de toekomst toe kijken? Daarvoor zijn musea uitermate geschikt. Het zijn plekken waar al die stukjes uit ons verleden samenkomen, die die educatieve plek bieden waar kinderen kunnen leren en waar ook mensen kunnen genieten, die daar in hun vrije tijd wel voor kiezen – en dan gaat het toch een beetje naar het biefstuk van Forum voor Democratie – die daar als kers op de taart inderdaad nog van kunnen zeggen: wij vinden dat nog extra leuk, wij komen ook nog kijken. Maar het zit met name in het feit dat wij dit koesteren voor onze eigen bevolking, voor onze eigen toekomstige generaties, dat wij drie musea in het leven hebben. En daarom investeren we ook jaarlijks substantieel geld om onze eigen geschiedenis, om onze eigen identiteit, om ons eigen verhaal intact te houden. Als je wil dat we het verhaal van Limburg blijven vertellen nu en in de toekomst, dan is investeren in onze musea een van de meest kansrijke methoden om onze eigen identiteit uit te dragen. En daarvoor dank ik dan ook de musea die een enorm belangrijke rol spelen in dat grotere geheel en die zowel op provinciaal niveau, dus in de gemeenschappen waar ze thuis horen, van groot belang zijn, maar ook ... Volgens mij waren de stukken uit de internationale pers over een aantal tentoonstellingen van het Bonnefanten ook uitermate lovend. Dus je weet je eigen identiteit en je eigen verhaal op een manier te vertellen zodat men zelfs in New York en ergens in de grote kranten in Duitsland schrijft dat de manier waarop wij dat hier vertellen een inspirerende manier is om mensen in contact te brengen met de verhalen die kunst en cultuur in een regio kunnen losmaken. Dat is de reden waarom we drie musea hebben. En omdat we die drie musea koesteren, sturen we één keer in de zoveel tijd een Visitatiecommissie daarnaartoe om te kijken of het allemaal nog loopt zoals het moet lopen. En de commissie heeft daar uitstekend werk in geleverd en ons ook wel de spiegel voorgehouden. Want als wij als provinciebestuur, als Provinciale Staten, dit zo belangrijk vinden, dan moet je natuurlijk ook zorgen dat het goed gefaciliteerd wordt. En er zit wel een aantal aandachtspunten bij waar ook wij als College van denken: nou, daar moeten we eens goed en kritisch naar kijken. Door enkelen van u al genoemd: het beheer van de gebouwen. Nou, er is een aantal incidenten geweest in de afgelopen tijd die gewoon op korte termijn oplossingen behoeven, maar ook waarvan je zegt: laten we met elkaar kijken dat je in het langjarig onderhoud ook problemen daaromtrent tackelt. En dat is een punt waar we echt met elkaar aan de slag moeten en ook al zijn. Ik durf ook wel de stelling aan dat we op dat punt goed met elkaar in overleg zijn en kijken waar we hier de winstpunten kunnen halen. Het grote spanningsveld, waar we ook hier met elkaar vandaag de meeste gedachten over gewisseld hebben, is de basisfinanciering. Omdat wij deze bepaalde taken verwachten van de musea, en dat zij ook daar invulling aan moeten kunnen geven, daar zit een bepaalde financiering aan gekoppeld. En in de afgelopen vier jaar loopt de indexatie die wij betalen niet synchroon met de inflatie die er in de samenleving is. En daardoor, als je de verwachtingen hier houdt en de betalingen daar, ontstaat daar een spanningsveld. En in de afgelopen jaren hebben we een aantal keer incidenteel bijgelapt om die hiaten die daar zijn te kunnen compenseren, maar de vraag die u hier vandaag ook duidelijk stelt aan het bestuur is om nu met een structurele oplossing te komen. Ja, die voelen wij ook wel. En het is ook niet geheel onverwacht voor iedereen die het visitatierapport gelezen heeft, dat de conclusie is: ga nou eens op zoek naar hoe je omgaat met die tekorten, die substantieel zijn per museum. Ik denk dat ik de oproep die ik hier zo, als ik die breed samenvat, tot mij neem. **Ik zeg u toe dat we aan het einde van dit jaar, of begin volgend jaar, gaan komen met een stuk van helder museumbeleid, waarin we ook de zaken die hier geadresseerd worden vandaag aan u voorleggen met een financiële onderbouwing.** Want er zal op één manier een oplossing gevonden moeten worden voor de dilemma's die we hier met elkaar vandaag ook gewisseld hebben en de punten die door de Visitatiecommissie zijn geconstateerd. **Ik neem in dat proces ook mee het onderzoek naar het depot dat genoemd wordt.** En misschien zit daar ook wel – en dan kijk ik toch even naar de heer Queisen van de BBB – het punt waar we samenkomen. Wij hebben als Provincie natuurlijk de verantwoordelijkheid voor die drie grote musea en misschien kan onze gemeenschappelijke depotfunctie, als je daarnaartoe wilt, ook een brug

vormen voor die kleinere musea, dat zij kunnen profiteren, om het maar zo te zeggen, van de voorzieningen die wij toch willen creëren voor de grote musea. Om daar die topstukken die zij hebben ook onder te brengen. Want om kunststukken op een goede manier te bewaren, heb je echt serieuze voorzieningen nodig zodat je niet je prachtige stukken opgevreten ziet worden door de houtworm of dat je ze ziet wegschimmelen ergens in een kelder. Dat zijn echt omstandigheden die je met serieuze investeringen zult moeten realiseren. Ik zeg u ...

De voorzitter: Mevrouw Jenneskens heeft een vraag voor u.

Mevrouw Jenneskens (D66): Ja, voorzitter, ik had nog een vraag over wanneer dat stuk er kwam. Eigenlijk zit mijn vraag hierin: we verwachten dat de musea een plan maken om om te gaan met de aanbevelingen van de Visitatiecommissie, maar dat is voor hen natuurlijk niet te doen als ze niet weten wat hun structurele financiering wordt. Dus ik zou heel graag op korte termijn in ieder geval, het stuk rondom die financiering doen en ik kan me voorstellen dat het uitzoekwerk rondom het depot wat meer tijd vraagt. Dus mijn vraag was eigenlijk: moeten ze per se samen? Want ik ben met allebei de toezeggingen heel blij, maar ik zou heel graag willen dat we of voor de Voorjaarsnota of in ieder geval ... Zodat we in de begroting voor het volgende kalenderjaar dit ook fatsoenlijk en structureel kunnen regelen. Dan is het wel fijn als we niet een onderzoek naar een depot doen dat in november is afgerond. Dus ik zat even te zoeken naar de timing en of het haalbaar is om ze allebei tegelijkertijd te doen of dat het anders dan toch slimmer is om ze los te knippen. Dat was mijn vraag.

De voorzitter: Gedeputeerde.

Gedeputeerde Kuntzelaers: Ja, dank u wel, voorzitter. Ik denk dat er twee zaken zijn. A, wij hebben de tijd nodig. Ik zei net dat er einde van het jaar een stuk zou kunnen zijn. Daarin zou ik wel graag de integraliteit opzoeken tussen de vraagstukken die we hier met elkaar hebben. Dus zowel de structurele financiering als het vraagstuk rond het depot, maar ik neem daar ook gewoon even de vervolgvragen rondom gratis toegang voor kinderen onder de 12 jaar et cetera in mee. Dat brengt ons natuurlijk bij een dilemma – ik zie mevrouw Jenneskens puzzelend kijken – want stel dat we een structurele oplossing, zeg ik even, een structurele koers weten te vinden voor 2026 en verder, dan betekent dat dat 2025 nog een dilemma is. Ik zag heel veel enthousiasme bij mevrouw Koopman en bij u ook al, om in ieder geval misschien dan naar een incidentele oplossing nu toe te gaan, zodat je die structurele oplossing ook gedegen kunt maken. Want laten we niet doen alsof dit onderwerp zich leent voor snelle klappen en makkelijke oplossingen. Geef ons ook de tijd om naar die structurele oplossing toe te werken. En mocht u heel veel enthousiasme voelen bij een oplossing nu, dan geef ik u de ruimte om, als u heel graag daar een motie toe wil indienen, dat te regelen voor dit jaar. Dan krijgt u die eer en anders gaan wij zelf zoeken, maar de vraag is hoe u dat voor zich ziet. Maar wat mij betreft een structurele oplossing voor 2026 en verder. En voor dit jaar hebben we echt nog uitzoekwerk te doen hoe we dit incidenteel voor dit jaar gaan proberen op te lossen. En dat is nog geen gelopen race, want ook ik moet me nog tot mijn collega's verhouden om te zoeken naar eventuele financiële middelen voor dit jaar.

De voorzitter: Mevrouw Jenneskens.

Mevrouw Jenneskens (D66): Ja voorzitter, het klinkt allemaal heel mooi dat we iets structureels doen, maar we hebben dit jaar al een tekort en we moeten toch in onze begroting in oktober en november wel gaan regelen dat we dat voor '26 vastzetten. Dus ik snap wel de gedegenheid en dergelijke, maar de afgelopen jaren heeft de Provincie een aanvullende subsidie gegeven omdat ze zagen dat de indexatie en de kosten uit elkaar liepen. Gaan we dan nu nog een

keer? Want we weten het al. Dus ik vraag me heel even af, financieel gezien, als we iets voor '26 willen, moet dat in september/oktober al in de begroting staan. En dan is even de vraag: gaan we dan in september en oktober een ... [5:38:16] opnemen in de begroting? Moeten we dat met een motie of amendement gaan regelen? Of gaan we ...? In de timing klopt het niet, want we hebben dit jaar al een probleem. En willen we het fatsoenlijk regelen voor volgend jaar, moeten we daar in september uit zijn. Dus mijn vraag aan de Gedeputeerde is eigenlijk: wat is er nu nog nodig om in ieder geval een goede inschatting te maken van die financiële vraag om in ieder geval voor dit jaar en volgend jaar daar al iets van rust, zodat de musea ook verder kunnen? En dan kunnen we de inhoudelijke beleidsdiscussie, wat mij betreft, later voeren of zo. Maar ik zoek nog even naar ... Ik heb heel veel woorden nodig om te zeggen eigenlijk: volgens mij moeten we dit gewoon geregeld hebben voor de begroting. Is de Gedeputeerde dat met mij eens? En zo ja: hoe moet dat dan?

De voorzitter: Gedeputeerde.

Gedeputeerde Kuntzelaers: Dank u wel voorzitter. Beleid voor de lange toekomst, structureel beleid, moet natuurlijk verankerd worden in een begroting. Maar op het moment dat wij in december, in augustus, in maart een beleidskeuze maken met daaronder financiering, dan wordt die gewoon verwerkt bij het eerstvolgende P&C-document. Dus op het moment dat je een keuze maakt, wordt die in de volgende stap in de begroting aangepast of toegevoegd. Dus wat dat betreft ... Ik snap dat u de behoefte heeft om die stappen precies parallel te laten lopen aan de P&C-cyclus, maar op het moment dat wij beleid met elkaar bespreken – en dus ook de langetermijnvisie op het gebied van musea willen behartigen – kan dat in principe. U heeft die ruimte om dat op elk moment te doen en als daar een financiële keuze aan ten grondslag ligt, dan wordt die gewoon verwerkt in een stap die daarna komt. Dus dat kan. Het probleem van nu ... En ik zie mevrouw Jenneskens fronsen omdat ze worstelt met het vraagstuk van vandaag. Ja er zijn eigenlijk twee smaken in dit verhaal. Of er komt een opdracht om dit jaar nog te zorgen voor een incidentele oplossing voor de musea, zodat we kunnen werken aan die structurele. Of de musea moeten dit jaar pijn pakken en hopen dat er een goede structurele oplossing komt. En de vraag is ook: wat willen de Staten zelf? Willen de Staten meewerken aan een oplossing waarin ze zeggen: wij kiezen voor dit jaar voor een incidentele oplossing en daarna mogelijk voor een structurele? Of u zegt: pak dit jaar maar wat pijn en dan kijken we naar de structurele oplossing daarna. Dus dat kan allebei. Het een doet alleen meer pijn dan het ander.

De voorzitter: Een vervolgvraag.

Mevrouw Jenneskens (D66): Ja, maar voorzitter, we hebben een visitatierapport. Dat zagen we aankomen. We zeggen tegen de musea dat zij iets moeten doen met de aanbevelingen uit het visitatierapport. Waarom kunnen wij dat dan zelf niet? Wat hebben wij dan nu nog nodig? Want het visitatierapport is, volgens mij, heel helder. Het vorige visitatierapport concludeerde hetzelfde. En we hebben zelf in de afgelopen jaren al gecompenseerd, omdat de belangrijkste conclusie van het visitatierapport is dat onze indexatie niet klopt met de verhoging van de kosten. Dus mijn vraag is eigenlijk ... Ik wil al heel lang ... et cetera. En wat is het ons als Staten waard? Maar we hebben nu een rapport. U zegt zelf dat u met een voorstel komt. En toch moet dat dan blijkbaar nog heel lang duren. Dus wat missen wij dan nu vandaag om die stap te kunnen zetten naar een structurele oplossing? Want anders blijven we elk jaar soebatten en met moties of wat dan ook. En dat vind ik niet zo een goed idee.

De voorzitter: Gedeputeerde.

Gedeputeerde Kuntzelaers: Dank u wel, voorzitter. Om een antwoord te kunnen geven op de vragen die ik hier vandaag neerleg ... Laten we maar eens eerst zeggen: ik zou graag museumbeleid vaststellen waarin we consensus weten te vinden met de groep die hier vandaag bij elkaar zit, waarom we musea hebben en hoe we daarmee om willen gaan naar de nabije toekomst. Dat is één. Een tweede is: de praktische oplossingen voor de indexatievraagstukken. Dus welke bedragen zijn we bereid om zelf in te boeken naar de toekomst toe? En dat is best wel een puzzel, want u vraagt om structureel geld uit de begroting van de Provincie. En ik geloof dat het mijnheer Van Est was die zei dat het ook wel uitdagende tijden zijn. Er moeten veel verschillende keuzes gemaakt worden. Dit gaat over tonnen per museum, structureel erbovenop. Dus het gaat echt over veel geld. En om die keuze goed onderbouwd te maken – dus hoeveel ton per museum wil je structureel toevoegen en kun je die ook verantwoord uit je begroting halen – daar heb ik gewoon nog een halfjaar, denk ik, voor nodig om dat goed op papier te krijgen. En daarin zou ik ook de antwoorden voor gratis toegang tot 12 jaar in verwerken. Daar zou ik ook een voorlopig onderzoek richting depotfunctie in willen verwerken. Zodat we niet met elkaar in een oneindig repeterend debat terechtkomen over alle verschillende elementen die je in het museumbeleid zou kunnen hebben. Ik geloof erin dat we met elkaar een krachtig debat kunnen voeren aan het einde van dit jaar, om en nabij, en dat we tot die tijd een uitdaging hebben, namelijk om 2025 voor de musea tot een draaglijk jaar te maken. En dat kan op twee manieren. Dat kan op een pijnlijke manier en dat kan op een minder pijnlijke manier. En die keuze zal ook voor een deel bij u liggen.

De voorzitter: Er is ook een vraag van mijnheer Van Est, 50PLUS.

De heer Van Est (50PLUS): Voorzitter, ik heb toch een beetje moeite als de Gedeputeerde zegt: einde van het jaar. Kijk, bij de begroting, als die er komt, dan maken we de afwegingen niet alleen voor die musea, maar ook voor alle andere aspecten waar we middelen voor vrij willen maken of niet. En dan kunnen we die afweging maken. Om later, na een begroting, te zeggen dat we nog die afweging kunnen maken, maar dan ga je niet meer zeggen wat je bij de begroting hebt vastgesteld dan gaan we iets anders niet doen. En dat vind ik dus een beetje het probleem wat u nu zegt. Het tweede punt is: tussen de financiële zaken en de ambities, dat is namelijk de afweging die we moeten maken. Want je kunt natuurlijk ook zeggen dat je heel graag meer financieel zou willen om aan die ambities tegemoet te komen, maar misschien is dat er niet. En dan moet je in die ambities ... En dat is die afweging die wij moeten maken. Dus aan de ene kant zeg ik dat ik wel vind dat je in een begroting iets moet doen voor '26 omdat je dan een afweging maakt tussen musea en andere prioriteiten die we in de volgende vergadering weer behandelen. Daar zou ik niet willen wachten tot later, want je kunt niet na een begroting nog gaan zeggen van: o ja, nu zijn de musea belangrijk en ik ga daar drie ton bij doen en ik ga iets anders, wat ik in de begroting heb toegezegd, afschaffen. Dat vind ik niet het juiste moment. Dus ik zou graag van de Gedeputeerde horen of hij toch voor die begroting in ieder geval iets wil zeggen. En dat we misschien niet aan de discussie toekomen tussen ambitie en financiering, dat we daar meer tijd voor nodig hebben, dat snap ik wel. Maar dan moet je dus nu zeggen van: met de middelen die we nu hebben, moeten de musea op dit ogenblik misschien iets minder ambitieus zijn in deze tijd, tot we dat wel geregeld hebben. En ik vraag me af of de Gedeputeerde zich in die gedachtegang kan vinden.

De voorzitter: Gedeputeerde.

Gedeputeerde Kuntzelaers: Voorzitter, ik snap de lijn waar de heer Van Est op doelt. En dan zegt u eigenlijk: als je een oplossing voor 2025, dan moet je eigenlijk ook al voor '26 richting de begroting de oplossingsrichting hebben. Nog los van de structurele discussie die eventueel voor daarna zou plaatsvinden. Ik snap die gedachte. Dat geeft mij iets om op te kauwen. Dus dat neem ik dan even

mee. Ja. Een ander punt dat u duidelijk aangeeft, is dat u eigenlijk zegt: geef ons een paar scenario's om uit te kiezen met ambitieniveaus die passend zijn. En dat zal dan ergens in het najaar ... Laten we december even voor het gemak als de maand noemen waarin dat dan ongeveer zou moeten gebeuren. Dat dat het punt is waarop we met elkaar de scenario's voor hebben liggen en ook keuzes kunnen maken over de lange termijnimplicaties.

De voorzitter: Een vervolgvraag van mijnheer Van Est.

De heer Van Est (50PLUS): Even, laat ik het zo zeggen: ik vind dat niet een verantwoordelijkheid alleen des Provincies, maar dat in samenhang met de musea. Want ja, laat ik het zo zeggen, dan krijg je dan natuurlijk ook ... Het is heel mooi om te zeggen 'deze middelen', maar wat zijn ook de consequenties? Voor ons als Staten is wel een afweging: als we dit scenario kiezen, niet dat wij het kiezen en als de musea daarmee geconfronteerd worden dan zeggen van: ja, maar hier kunnen wij niet mee uit de voeten. Dit zal wel samen moeten. Dus dat is wel mijn punt.

Gedeputeerde Kuntzelaers: Voorzitter. Ik denk dat de heer Van Est ervan uit mag gaan dat wij dat in volle vertrouwen samen doen met de musea. Het zijn partners waar we goed mee samenwerken en waar we ook met elkaar kritisch kunnen kijken naar welke scenario's, hoe. Ik denk dat je hoog in de ambitie kunt gaan zitten, dat je een oplossende versie kunt hebben van dit zijn de problemen van nu, als je die tackelt dan kom je daaruit. En je kunt ook een heel pijnlijke versie maken, inderdaad, van keihard snijden. Wij kunnen dergelijke scenario's bedenken ook in goed overleg met de musea, zodat er een redelijke keuze aan u voorgelegd wordt.

De voorzitter: Dank u wel. Dan gaan we ook nog naar de vraag van mevrouw Koopman, VVD.

Mevrouw Koopman (VVD): Ja, eventjes ... Dank u wel voorzitter. In hoeverre is die deadline dan van jullie voor de musea, dat ze moeten aangeven van hoe en wanneer zij de aanbevelingen van de Visitatiecommissie vorm en inhoud gaan geven?

De voorzitter: Gedeputeerde.

Gedeputeerde Kuntzelaers: Dank u wel, voorzitter. De uitdaging op dit moment is natuurlijk ook gewoon – en die ligt wel in de lopende begroting, die ligt gewoon wel bij de musea zelf – om die begrotingen rond te krijgen en dat te doen op basis van de huidige beschikbare middelen. En als uw Staten besluit om daar incidenteel extra middelen aan toe te voegen, dan zou dat een andere realiteit voor dit jaar en eventueel volgend jaar opwerpen. Maar op dit moment vraag ik de musea wel om de aanbevelingen door te vertalen en dus ook met het antwoord te komen. Want als er geen geld bij gaat komen – en op dit moment hebben we dat nog niet uitgetrokken – dan zullen we binnen de huidige begroting moeten blijven acteren.

De voorzitter: Mevrouw Absil.

Mevrouw Absil (CDA): Ja, ik vroeg me even af: de extra middelen die wij in '23 en '24 aan de drie musea gegeven hebben, juist om dat gat een stuk te dichten, is dat ook via een opdracht van de Staten gegaan of hebt u dat zelf binnen GS kunnen ... Valt dat onder uw mandaat? En als dat laatste zo is, dan lijkt mij dat ook nu onder uw mandaat te kunnen vallen. Dus ik zoek ook naar ... U zei de pijnlijke of de minder pijnlijke. Ik hoor een brede consensus dat wij het visitatierapport omarmen. En dan omarmen we dus ook de ambities en het feit dat de basis op orde moet komen.

Gedeputeerde Kuntzelaers: O, maar als ik de woorden van mevrouw Absil zo mag interpreteren zoals ik ze nu hoor, in dat geval dan voel ik mij ook gesteund om zelf die zoektocht te ondernemen. Nou ja, dat is ... We hebben dit gesprek met elkaar omdat dat niet altijd evident is. In de afgelopen periode hebben we diezelfde momenten met elkaar meegemaakt. Is er ook vanuit de Staten het signaal gekomen: let nou op die musea. Rondom energie hebben we een hele discussie gehad over de energiehuishouding. U bent ook menigmaal op bezoek geweest, zij het in groepsverband dan wel individueel, bij de musea en dat heeft toen geleid tot signalen waardoor wij hebben kunnen acteren. Als ik uw oproep hier zo mag interpreteren dat u zegt: **zoek nou naar die incidentele oplossing voor de musea voor nu en kom daarna met dat structurele beleid, dan ben ik gaarne bereid om dat toe te zeggen en dan die exercitie met u te doorlopen.** Ja.

De voorzitter: U kunt door met uw beantwoording, denk ik, Gedeputeerde.

Gedeputeerde Kuntzelaers: Yes. Dan gaan we verder. Met het vraagstuk van ... Ik kom er toch even nog op terug, op de inbreng van de wethouder die hier vandaag enthousiast kwam inspreken. En hij is niet de enige wethouder die zich aan het front gemeld heeft, want er zijn meerdere musea met vraagstukken rondom depotfunctie. Dat geldt voor toch een substantieel aantal gemeentelijke musea die ook graag betrokken zouden worden bij het proces van de verkenning. En **ik zeg ook toe dat we in ieder geval die bredere blik naar die kleinere musea, dat we die in de kwestie van het depot in ieder geval ruimhartig meenemen.** Toch nog even reagerend op de heer Queisen, hoe hij naar de financiering van de verschillende gemeenten keek. Ja, wij financieren de drie grote musea. Maar – en ik denk dat mijnheer Van Est dat in zijn betoog ook aangaf – die drie steden hebben ook hun eigen musea nog. Dus waar bijvoorbeeld Sittard Het Domein heeft, heeft Venlo Van Bommel van Dam en Venray het Odapark en zo zijn er meerdere museale functies die, of je nou een provinciaal museum hebt of niet, in ieder geval zorgen dat de gemeenten ook hun eigen culturele infrastructuur op poten houden en dat die € 20 per inwoner van Sittard niet uniek is voor Sittard, maar dat de drie steden waar een provinciaal museum ligt wel de plus hebben van onze investeringen en daar heeft u best wel een punt. En ik denk dat ik iedereen in deze zaal gehoord heb, mevrouw Jetten die het heel expliciet aan iedere inspreker gevraagd heeft: wordt er nou voldoende bijgedragen door die steden? Ik ben met een aantal van hen in ieder geval in goed gesprek en **ik zeg u ook toe dat we met die gemeenten, misschien ook wel passend bij die langetermijnvisie, hopelijk komen tot een vergelijk om een bijdrage te krijgen voor het feit dat zij een provinciaal museum in hun gemeente gevestigd hebben.** Dat is geen gelopen race natuurlijk, want je kunt niemand dwingen om een bijdrage te leveren en zeker met het oog op de gemeentefinanciën ook voor de komende jaren, hebben ook zij een pittige dobber aan het rondkrijgen van de begroting. Dus ik ga het gesprek met veel plezier aan zonder dat het garanties voor de toekomst biedt.

De voorzitter: Mijnheer Van Est.

De heer Van Est (50PLUS): Ja, Gedeputeerde, we gaan er wel als Maastricht ook de spin-off wat het Bonnefantenmuseum heeft, van het Natuurhistorisch Museum en het Maastricht Museum ook terugrekenen, hè. Dat het niet eenzijdig is.

Gedeputeerde Kuntzelaers: Voorzitter, ik denk dat wij deze wedstrijd gaan winnen dan. Dus wat dat betreft: ik kijk uit naar de plezierige gesprekken die ik met wethouder Bastiaens waarschijnlijk ga hebben over dit onderwerp. Als het gaat over de adviezen rondom gratis toegang voor 12 jaar en jonger. Daar werden een aantal vragen gesteld nog. En de belangrijkste was misschien wel: kunnen we, vanwege de diversiteit van de musea aan de ene kant, constateren dat het ... Ja, het is niet one size fits all. Die musea zijn zo divers, ook in het publiek dat er komt, dat je bij het Discovery ook een

heel grote groep jonge mensen ziet met de koers die zij richting wetenschapsmuseum hebben ingeslagen. Dat dat een ander vraagstuk is dan bij een museum als het Bonnefanten. En hoewel ze allemaal mikken op jeugdige toestroom hebben ze wel andere vraagstukken die daarbij horen. En ik vind dat we ook daarin maatwerk zouden moeten willen leveren, wel met de gedachte dat toegankelijkheid van een museum en toegankelijkheid van kunst en cultuur voor iedereen van enorm toegevoegde waarde is en dat wij dat ook maximaal moeten faciliteren. Het goede nieuws was wel trouwens ... iemand vroeg nog naar Arriva: kun je niet beter gewoon zorgen dat de bus kinderen gemakkelijk naar het museum toebrengt? Die regeling is er al. Dus we hebben met Arriva al een deal dat je tegen gereduceerd tarief voor scholen bijvoorbeeld kinderen gemakkelijk naar de musea toe kunt brengen en dat zijn wel gesprekken die we eventueel nog verder uit zouden kunnen breiden, maar in principe bestaan daar al regelingen. Dat voor wat betreft de grote vijf thema's: basisfinanciering, onderhoud gebouwen, depots, bijdrage van gemeenten en kinderen tot 12 jaar. Dan kijk ik nog even ... O ja, het altijd belangrijke punt van het Rijksmuseum. In het coalitieakkoord opgenomen: wij streven ernaar om een van onze musea tot een Rijksmuseum te krijgen. Laat ik ook meteen duidelijk zijn – ik heb dat al een keer eerder in een commissie gedaan – dat het Rijk absoluut niet van zins is om een extra Rijksmuseum onder de rivieren te gaan faciliteren. Dat was een vrij duidelijk signaal tot op heden vanuit het ministerie. En dat leidt ertoe dat ik ook zoiets heb dat de focus dus niet moet zijn: een Rijksmuseum. De focus moet zijn: een bijdrage van het Rijk aan onze musea. Dat zou waarschijnlijk een veel kansrijkere koers zijn om met elkaar te gaan ontdekken. En daarin zien we, met de nieuwe financiering van het BIS-stelsel zoals we dat in ons land kennen, wel kansen omdat daar regionale spreiding nadrukkelijk een van de grote aandachtspunten is. Dat betekent wel dat we hier spreken over een periode van 2029 en verder. Uitdagend, niet per se super hoopgevend, maar wel eerlijk. Dus dat is de stand van zaken waar we nu staan. Wij zullen in ieder geval proberen om die betere verdeling over Nederland in Den Haag te bepleiten. En hopelijk kunnen we misschien zelfs via de Tweede Kamerfracties nog belobbyen dat die verdeling specifiek rondom musea substantieel beter wordt georganiseerd, want het kan natuurlijk niet zo zijn dat er geen rijksmusea of grote musea gefinancierd worden onder de rivieren. Dat is een heel bijzondere situatie die we met zijn allen kennen in ons land. Dan zag ik een leuke opmerking van D66. Die zei: als we musea net zo zouden onderhouden als onze wegen, dan zou het vaak misgaan op de wegen. Als u vandaag de krant hebt gelezen, dan lukt ons dat ook, want op de wegen gaat het ook regelmatig mis. De heer Bots schreef nog een mooi stuk dat het op de buitenring ook niet altijd feest is. Dus wat dat betreft, als Gedeputeerde Infrastructuur en Cultuur, is er op beide fronten werk aan de winkel en is de zoektocht naar die structurele oplossingen natuurlijk wel iets waar we met zijn allen hard aan werken. Maar af en toe is het net zoals bij een talud, dan gaat het weleens mis en dan moet je het gewoon oplossen op het moment dat het er is. Dan kom ik zo ongeveer bij het einde. Nog één punt. Er werd gevraagd of er crossovers zijn met andere disciplines in dit huis. Ja, die zijn er zeker. Er werd gevraagd of er mogelijk een crossover met het Einstein-bidboek te vinden is, en met name dan voor het Discovery Museum als het gaat over een wetenschappelijke of onderwijskundige rol voor het museum en bij alle musea in relatie tot toerisme. En bij toerisme moet ik zeggen: ja die is er wel te bedenken, maar aangezien wij geen enorme budgetten voor toerisme hebben afgescheurd, denk ik dat we gewoon moeten constateren dat onze investeringen, die wij zelf doen in de musea, ook een mooie spillover zijn voor de toeristische kant en niet de kant moeten kiezen om te zeggen dat we dan extra geld voor toerisme moeten maken om daarmee onze musea te financieren. Laten we gewoon duidelijke basisfinanciering faciliteren en daarbij constateren dat dat ook een plus oplevert voor toerisme, maar geen heel kromme constructies bouwen waarop je in andere beleidsterreinen geld gaat proberen te trekken naar dit thema. Voor de Einstein-telescoop vind ik dat een ander verhaal, maar voor die toeristische kant: ja, het is onderdeel van het verhaal. Het is onderdeel dat cultuur en toerisme prachtig hand in hand gaan. Maar laten we geen scheve constructies qua financiering maken. Dat was het, voorzitter. Binnen de tijd?

De voorzitter: Zeer binnen de tijd, Gedeputeerde. Complimenten daarvoor. Ik heb een aantal vragen, zie ik. Ik wilde al naar de toezeggingen toe, maar er zijn nog vragen. Dat geeft mij de tijd om die toezeggingen even te formuleren. Mevrouw Jetten.

Mevrouw Jetten (GroenLinks): Dank u wel, voorzitter. Ja, die Einstein-telescoop en dat bidbook komen. Mijn vraag was ook of dat wat oplost. Lost dat structureel iets op? Dus ik weet niet, incidenteel. Ik weet niet waar ik dan aan zou mogen denken, zal ik maar zeggen. Dus echt zoekende naar extra financieringsmogelijkheden.

De voorzitter: Gedeputeerde.

Gedeputeerde Kuntzelaers: Ja, dank u wel, voorzitter. Ik denk dat dat in het licht gezien moet worden ... En dat is misschien ook wel een langetermijnkeuze voor het Discovery Museum. Wil je bij het Discovery Museum een wetenschapsmuseum zien? Wil je een wetenschapsmuseum, dat op de jeugd gericht is, waar de Einstein-telescoop een driver achter is? Als dat de toekomstvisie is die je kiest, dan zou ik me voor kunnen stellen dat je dat allemaal samenpakt en dan ga je daarnaartoe. Maar dan moeten we wel eerst met zijn allen vaststellen dat de keuze voor het Discovery Museum, dat wij met zijn allen voelen dat dat is: we gaan voor een wetenschapsmuseum en niet voor een dat alleen maar gefocust op het industriële verleden of anderszins is. Dus ik zou zeggen: laten we die keuze eerst maken en dan eventueel een extra financiering daarbij zoeken. Met de komst van de Einstein-telescoop heb je wel in ieder geval een dermate grote financiële impuls in de regio dat je daar wel plussen uit zou kunnen halen. Exacte cijfers heb ik nog niet.

De voorzitter: Mevrouw Koopman.

Mevrouw Koopman (VVD): Ja, twee dingen. Enerzijds: de energievergoeding. Is die toegekend in verband met die cashflow? En ja, als we het toch nog even terug over de centjes hebben: musea die plannen drie jaar vooruit, dus financiële zekerheid is natuurlijk enorm belangrijk. Dat is u natuurlijk niet onbekend. Dus waar gaan zij nu vandaag mee naar huis? Wat gaan we nou doen?

De voorzitter: Gedeputeerde.

Gedeputeerde Kuntzelaers: Dank u wel voorzitter. Ik heb de woorden van mevrouw Absil zo begrepen dat u mij de opdracht geeft om te gaan zoeken naar die dekking, in ieder geval de incidentele dekking voor nu en daarna te komen, later, met een structureel voorstel. Die opdracht neem ik hieruit mee en dat betekent dat wij ergens in de nabije toekomst met een voorstel zullen moeten gaan komen. Dus dat neemt u mee. En ja: het geld is overgemaakt van de energievergoeding. Tenminste, ik kijk even heel indringend naar de musea. Het antwoord is 'ja'. Er wordt geknikt. Dus er is net een Tikkie gestuurd en betaald. Tot zover, voorzitter.

De voorzitter: Dank u wel. Er is nog een vraag van mijnheer Van Est, 50PLUS.

De heer Van Est (50PLUS): Ik had er nog eentje openstaan, maar ik weet niet of die, toen ik even weg was, misschien wel beantwoord is. Dus bij dezen. Er stond ergens in de aanbevelingen: steun het museum en overweeg alternatieven voor de cao Provincies. En mijn vraag was alleen: betekent dat niet dat de rechten van werknemers, dat die dan verslechterde arbeidsvoorwaarden krijgen? En houden we dan nog genoeg personeel? Dus hoe ziet de Gedeputeerde dat?

De voorzitter: Gedeputeerde.

Gedeputeerde Kuntzelaers: Dank u wel, voorzitter. Het afnemen van rechten van werknemers is niet mijn favoriete bezigheid als lid van de Partij van de Arbeid, zoals u zich kunt voorstellen. Dus wat mij betreft is de zekerheid voor degenen die daar nu werken van groot belang. Dat je met elkaar kijkt, dat je een realistische cao binnen jouw sector hanteert en dat je de juiste arbeidsvoorwaarden biedt aan degenen die ergens werken, dat is zeker een afweging die je met elkaar goed moet maken. Voorlopig zie ik in ieder geval geen ambitie aan mijn zijde om aan de arbeidsvoorwaarden van de medewerkers te morrelen. Dus wat dat betreft, dat is mijn huidige lijn hierin. Mochten daar na een toekomstig scenario nog andere opties in liggen, kunnen we er met elkaar over praten, maar voorlopig is dat in ieder geval niet de intentie.

De voorzitter: Dank u wel. Er is ook nog een vraag van mevrouw Jenneskens.

Mevrouw Jenneskens (D66): Ja, voorzitter. Ik weet dat die regeling vanuit Arriva er voor een deel is, maar hij is nog niet heel bekend bij de scholen. En ook niet altijd ... Terwijl heel veel scholen heel mooie programma's hebben rondom cultuureducatie met kwaliteit, maar bijvoorbeeld ook met die Rijke Schooldag. Dus mijn vraag aan de Gedeputeerde was: kunt u inzichtelijk maken – en in mijn ideale wereld staat het dan gewoon op de site van de Provincie, maar dat gaat vast niet zo makkelijk, maar in ieder geval – als ik met een school naar een van onze provinciale musea zou willen, hoe dat dan werkt en of ze ergens een formuliertje kunnen invullen. Even iets dat dat duidelijker is voor die scholen, dat ze weten dat ze die mogelijkheid hebben.

De voorzitter: Mijnheer Kuntzelaers.

Gedeputeerde Kuntzelaers: Ja, voorzitter. Volgens mij is het zelfs uitgebreider dan alleen de drie musea, dus je kunt ook nog naar andere culturele infrastructuurinstellingen. Dus wat dat betreft: als u dat voor uw kennis Dan zorgen wij dat het naar u toe wordt gestuurd en wij proberen natuurlijk die dienst ook onder de aandacht te brengen van alle scholen en Limburgers.

De voorzitter: Dank u wel. Dan kijk ik nog even rond of er niet nog een laatste vraag is. Zo niet, dan hebben we de volgende toezeggingen genoteerd. En dat is dat Gedeputeerde Kuntzelaers toezegt een museumvisie naar aanleiding van de aanbevelingen uit het visitatierapport over de provinciale musea te ontwikkelen en verschillende scenario's in Q4 2025 aan uw Staten voor te leggen. Gedeputeerde Kuntzelaers zegt toe het gat tussen de indexatie en inflatie voor 2025 en 2026 incidenteel te dekken en hierover een mededeling naar PS te sturen voor behandeling van de Voorjaarsnota.

Gedeputeerde Kuntzelaers: Te gaan zoeken naar, voorzitter. Ik moet hier toch ... Om deze toezegging zo hard te formuleren, dat kan ik nog niet zo hard toezeggen. Maar ik heb de commissie goed begrepen, dat ze mij vragen om naar die incidentele oplossing 2025, 2026 toe te werken zodat we die structurele keuze daarna ook eventueel kunnen verankeren. Maar ik heb nog wel wat zendingswerk te doen in mijn College. Dus wat dat betreft: hard zeggen dat het er komt, is te veel van het goede, maar ik ga zeker een poging wagen.

De voorzitter: Dan zullen wij de formulering aanpassen naar een inspanning om te zoeken naar.

Gedeputeerde Kuntzelaers: Ja.

De voorzitter: Prima. En een derde toezegging die wij genoteerd hebben, is dat Gedeputeerde toezegt met de gemeente Venlo, Maastricht en Kerkrade in gesprek te gaan, voor zover hij dat niet al is, over hun bijdrage aan de verschillende provinciale musea en over de resultaten van die gesprekken ook te rapporteren aan deze commissie. Daarmee zijn we aan het eind gekomen van de behandeling van dit agendapunt en wil ik voor tien minuten schorsen voordat wij voortgaan met het volgende agendapunt. Dank u.

T9649 Gedeputeerde Kuntzelaers zegt toe een museumvisie te ontwikkelen, naar aanleiding van de aanbevelingen uit het visitatierapport over de provinciale musea, en deze gepaard met verschillende scenario's in Q4 2025 aan uw Staten voor te leggen.

T9650 Gedeputeerde Kuntzelaers zegt toe te zoeken naar compensatie voor de gestegen kosten van provinciale musea voor 2025 en 2026 en over de voorgestelde dekking uw Staten middels een mededeling portefeuillehouders voor de behandeling van de voorjaarsnota te informeren.

T9651 Gedeputeerde Kuntzelaers zegt toe in gesprek te gaan met de gemeenten Kerkrade, Venlo en Maastricht over hun bijdrage aan de provinciale musea en in Q4 2025 met een mededeling portefeuillehouder uw Staten hierover te informeren.

[SCHORSING]

1.8.3 Sonderend stuk inzake Groeiplan Noord- en Midden-Limburg

De voorzitter: Dames en heren, we hervatten de vergadering, en we zijn inmiddels aangekomen bij agendapunt 1.8.3: Sonderend stuk inzake Groeiplan Noord- en Midden-Limburg. Op 5 april 2024 hebben uw Staten het Beleidskader 2024 – 2027 'Cultuur en erfgoed voor iedereen' vastgesteld. In dit kader is opgenomen dat het College van Gedeputeerde Staten samen met de regio een groeiplan voor Noord-Limburg en Midden-Limburg opstelt. Dit groeiplan is erop gericht om de culturele infrastructuur in Noord-Limburg en Midden-Limburg meer te versterken. We gaan over naar de inhoudelijke behandeling van het stuk. De commissie wordt gevraagd in te gaan op de sonderende vraag die door GS aan u is voorgelegd. We behandelen ook dit onderwerp, zoals gebruikelijk is bij een te sonderen stuk, in één termijn, met een voorgestelde spreektijd van maximaal vijf minuten. En ik zal, anders dan in het voorgaande agendapunt, iets strakker sturen op die tijd om niet weg te lopen in de avond. Dat gezegd hebbende, geef ik het woord aan de heer Roso van JA21.

De heer Van Est (50PLUS): Doen we het zonder Gedeputeerde dit keer?

De voorzitter: O. Nou ja ...

De heer Van Est (50PLUS): Het is misschien wel beter, maar ...

De voorzitter: Ik schors niet verder. Ik ga het woord geven aan de heer Roso van JA21, die nog even zijn spullen aan het uitpakken is. En op het moment dat de Gedeputeerde terug is, mag u beginnen met uw bijdrage. Het woord is aan de heer Roso van JA21. Moet ik even doorgaan? Dan ga ik naar de fractie VVD, mevrouw Koopman.

Mevrouw Koopman (VVD): Dank u, voorzitter. Wij hebben eigenlijk één vraag naar aanleiding van het stuk. Kijk, we zien natuurlijk wel wanneer op de motie Koopman cum suis teruggekomen wordt.

Daar zijn we natuurlijk helemaal over in spanning, maar mijn vraag over dit stuk is: wat zijn de reacties en de initiatieven van de gemeenten, culturele instellingen en de ondernemers op dit groeiplan?

De voorzitter: Dank u wel, mevrouw Koopman. Ik kijk even naar mijnheer Roso. Bent u zover? Zo niet, dan gaan we naar het CDA, mevrouw Absil.

Mevrouw Absil (CDA): Dank u wel. Iets langer, maar ook geen vijf minuten. Sonderend ligt voor of de Provincie met dit groeiplan voldoende bijdraagt aan de ontwikkeling en de versterking van het culturele aanbod in Noord- en Midden-Limburg. Terecht dat mijn buurvrouw al opmerkt dat de motie daar mede aan ten grondslag ligt, want ook de vorige periode hebben we daar al vaak over gesproken. Het doel is en blijft wat ons betreft dat iedereen over de hele provincie van cultuur gebruik moet kunnen maken, en dat kunst en cultuur nabij en toegankelijk is. We kennen nogal een scheefgroei, terwijl we ook cultuur met de kleine c heel belangrijk vinden, en dat dat nabij is, ook in Noord- en Midden-Limburg. Daarvoor hebben we € 4 miljoen vrijgemaakt. € 1 miljoen is al naar het Limburgs Museum. De afvallers hebben vier ton gekregen, zeg ik even. De afvallers, dat klinkt een beetje oneerbiedig. En het plafond is al opgehoogd met € 680.000. Dat wil dus zeggen dat er al ruim € 2 miljoen bij de makers en de infra zit. In ieder geval, zo benoem ik dat even. Ik hoor graag of ik dat goed zie? Want wat dan opvalt, is dat dan minder dan de helft over is van dat bedrag, waarvan wij eigenlijk verwacht hadden dat dat dan maximaal lokaal wordt ingezet om dat aanbod in de nabijheid, en dus ook de toegang, te vergroten. In ieder geval, dat was onze verwachting, dus wij horen graag waarom u andere keuzes heeft gemaakt. Want zeker bijvoorbeeld bij deskundigheidsbevordering bij programmalijn 1, lijkt het dat die deskundigheidsbevordering er vooral is om onze eigen subsidieregels beter te snappen en toe te kunnen passen. Dat is eigenlijk een beetje de omgekeerde wereld en wij vinden het eigenlijk zonde om daar het geld aan uit te geven, als wij dat goed interpreteren. Lijn 5 lijkt weer juist die initiatieven te stimuleren, waardoor er nabijheid en toegang ontstaat. Ook hebben wij vragen over het feit dat de Provincie er niet voor kiest om, eigenlijk vergelijkbaar zoals je dat met sport doet, vanuit de regio, bottom-up, met die cultuurregio Noord- en Midden-Limburg verder te gaan of in ieder geval financieel verder te gaan. Ik zou daar ook graag de reflectie van GS op horen. Dat was het.

De voorzitter: Dank u wel. Dan gaan we door naar mijnheer Roso van JA21.

De heer Roso (JA21): Driemaal is scheepsrecht, voorzitter. Excuus dat ik iets later binnen kom vallen en daardoor wat moeite had met opstarten. Ik ga het ook kort houden, wat jullie van ons gewend zijn. Ik kijk ook uit naar de motie Koopmans, om het zo maar eens even te noemen. In de basis staan we positief tegenover de ontwikkeling en het inzetten van de gelden richting Midden- en Noord-Limburg, waar we zien dat er zeg maar in de eerste periode, 2021-2024, natuurlijk de focus eerst op Zuid-Limburg lag. En daar wil ik het eigenlijk bij laten, voorzitter.

De voorzitter: Dank u wel. Dat u daar nog een pc voor nodig had, mijnheer Roso. Dat is niet denigrerend bedoeld. Ik ga naar de fractie BBB, mijnheer Van Bommel.

De heer Van Bommel (BBB): Dank u wel, voorzitter. Als eerste complimenten aan de Gedeputeerde en ook aan de ambtenaren van dit stuk. Het was duidelijk, helder, en geweldig dat we aan dit gedeelte van de provincie Noord- en Midden-Limburg extra aandacht geven. Dat klikt mij als muziek in de oren. De vraag wordt dan ook aan ons gesteld of wij deze versterkingen goed vinden. Ja, natuurlijk. Als we niks doen, dan hadden we niks gedaan, dan was er geen versterking geweest. Dus alle lof ervoor, en daar zijn wij natuurlijk heel blij mee als BBB. Toch hebben we een aantal vragen. Bij programmalijn 1 geeft de Gedeputeerde aan dat er soms misschien wel ambities op de plank blijven liggen. Daar

maken we ons een beetje zorgen over. Kan de Provincie hier dan de ondersteuning in bieden? Welke manier wil die daarin gaan bieden om te zorgen dat die ambities niet op die plank blijven liggen? Geven we dan de regio alleen de financiële middelen hiervoor of hoe gaan we dat dan monitoren bij deze instellingen om dit te veranderen of aan te passen? Die deskundigheid, de subsidies binnenhalen, is natuurlijk een heel groot dingetje, mevrouw Absil gaf daarmee onze eigen regeling aan, maar natuurlijk ook subsidies aanvragen bij andere organisaties, waar u denk ik op doelde. Gaan we daarin ondersteunen? Want daar is het natuurlijk voor kleine organisaties wel heel lastig. CNL, daar geeft u geen financiële ondersteuning meer aan. Hoe gaat u die organisatie dan verder helpen? Want die is natuurlijk wel van belang. Gaan de gemeenten die financiële ondersteuning geven of gaan we als Provincie daar wel iets in doen? En hoe zien we de samenwerking tussen CNL en de Provincie? Wordt die voortgezet of wordt die helemaal afgebouwd? Dus daar maken we ons wel een heel klein beetje zorgen over, maar ik hoop dat de Gedeputeerde ons daar wegwijs in kan maken. Dan hebben we nog een ander puntje. In programmalijn 3 wordt er gekeken naar maatwerk. Kan de Gedeputeerde toelichten hoe hij dat maatwerk wil gaan doen? Even kijken, dan gaan we naar programmalijn 3. U wilt ook grote producties stimuleren. Hoe gaan we dit doen? Gaan we dit overdragen aan het veld of gaan we er zelf ook alleen de financiële bijdrage doen? Of gaan we erin ondersteunen? Een mooi voorbeeld is daar natuurlijk Zondag in het Zuiden. Daar zijn professionele mensen aan de slag gegaan, met daarbij heel veel vrijwilligers en acteurs, waardoor je een samensmelting krijgt van twee culturen, waar heel veel leermomenten zijn geweest. Of gaan we alleen inzetten op bijvoorbeeld alleen maar vrijwilligers? Ik kijk daar bijvoorbeeld bij Draaksteken in Beesel heel erg naar. Is dat wat de Gedeputeerde bij grote producties wil gaan doen? Dan, wat mevrouw Absil ook al aangaf, die € 1 miljoen voor het Limburgs Museum. Wat gaan zij daarvoor doen? Welke voorwaarden zijn er gesteld om die cultuurinfrastructuur te versterken, en hoe gaan zij dat geld besteden daarin en hoe zien we dat terug? En als laatste wil ik toch ook vragen: kunnen de amateurverenigingen in Noord- en Midden-Limburg ook gebruikmaken van dit plan of zijn ze aangewezen op iets anders? Tot zover. Dank je wel, voorzitter.

De voorzitter: Dank u wel, mijnheer Van Bommel. We gaan naar mevrouw Kuiper van de SP.

Mevrouw Kuiper (SP): Dank u wel, voorzitter. Cultuur is geen toetje. Het is geen luxeproduct voor mensen met een abonnement op de schouwburg, maar broodnodig voor een samenleving die leeft en bruist. Dus wij snappen dat er geïnvesteerd wordt in de culturele infrastructuur in Noord- en Midden-Limburg, maar wat we hier zien, is een groeiplan dat vooral veel woorden bevat, veel programmalijnen, veel overlegtafels. Maar waar is de klap op de ketel? Waar is het verhaal dat de straat bereikt? We zien vijf programmalijnen, met termen als residenties, labs en experimenteerruimte. Mooi hoor, maar wat merkt de fanfare in Kessel hiervan? Wat merkt de jonge maker in Venray, die een bus nodig heeft om op te treden? Wat merkt het publiek in Weert, dat misschien voor het eerst naar een theatervoorstel wil? En dan het budget. Van de € 4 miljoen gaat een flink deel naar bekende instellingen en processen. Wat gebeurt er met de nieuwe initiatieven die net buiten de boot van die ingewikkelde regelingen vallen? Gaan we hen ook helpen of blijven ze aan de poort staan? Voorzitter, cultuur moet van onderop groeien, niet van bovenaf bepaald worden. Maak het simpel, maak het bereikbaar en zorg dat elke euro ook echt bij de maker of de bezoeker terechtkomt, en niet in de vergadertoren of bij de zoveelste labfunctie. Dank u wel.

De voorzitter: Dank u wel, mevrouw Kuiper. We gaan door naar de fractie GroenLinks, mevrouw Jetten.

Mevrouw Jetten (GroenLinks): Dank u wel, voorzitter. Het doel is natuurlijk om de scheefgroei tegen te gaan en Noord- en Midden-Limburg te versterken. GroenLinks is niet principieel tegen dit stuk,

maar heeft een aantal zorgen en vragen. De eerste is: hoe moet ik, in ieder geval, de veranderende werkwijze in verband met de cultuurregio Noord-Limburg stopzetten? En dat staat een beetje haaks op de koers die was ingezet, en dat hoor ik ook uit de verhalen uit die regio. En waar men bang voor is, is dat het nu weer ieder voor zich is, dus dat juist die samenwerking hier niet verder doorzet. De cultuurregio heeft veel in de pijplijn gezet: een gezamenlijke agenda, samenwerking op gemeenschappelijke thema's, dat soort zaken allemaal. Ik zie de Gedeputeerde nee schudden. En het gevaar van weer een regeling is dat sommige en de grootste de meeste kans maken en juist die kleinere initiatieven, en alles wat bottom-up komt, nu te weinig de kans krijgen. Dat is de vrees, en het betreft met name programmalijn 5. En verder staat er: er komen bij lijnen, wat was het, 1, 2 en 5 laagdrempelige subsidieregelingen. En de ervaring leert dat die bedoelingen goed zijn en dat dat ook goed begeleid wordt, maar dat dat dan toch anders uitwerkt in de praktijk. Dit is een enorme drempel, veel gedoe, veel zorgen, veel verantwoording, juist ook weer voor die kleine ... Dus hoe gaan we erop letten dat dat inderdaad laagdrempelig is? Tot slot vinden we dit een stuk wat verder uitgewerkt zou moeten worden. Dus wat ons betreft is het nog geen compleet stuk, maar daarom is het ook sonderend aan de Staten voorgelegd. Tot zover, voorzitter.

De voorzitter: Dank u wel. We gaan door met de fractie 50PLUS, mijnheer Van Est.

De heer Van Est (50PLUS): Dank u wel, voorzitter. Voorzitter, de fractie van 50PLUS moest bij het lezen van het Groeiplan Noord- en Midden-Limburg toch even denken aan de snelheid van handelen om de tweede productie van Opera Zuid te redden door hier twee ton ter beschikking te stellen, zonder te sonderen met de Staten en zonder enige correspondentie. Tenminste, als ik niks gemist heb. Terug naar het Groeiplan. Ten aanzien van programmalijn 1 vraagt 50PLUS zich af of er genoeg body is in Midden- en Noord-Limburg. We kunnen wel extra gekwalificeerde begeleiding opzetten en hierin investeren, maar sluit dit aan bij de mensen die deze begeleiding nodig hebben? Dat we deskundigheid gaan bevorderen bij de mensen zelf, dat lijkt vanzelfsprekend, maar we moeten er wel voor waken dat het inhuren van expertise geen verdienmodel op zich wordt. Ten aanzien van programmalijn 4, 'Grotere producties', gebruik u het woord 'stimulering', maar er wordt niet uitgelegd wat u precies bedoelt met die stimulering. Is dat financiële compensatie? Is het goedkopere kaartjes of dekking indien een voorstel niet rendabel is? Graag een nadere toelichting. Bij programmalijn 5 wilt u een nieuwe projectregeling voor kleinere projecten, maar heeft u hiervoor wel een marktverkenning gedaan? Is de nieuwe regeling niet in te passen in de bestaande stimuleringsregeling? Want we praten altijd over minder regels, maar hier komen weer regels bij. En tot slot: ten aanzien van programmalijn 3, worden verzoeken incidenteel bekeken. Het is altijd het toverwoord maatwerk dat weer gebruikt wordt, maar negatief uitgelegd zou je ook weer kunnen spreken over willekeur. Tot zover, voorzitter.

De voorzitter: Dank u wel, mijnheer Van Est. Dan is het woord aan mevrouw Jenneskens, D66.

Mevrouw Jenneskens (D66): Voorzitter, D66 is blij met het Groeiplan Noord- en Midden-Limburg. En als ik zo om mij heen kijk naar al mijn Noord- en Midden-Limburgse collega's, vraag ik me ook weleens af: wat was er nou gebeurd als onze talenten verder waren ontwikkeld? Hadden wij dan wellicht in een ander theater gestaan? Dat weet je nooit. In ieder geval, voor D66 ligt de focus op het structureel versterken van het klimaat. En dat betekent dat je niet alleen maar op je schop kan leunen en kijken of er al een plantje boven de grond uitpiept, maar dat je zelf aan de slag gaat met schoffelen, zaaien, beregenen en zorgen dat niet alleen de grond vruchtbaar wordt, maar ook dat de wortels en de basis steviger worden. Dat zien wij in lijn 1, en eigenlijk ook wel in dit hele programma, en dat vinden wij goed. Tegelijkertijd is onze vraag: als we echt willen dat dit structureel bijdraagt aan de versteviging van dat klimaat, hebben we dan genoeg aan zo'n lijn 1 of missen er dan nog andere

dingen? Want uiteindelijk wil D66 ook heel graag dat er bijvoorbeeld meer Noord- en Midden-Limburgse instellingen uiteindelijk door kunnen groeien in de culturele sub-infrastructuur of op andere plekken. Je wil niet alleen zorgen dat er de komende jaren iets is, maar ook dat dat optelt tot iets groters. Mijn eerste vraag aan de Gedeputeerde is eigenlijk ook: wat ziet u daar nu als u door uw oogbaren kijkt, en in hoeverre hebben we daar nou nog ruimte? Ik zoek eigenlijk naar wat we daar nou aan zouden kunnen doen, behalve afwachten op de goede voorstellen die er misschien vanuit de regio komen. D66 wil vooral aandacht en steun voor de makers. Dat kan op verschillende manieren, soms met een kleine subsidie voor een initiatief, maar vaak ook met inhoudelijke kennis. Ik sluit me aan bij de vraag van collega Absil daarin. We willen natuurlijk niet dat we deskundigheid gaan bevorderen over het aanvragen van subsidies bij onszelf. Dat is een beetje dubbel. Onze vraag blijft er een beetje tussen hangen. Als het bijvoorbeeld gaat over de cultuurregio Noord- en Midden-Limburg, is dat, hoe wij het in ieder geval zien, vooral een bestuurlijk gremium, en je wil eigenlijk iets wat ervoor zorgt dat de makers en de dynamiek in Noord- en Midden-Limburg op gang komen. We hebben natuurlijk thematische dingen zoals het Filmfonds, Pop in Limburg et cetera en onze vraag is nu: is het de beste weg om dat thematisch aan te vliegen of zou je ook willen nadenken over een kwartiermaker of iets om met name dat onderlinge verbindende, lokaal en regionaal, aan te slingeren of zwingelen? Ik weet het even niet. Verder zijn we blij met de ambitie voor grotere producties. Wij vragen aandacht voor ... Of, nee, wat wij ons ook nogal afvroegen, waren de podia, want die moeten natuurlijk in principe zelf hun eigen exploitatie draaiend krijgen, maar die kunnen tegelijkertijd ook een heel goede drijfveer zijn om die producties op te zetten, en ook wel om lokaal talent te verstevigen. Dus onze vraag was: kan een podium, of iets wat daar omheen zit, ook in deze lijn een aanvraag doen als het echt gaat over talentontwikkeling en versterking? Dan heb ik nu nog twee hele technische vragen, en die zal ik maar schoon, even netjes ... O nee, ik heb er nog eentje, die had ik eigenlijk net al: aandacht voor de verbinding met cultuureducatie en andere initiatieven. We zien nu toch ook nog wel soms dat we het van ver moeten halen, terwijl er lokaal ook zoveel is, dus onze zoektocht blijft ook: hoe kun je nou zorgen, ook met CmK, dat je die ook lokaal verbindt. Dan lazen wij nog een technisch stukje dat er geschoven kan worden met het budget dat meegenomen mag worden naar volgend jaar, en dat er maatwerk en flexibiliteit is. En dat klinkt heel goed, maar meestal werken subsidieregelingen niet super flexibel, dus mijn vraag is eigenlijk: hoe werkt dit nou technisch, en gaan we dan een soort tender doen of toch een andere vorm? Is het dan, zoals bij, wat is dat, de infrastructuur of in ieder geval die andere regeling, dat als er meer aanvragen zijn in lijn A, dat die dan gerangschikt worden. Mijn vraag is eigenlijk: dit klinkt dan ...

De voorzitter: U heeft nog één minuut, mevrouw Jenneskens.

Mevrouw Jenneskens (D66): Ja, maar ik heb ook nog maar één vraag. Mijn vraag is eigenlijk heel technisch, dus dat valt wel mee. Mijn vraag is eigenlijk heel praktisch: maatwerk klinkt fantastisch, maar een subsidieregeling is vaak niet zo flexibel, dus hoe gaan we dit nou doen en wat is dan het belangrijkste? En mijn tweede vraag is eigenlijk de vraag om een toezegging, en dat is: kunt u toezeggen ... Want ik ben voor flexibiliteit, maar ik wil ook graag zien of het nou werkt wat we hebben geprobeerd. Dus mijn vraag was: kunt u toezeggen dat u na het eerste jaar een overzicht en evaluatie stuurt naar deze commissie? Want dan kunnen we met alle ruimte voor maatwerk ook even evalueren hoe dat gaat. Tot zover.

De voorzitter: Dank u wel, mevrouw Jenneskens. Het woord is aan de PvdA met mevrouw Wolters.

Mevrouw Wolters (PvdA): Dank u wel, voorzitter. Het is fijn: als we zo laat in de rij zijn op zo'n late vrijdagavond, dan betekent dat dat heel veel collega's je al voor zijn geweest. Ik sluit me aan bij de vragen die collega Jenneskens heeft gesteld over hoe de subsidieregeling er nu uit gaat zien. Is het

straks een gevalletje van wie er eerst komt, wie er eerst maalt en betekent het dat de sterkste aan de lijn trekt of gaan we op een andere manier dit inregelen, en welke gevolgen en consequenties zitten daaraan vast? Een puntje van aandacht. Ik denk wel dat er een goede lijn is ingezet om in Noord-Limburg te beginnen met het versterken van die basisinfrastructuur. Waar ik me wel een beetje zorgen over maak: waar Zuid-Limburg veel ervaring heeft met het vestigingsklimaat, ook in gemeenten, zie ik dat in Noord-Limburg er best wel veel verschillen bestaan tussen die gemeenten en ook verschillen van inzet van die gemeenten. En het lastige daaraan is natuurlijk: op het moment dat wij heel erg ons best hier zitten te doen, maar het vestigingsklimaat aan de andere zijde niet echt superfantastisch is, gaat dat nadelige gevolgen hebben voor deze situatie. Hoe gaan we daar met elkaar mee om, dus zowel in de relatie tussen de Provincie en de gemeenten zelf? En dat was eigenlijk mijn vraag.

De voorzitter: Dank u wel, mevrouw Wolters. Het woord is tot slot aan de PVV met mevrouw Jiménez.

Mevrouw Jiménez Hastenrath (PVV): Dank u wel, voorzitter. De vraag die voorligt, is of het Groeiplan voldoende bijdraagt aan de ontwikkeling en versterking van het culturele aanbod in Noord- en Midden-Limburg. Het antwoord op die vraag is niet ja of nee. Wat de PVV betreft is het stuk daarvoor te mager. De programmalijnen zijn onvoldoende uitgewerkt om daar een uitspraak over te doen. Zodoende zijn er geen duidelijke doelstellingen en termijnen aan gekoppeld, zodat nooit gekeken kan worden wanneer het nu geslaagd is of dat we op zijn minst op de goede weg zijn. Kort gezegd: het is niet te meten of er verbetering en of vooruitgang geboekt wordt. Ook is het onduidelijk waar de budgetten specifiek aan besteed gaan worden. Iets wat mij dan ook opviel, was, en zoals ik mijn voorsprekers hoorde, sta ik in deze kwestie een keer niet alleen, namelijk dat van die € 4 miljoen die voor het Groeiplan is uitgetrokken, € 1 miljoen naar het Limburgs Museum gaat. Ik dacht dat dit Groeiplan juist bedoeld was om vooral nieuwe initiatieven aan te trekken, en zodoende het aanbod aan cultuur te vergroten en ook de kleinere visjes in deze diepe oceaan de kans te geven zich in kaart te brengen. En dan de belangrijkste vraag, wat dat miljoen betreft, is welke meerwaarde GS hierin ziet? Wat zijn de verwachtingen en wat gaat nou juist dat miljoen veranderen aan de bestaande scheefgroei? En last but not least: wat ik dan ook mis in dit stuk, is dat hier geen risicoanalyse in is verwerkt. Is hier überhaupt rekening mee gehouden wat betreft de mogelijke risico's die kunnen ontstaan? Zo nee, waarom niet? Hier hadden we graag een reflectie over vanuit GS. Dank u.

De voorzitter: Dank u wel, mevrouw Jiménez Hastenrath. Dan geef ik het woord aan de Gedeputeerde. En de Gedeputeerde krijgt opnieuw maximaal 37 minuten spreektijd, maar ik vermoed dat hij die niet helemaal nodig zal hebben. Aan u het woord.

Gedeputeerde Kuntzelaers: Dank u, voorzitter. Een set aan vragen. Het is altijd even kiezen waar je dan begint. Begin je bij het einde of begin je bij het begin, dat zijn altijd van die momentjes, hè? Ik begin bij het einde.

Mevrouw Jiménez Hastenrath, u stelde de vraag: waarom kiezen we ervoor om € 1 miljoen aan het Limburgs Museum toe te kennen als een grote vis in de vijver en wat zou dat moeten bijdragen? Ik zie de directeur trouwens in een hoekje mee zitten kijken. Ik denk dat er in Noord- en Midden-Limburg maar weinig plekken zijn waar je voor makers zo'n mooi podium kunt creëren en zo'n sterke partner in het proces erbij kunt hebben als het Limburgs Museum. En het is dus niet bedoeld om het Limburgs Museum te financieren met die middelen, maar het is juist bedoeld om makers een plek te geven en een inspiratieve omgeving te faciliteren om hun kunst en talenten verder te ontwikkelen. Want juist in het Limburgs Museum zit de competentie, de kwaliteit en ook letterlijk het podium om je kunst te kunnen etaleren, dus daar ligt een aanknopingspunt. We hebben dat niet voor niks in het beleidskader opgenomen. Deze keuze ligt nu niet voor het eerst voor. Die keuze hebben we ook met elkaar

gedeeld, en daar heeft uw Staten al mee ingestemd, maar dat heeft met name tot doel ... Het Limburgs Museum heeft natuurlijk binnen onze eigen provinciale infrastructuur een heel specifieke plek. En het is heel vreemd om die organisatie niet ook een onderdeel te laten maken van deze oplossing. Want je wil met elkaar streven naar een sterkere Limburgse cultuur, waarin de zaken met elkaar verweven worden, waarin aandachtspunten die wij hebben en aan de musea geven, misschien ook nog refererend aan het vorige debat waar we daarstraks in zaten rond de musea, zijn dat je juist die jonge, nieuwe kunstenaars, die je in die regio hebt, laat verweven met je eigen identiteit, met je eigen verhaal, en op die plek juist ook die extra energie losmaakt. Dat was destijds de overweging om dat miljoen voor vier jaar uit te trekken voor het Limburgs Museum en om de overige middelen meer direct richting de makers te investeren. Een deel daarvan gaat naar de instellingen die buiten de boot leken te vallen bij de culturele infrastructuur. Juist daar hebben we gezegd: in Noord- en Midden-Limburg willen we juist investeren in die makersplekken. Daar was dit ook voor bedoeld: cultuurregio Noord- en Midden-Limburg met een groeiplan faciliteren om juist daar extra makers en extra culturele activiteit los te maken, die ook op de lange termijn ervoor zorgt dat je je als kunstenaar wil vestigen in dat gebied en dat je die regio dus ook rijker maakt aan potentiële toekomstige activiteiten. En daarvoor zijn die vijf lijnen gemaakt als aanvulling, om op verschillende terreinen de hiaten die we nog voelen in deze regio ... Want die zijn er wel degelijk. Als je het verschil tussen Noord en Zuid ziet, dan zit daar echt nog wel een groot verschil wat dat betreft.

En bij lijn 1 spring ik gewoon even naar mevrouw Absil. Die zei van het is niet de bedoeling dat mensen leren hoe ze bij ons subsidies aan moeten vragen. Dat past ook een beetje in het verhaal van mevrouw Kuiper. Nee, dat is natuurlijk niet de bedoeling, maar wel dat er heel veel fondsen zijn, de heer Van Bommel refereerde daar al aan, in een bredere context, waar je gebruik van kunt maken, en dat er een netwerk nodig is om te weten waar die dan zijn. Want de afgelopen week had ik een aantal kunstenaars, die denken dan: moet ik bij de Provincie zijn? Weten jullie misschien waar die fondsen zijn en hoe we daar kunnen komen? Hoe kan ik het makkelijkst in aanmerking komen voor middelen, ook voor rijksfondsen of grotere fondsen. Ja, en dan zie je toch dat dat vaak kleine productiehuisen of kleine clubs, professionals zijn die niet over al die kennis en vaardigheden beschikken. Die eerste lijn zal waarschijnlijk worden uitgevoerd in een regeling waarin je een kleine voucher krijgt om dat specialisme aan te leren of in te kopen voor jouw club, zodat je de financiële middelen voor jouw productie naar je toe kunt halen of kennis kunt ontwikkelen, zodat je dat de volgende keer zelf kunt doen. En met de kennis van het aanvragen van financiële steun of hulp of fondsen, creëer je ook meer een basis voor toekomstige ontwikkelingen. Dan ga ik dat toch even uitleggen: de cultuurregio Noord- en Midden-Limburg is een instituut van gemeenten. Dat zijn alle gemeenten die met elkaar samenwerken, om met elkaar samen te praten en tegen elkaar te zeggen: hoe stemmen wij ons beleid nou op elkaar af? Dat is hun doel. Hun doel is: hoe zorgen wij dat er een regio ontstaat die een goede voedingsbodem geeft aan de culturele makers uit ons gebied? De verwachting aan die zijde was dat wij hen zouden subsidiëren om in dat overlegverband verder te gaan en daarin ook een substantieel deel van de overheadkosten voor onze rekening te nemen. Dat is niet ons doel. Ons doel is de makers te helpen en te stimuleren, en juist in de straat het voelbaar te krijgen van hier hebben we geïnvesteerd, zodat als je in Kessel een popbandje hebt, je daar terecht kunt om in een geluidsstudio bij een professionele maker jouw eerste muzieksnummer op een plaat te laten zetten. Dat zijn ook initiatieven die we ... Het is geen willekeurig gekozen voorbeeld. Dit is namelijk een daadwerkelijk scenario dat bestaat. En zo zijn er door een aantal gemeenten of instellingen ontwikkelde projecten die juist dit soort zaken mogelijk maken. En dat proberen we ook met de in lijn 3 genoemde gemeentelijke initiatieven. Er zijn een aantal heel mooie, laagdrempelige initiatieven bij gemeenten die wij vanuit onze zijde zouden kunnen vergroten, zodat die voor de hele regio beschikbaar zijn. Eentje in Roermond is net deze week, de Maakplaats, ook voor een landelijke prijs genomineerd, als ik het goed heb. En juist daar worden heel kleine bedragen aan kleine makers gefaciliteerd via een laagdrempelige aanvraag. En juist op die manier zorg je ervoor dat die jonge

professional van de toekomst zijn eerste producties kan maken, zijn eerste stapjes kan zetten. Is hij dan nog amateur? Net wel. Is hij al bijna prof? Dat kan ook. Juist in die twilight zone zie je dan makers zich ontwikkelen. Dit zijn de echte kleine, en daar zou lijn 5 deels aan kunnen voldoen en lijn 3 ook.

De voorzitter: Een vraag van mevrouw Absil.

Mevrouw Absil (CDA): En daar zit wat mij betreft het dilemma, om bij dat bandje uit Kessel te blijven. Zou het voor hen niet logischer zijn om in eerste instantie bij de gemeente Peel en Maas aan te kloppen in plaats van hier op het Provinciehuis? Dus de zorg die daarachter zit, die ik gedeeld heb, is: zijn wij wel voldoende toegankelijk of had dat niet beter via die gemeente kunnen gaan? Want als ik hen goed begrepen heb, was dat ook hun doel.

De voorzitter Nijenhuis: Gedeputeerde.

Gedeputeerde Kuntzelaers: Dank u wel, voorzitter. Deze regelingen gaan ook gewoon via de gemeenten lopen. Dit deel blijft bij de gemeenten. Daarom zit daar ook dat maatwerk, wat de heer Van Est ook mooi totale willekeur zou kunnen noemen. Maar daar zit voor ons in: wij zien een aantal van die regelingen die juist heel laagdrempelig toegankelijk zijn. Daar hoeft je alleen maar geld aan toe te voegen om dat potje groter te maken, en daarmee gewoon het concept succesvoller te maken. Dat zullen wij ook zeker doen. Daarnaast, en dat was een andere reactie, ook uit die gebieden, zijn er ook gemeenten waar het gewoon heel complex is en die een beetje buiten de boot vallen. Het ligt ook versnipperd. Er zitten kleine dorpen bij et cetera. En wat we dan merken, is, en dan vallen we toch ook een beetje terug op een regeling die hier in huis goed werkt, dat is de regeling Bovenlokale Evenementen, dat door de hele provincie kleine evenementjes, kleine activiteiten voor tot en met € 3.000 gemakkelijk hun weg weten te vinden naar dit Provinciehuis. We hebben daar ook een heel eenvoudige regeling voor. Je hoeft niet veel aan te leveren aan bewijslast, documentatie, en ook geen lange accountantsverklaringen als verantwoording neer te leggen. En op basis daarvan zeggen wij: in het verlengde daarvan maken we een regeling die ook voor die kleinere budgetten is, voor de kleinere makers, zodat als je niet in een gemeente zit die toevallig wel zo'n goede regeling al open heeft staan, er toch een plek is hier bij de provincie waar je ... Als je bijvoorbeeld in Mook en Middelaar zit en ze hebben dat daar toevallig niet, dan kun je toch bij ons wat aanvragen. Daarmee moeten die zaken zich in ieder geval aanvullen. Dat is wel voor de echte humuslaag. Want er werd hier gevraagd: is het dan niet voor de amateurs bedoeld? Ja, eigenlijk niet. Wij willen met dit Groeiplan ... De stap naar de professionals en de echte professionele makers moet het netwerk zijn dat versterkt wordt. Dan kom ik ook bij de vraag ... Volgens mij was het mevrouw Jenneskens die stelde: moet je bijvoorbeeld bij grote producties niet juist de grote podia de kans geven om ook aan te vragen in Noord- en Midden-Limburg? Die mogelijkheid is er. Dat is een beetje in het verlengde van wat de heer Van Bommel zei bij Zondag in het Zuiden, waarin theater Maaspoort een partner is in de ontwikkeling van een grote productie, waarin heel veel amateurs meedoen, maar waar met name de professionals worden gefaciliteerd en het amateurveld dan meegenomen wordt in een soort van opwaartse lijn. Dat zien we in andere trajecten die we hebben. Neem bijvoorbeeld Toneelgroep Maastricht, die bij de Passiespelen een grote rol speelt. Daar zie je ook dat als je een professionele organisatie hebt die het stuk gaat dragen, dan krijg je een heel leuke mooie dynamiek, ook voor het veld dat daaronder zit. Dat proberen we in ieder geval te bewerkstelligen met lijn 4. Ik kijk nog even rond. Ik zie dat D66 nieuwsgierig was naar de carrières die iedereen zou hebben als je voor een andere vorm van cultuur had doorgeleerd. Ik denk dat er veel mensen in het drama terecht gekomen waren. Maar goed, dat voor wat dat betreft. Ik denk dat we alle lijnen in principe doorgesproken hebben. De laagdrempeligheid die genoemd werd door mevrouw Kuiper, en ook mevrouw Jetten, nemen wij ons terdege ter harte, zeker voor de kleinere subsidieregelingen, maar niet voor de grote producties.

Daar willen we wel goede verantwoording op, want als je over honderdduizenden euro's aan subsidie praat, dan wil je ook dat het ordentelijk wordt verantwoord aan het einde van het proces. En ik denk dat we daarmee volgens mij het merendeel van de vragen beantwoord hebben.

De voorzitter: Mevrouw Jiménez Hastenrath heeft nog een vraag.

Mevrouw Jiménez Hastenrath (PVV): Ja, wat betreft die risicoanalyse.

De voorzitter: De Gedeputeerde.

Gedeputeerde Kuntzelaers: Dank u wel, voorzitter. Welk risico voorziet u eigenlijk?

De voorzitter: Mevrouw ...

Mevrouw Jiménez Hastenrath (PVV): Ja, dat is dus de vraag: of er überhaupt rekening gehouden is met eventuele risico's die zouden kunnen ontstaan? Ik weet het niet. Dat is mijn vraag aan u, want een risicoanalyse bij € 4 miljoen zou eigenlijk wel fijn zijn, vind ik.

Gedeputeerde Kuntzelaers: Voorzitter, hetgeen ik nu ... Als het grootste risico zou kunnen pakken in dit geheel, is dat dat je een groeiplan neerlegt voor de komende jaren, dat je dat geld in die sector investeert, maar dat je het uiteindelijke rendement, namelijk een stabielere of een rijkere cultuurregio, niet voldoende faciliteert, dus dat je die voedingsbodem wel incidenteel geprikkeld hebt, maar niet structureel versterkt. Ik denk dat dat, als je het mij vraagt, in het grotere geheel, een inhoudelijk risico is. Financieel gezien denk ik dat we dit geld allemaal keurig besteed krijgen. Ik denk dat dat op de juiste plekken terecht gaat komen. Die risico's voorzie ik niet zozeer. Maar als je het hebt over een risico, dan is het een inhoudelijk risico dat je je doelen, die je jezelf stelt hier, onvoldoende realiseert. Dat is denk ik het grootste risico.

De voorzitter: Mevrouw Jiménez.

Mevrouw Jiménez Hastenrath (PVV): ik zoek eigenlijk meer de richting van dat ... Ja, hoe zal ik het nou even verwoorden? U heeft net zelf gezegd dat er bij de aanvragen veel minder gecontroleerd wordt op een lange accountantsbrief of dat soort zaken, dat de eisen gewoon echt veel minder hoog liggen. Maar er bestaan nog steeds mensen die graag frauderen, noem ik het maar. Hoe voorkom je dat je straks het geld afgeeft en wij weten van niks, want we hebben er geen bewijs achterliggen, noem ik het maar.

De voorzitter: Gedeputeerde.

Gedeputeerde Kuntzelaers: Dank u wel, voorzitter. Daarom zeg ik ook: het sluit aan bij regelingen die we al heel lang hebben, die ook op deze manier functioneren, waar we van weten dat ze succesvol zijn. En wij kopiëren eigenlijk diezelfde manier van subsidie verlenen zoals we dat de afgelopen jaren al op heel veel terreinen hebben gedaan. Voor de kleinste bedragen heb je ook de minste verantwoording nodig. En hoe hoger het bedrag dat je uit dit **hooghuis** krijgt, hoe strenger onze controles ook zijn dat je alle zaken verantwoordt, tot in de grootste details. Want het is natuurlijk, stel dat je een subsidie krijgt van € 1.500 voor kleine, lokale, bovenlokale evenementen. Volgens mij – wat zat erbij – een tijdje terug was er een duivenmelkvereniging die hun zoveeljarig jubileum organiseert. Die doen dat met een paar vrijwilligers en die hebben al de moeite genomen om hier in dit huis een subsidie aan te vragen, ter waarde van € 1.500, voor het zoveeljarig bestaan. En ik weet niet wie er

allemaal op af komen, maar de regionale duivenmelkers, denk ik, die daar dan naartoe komen om dat te vieren, wil je niet vragen om ook nog de bonnetjes van de bockworsten en de theezakjes allemaal in te leveren, want dan vraag je daarbij heel veel extra administratiewerk voor wat voor de Provincie een relatief laag bedrag is. En je mag best vertrouwen hebben in je organisaties die hier wat aanvragen. Je mag best wel met vertrouwen kijken naar wat ze zeggen dat ze doen. Want je kunt best controleren of de activiteit heeft plaatsgevonden. Is het gebeurd? Zijn er mensen naartoe geweest? Dat zien we allemaal. Dat kunnen we allemaal met een paar foto's makkelijk verantwoorden, want dat kun je namelijk aantonen, maar zonder dat je een hele administratie erachterlangs moet trekken. Dus dat is de manier waarop wij dit soort regelingen vormgeven. Het is wel aangetoond dat dat positief werkt, en dat we daardoor dus ook juist best wel veel successen weten te realiseren, juist voor de kleine organisaties in onze provincie.

De voorzitter: Dank u wel voor de beantwoording. Ik dacht dat ik ook nog een vraag had gedestilleerd over een evaluatie op enig moment en om terug te komen naar deze commissie. Heb ik dat goed, Gedeputeerde?

Gedeputeerde Kuntzelaers: Pardon?

De voorzitter: Ik had volgens mij nog gedistilleerd dat iemand gevraagd had om een evaluatie op enig moment en om terug te komen in deze commissie.

Gedeputeerde Kuntzelaers: Voorzitter, wat mag ik u toch complimenteren met uw alertheid. Ja, die evaluatie kunnen wij natuurlijk verschaffen en ik denk dat we dat kunnen doen in het eerstvolgende jaar nadat we hiermee van start zijn gegaan. Dan kunnen we kijken of het succesvol is. En misschien ook als aanvulling daar nog op, zoals mevrouw Jenneskens vroeg: wat bedoelt u met de flexibiliteit die u graag zou willen? Nou, we hebben hier vijf lijnen met elkaar bedacht, met bedragen waarvan wij na gesprekken in het veld denken: dit zou de juiste verdeling moeten zijn. En het kan dan zomaar zijn dat je in de regeling met de grote projecten € 100.000 overhoudt, maar dat bijvoorbeeld die kleine projecten heel erg in trek zijn en dat dat heel snel gaat of juist vice versa, en dat je dan zegt van oké, in het volgende jaar schuif je met die middelen, omdat die verhoudingen dan net wat beter passen aan de andere kant. Dat is eigenlijk de flexibiliteit, zoals we dat ook wel vaker bij andere regelingen doen.

De voorzitter: Mevrouw Koopman.

Mevrouw Koopman (VVD): Ja, de vraag van het begin, alstublieft.

Gedeputeerde Kuntzelaers: Het begin? Wat bedoelt u?

Mevrouw Koopman (VVD): Nou, u was bij het einde begonnen, en u bent mij vergeten.

De voorzitter: Gedeputeerde. Wat een drama.

Gedeputeerde Kuntzelaers: Voorzitter, het begint nu een tragedie te worden. U stelt de vraag over hoe de reacties waren van de verschillende partijen in het veld. Over de gemeenten heb ik verteld. Die zitten gebundeld in de cultuurregio Noord-Midden-Limburg, en die waren uitgegaan van een-op-een cofinanciering: hier is het geld en daar gaan we mee aan de slag. Dat is niet de lijn die wij hebben gekozen. Net zoals in het zuiden, laat ik het zo zeggen, verwacht ik van de gemeenten dat ze met elkaar samenwerken om tot een samenhang in het beleid te komen. En als ze zelf daarin ambtelijk willen opschalen door met elkaar extra ambtelijke kracht of aanjagers te faciliteren, dan vind ik dat

heel erg tof. Ik zou de gemeenten ook echt aanraden: blijf op die manier met elkaar samenwerken en faciliteer die aanjagers die net over die grenzen van die gemeenten heen kunnen kijken, maar wij hebben niet de intentie om extra ambtelijke ondersteuning te gaan faciliteren met de middelen die wij beschikbaar stellen. Wij willen de cultuur rechtstreeks of zo direct mogelijk financieren, zodat degene die in de wijken, in de dorpen, in de steden gebruik wil maken van die cultuur, zo veel mogelijk cultuur te zien krijgt, en niet dat er alleen een heel goede ambtenaar bezig is geweest met de stukken.

De voorzitter: Een vervolgvraag van mevrouw Koopman.

Mevrouw Koopman (VVD): Dank u wel, voorzitter. Dat waren dan de gemeenten, maar hoe zit het dan bij de culturele instellingen, de initiatieven en de ondernemers? Heeft u daar een reactie van gekregen of gaat u die nog krijgen?

De voorzitter: Gedeputeerde.

Gedeputeerde Kuntzelaers: Dank u wel, voorzitter. Wij hebben natuurlijk die gesprekken met makers en met instellingen in Noord- en Midden-Limburg. We zijn langs verschillende instellingen geweest, we hebben met verschillende makers gesproken, en daaruit kwamen ook de verschillende richtingen die gekozen zijn van waar is dan de behoefte aan. Grotere instellingen zeggen natuurlijk doe maar grote producties, en kleinere initiatieven zeggen doe maar zoveel mogelijk laagdrempelig, en dan probeer je daar tot een vergelijking te komen. Ja, dat zijn in ieder geval de gesprekken die wij gehad hebben met de verschillende ondernemers en de clubs die daar net boven hangen.

De voorzitter: Mevrouw Absil.

Mevrouw Absil (CDA): Ja, voorzitter. Hier vloeien verschillende subsidieregelingen uit voort. Ik zag net even op de agenda van vanochtend dat er tijdens de ESA een informatiesessie over het Leefbaarheidsfonds was. Ik zou best graag, dan kijk ik even naar de commissie, een keertje een infosessie hebben over de verschillende culturele regelingen, zodat het ook wat meer gaat leven. Dus we hebben de evenementenregeling, zeg ik even, en we hebben straks deze regelingen. Ik zou graag wat meer beeld en geluid hebben van welke organisaties daar gebruik van maken, zodat wij ons ook een beter beeld kunnen vormen. Ik weet niet of dat mogelijk is, maar dat zou ik wel waarderen.

De voorzitter: Gedeputeerde.

Gedeputeerde Kuntzelaers: Dank u wel, voorzitter. Dat lijkt me een heel goed idee. Dan zit ik even te denken wanneer het meest geëigende moment is om dat te doen. We kunnen twee momenten kiezen. We kunnen binnen niet al te lange termijn zoeken naar een infosessie, maar dan valt die eigenlijk op een soort van lossig moment, zonder dat die er ergens in de context bij komt. We zouden ook kunnen zeggen dat je in de aanloop naar die aangekondigde evaluatie van volgend jaar: laten we ook nog eens één keer alle subsidieregelingen doorlopen, of dat nou bovenlokale evenementen zijn of de iets grotere evenementen, en dat je dan ook de resultaten van het jaar daarvoor in deelt. En dan zult u zien dat het, met name bij de kleinere evenementen, een feest van diversiteit is van de regionale, lokale spreiding van verschillende evenementen, en ook in de genres die zich allemaal weten te melden bij ons. Dat is hartstikke leuk.

De voorzitter: Dank u wel. Ik kijk even rond? Ik zie geen vragen meer. **Dan concludeer ik dat we dit agendapunt afsluiten met één toezegging, een gecombineerde toezegging, en dat is dat Gedeputeerde Kuntzelaers toezegt, middels een mededeling portefeuillehouder, na het eerste**

jaar van het Groeiplan Noord-Midden-Limburg een overzicht van gesteunde projecten en een evaluatie te delen in Q2 2026, en voorafgaand hieraan een informatiesessie te organiseren, waarin we de brede context van alle regelingen voor de cultuur en maatschappij met elkaar gaan delen. Dat gezegd hebbende, concludeer ik dat de Gedeputeerde nog iets te melden heeft.

Gedeputeerde Kuntzelaers: Ja. Dank u wel, voorzitter. **U zegt dat wij in Q2 2026 al terugkomen, maar aangezien wij waarschijnlijk pas net na de zomervakantie starten met de regeling, denk ik eraan om een vol jaar te evalueren, en dat Q3 van 2026 het meest logische moment is, want dan hebben we een jaar erop zitten.**

De voorzitter: Dan noteren we dat als zodanig. Ik concludeer ook dat u gelijk heeft dat de meesten van ons goed zijn in drama, denk ik. Hoewel ik degenen die dan een heel buut brengt hier niet te kort wil doen.

T9652 Gedeputeerde Kuntzelaers zegt toe in Q4 2026 een informerende sessie over de provinciale subsidieregelingen op het gebied van cultuur voor uw Staten te organiseren en in dezelfde cyclus in Q4 2026 een evaluatie van het eerste jaar van het Groeiplan Noord- en Midden-Limburg aan uw Staten toe te sturen ter agendering voor commissie ESA.

1.8.4a Rondvraag

De voorzitter: Wij gaan door met agendapunt 1.8.4a: de rondvraag is niet van toepassing.

1.8.4b Mondelinge mededelingen portefeuillehouder

De voorzitter: 1.8.4b: de mondelinge mededeling portefeuillehouder is ook niet van toepassing.

1.8.4c Actualiteiten IPO

De voorzitter: 1.8.4c: actualiteiten IPO is ook niet van toepassing.

1.9 REGIONALE ECONOMIE

De voorzitter: En dan komen we bij agendapunt 1.9: regionale economie. Ik zal even de agendapunten opnoemen.

1.9.1a Rondvraag

De voorzitter: 1.9.1a: de rondvraag is niet van toepassing.

1.9.1b Mondelinge mededelingen portefeuillehouder

De voorzitter: 1.9.1b: de mondelinge mededeling portefeuillehouder is niet van toepassing.

1.9.1c Actualiteiten IPO

De voorzitter: 1.9.1c: actualiteiten IPO is niet van toepassing.

1.10 FINANCIËN EN OVERHEAD

De voorzitter: Dan gaan we door naar 1.10: financiën en overhead. Daar geldt exact hetzelfde voor.

1.10.1a Rondvraag

De voorzitter: 1.10.1a: de rondvraag is niet van toepassing.

1.10.1b Mondelinge mededelingen portefeuillehouder

De voorzitter: 1.10.1b: de mondelinge mededeling portefeuillehouder is niet van toepassing.

1.10.1c Actualiteiten IPO

De voorzitter: 1.10.1c: actualiteiten IPO is niet van toepassing.

1.11 Sluiting

De voorzitter: Dan rest mij u te bedanken voor uw inbreng op deze lange dag en sluit ik de vergadering om 17.07 uur. We zien elkaar weer op 16 mei en ik wens u een heel goed weekend.

(De vergadering eindigde om 17.07 uur)

Vastgesteld in de vergadering van 16-5-2025,

De commissiegriffier,

De voorzitter,

Weesepoel

Mertens

